

כנס מיוחד של הכנסת

הישיבה השלוש-מאות-ושלושים-ותשע של הכנסת השביעית

יום שלישי, ד' תשרי תשל"ג (12 ספטמבר 1972)

ירושלים, הכנסת, שעה 10.04

א. אזכרה לאחד-עשר חללי הרצח באולימפיאדה של מינכן

מאז תום מלחמת העולם השנייה, בה הוכרעה החיה הנאצית, לא ראה העולם זווה כה שטנית ואכזרית של עקידה, התעללות ורצח נקיים החיים לתומם, לעיני רבבות צופים בתוך אולימפיאדה עולמית של ספורטאים, שמטרתה שמחת חיים וחזונו נעורים, אחווה ורעות של בני עמים וארצות מעל ומעבר לכל ריב ומדון.

עם ישראל יזכור את עקידת בניו אלה ויאבל על זיו העלומים ותפארת האדם ומסירות הנפש, אשר נספו בידי בני עוולה על היותם בניו נאמנים לעם ישראל, לחירותו ולתקומתו. עם ישראל לא ישקוט ולא יינחם וחרב צבא הגנתו לא תשוב אחור עד אשר תיגדע זרוע רשעים ותיכחד מזימת שולחיהם ומסייעיהם מעל פני האדמה.

היו"ר י. ישיבה: חברי הכנסת, נקום ונעמוד בדומיה לזכר אחד עשר בנינו, בחירי הספורטאים של ישראל, שנפלו חלל בידי מרצחים גתעבים וחיתיים על אדמת נכר, באולימפיאדה העשרים במינכן.

(חברי הכנסת מכבדים את זכר החללים בקימה)

בחרון אין-קץ וביגון כבד הבאנו לקבורות באדמת המולדת, יום לפני התקדש חג ראש השנה, את אחד-עשר הנאהבים והנעמים בחייהם, ובמותם לא נפרדו, אנשי העבודה, הספורט והשלום: דוד ברגר, יוסף גוט-פרויד, משה ויינברג, אליעזר חלפין, מרק סלבין, זאב פרידמן, יוסף רומנו, קהת שור, אנדרי שפיצר, עמיצור שפירא, יעקב שפרינגר.

ב. תנחומים לראש הממשלה על מות אחותה ז"ל

שיינה קורנגולד, שהיתה אישיות דגולה בזכות עצמה, ומעשיה הטובים ידועים לכל הרבים שהכירו אותה והוקירו פעלה. יהי זכרה ברך.

היו"ר י. ישיבה: חברי הכנסת, לפני שאני מזמין את ראש הממשלה לשאת דברה, יורשה לי להביע לה, מעל דוכן הכנסת, את תנחומי הכנסת ואת תנחומי אני על מות אחותה,

ג. הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן

ישראל צמודים למקלטי הרדיו והטלוויזיה. בעוד כל בית ישראל מקבל את שידורי התקשורת מגרמניה המבשרים על אצלתם של בני-הערובה, המשיך שגירתו להזהיר אותנו טלפוניית ממינכן שלא לקבל את הגירסה האופטימית עלי-ידי אמצעי התקשורת. הוא יעץ להמתין עד אשר יסתיים מבצע החילוץ ונקבל אישור ממגדל הפיקוח בנמל התעופה כי אכן ניצלנו אנשינו. האישור לא בא. העולם כולו הוטעה והוכה פלצות כאשר גודע קצם המר של תשעת יקירינו בנוסף לשניים שנרצחו קודם לכן. כולם חללי הטרור הערבי המתועב.

עתה, בטרם מלאו שבעה, הגנו מתכנסים שוב בכנסת לאחר שליוונו את חללינו אל מנוחת עולמים. שוב נביע למשפחות השכולות רגשי הודות של העם עם כל אחד ואחת מהם - אשה, הורים, בנים, בנות וקרובי משפחה. לכל אחד ואחת מבני המשפחות השכולות פצע כואב בלב. כולנו שואפים לעזור, אם כי

היו"ר י. ישיבה: רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש-הממשלה ג. מאיר: כבוד היושב-ראש, אני מודה לך מאוד על הדברים החמים שאמרת על אחותי המנוחה.

חברי הכנסת הנכבדים. ביום הבלהות, ב-5 בספטמבר, כאשר הודעתנו לכנסת על המתרחש במינכן, פתחתו ואמרתי: "לצערי הרב, שוב צריכה אני למסור לכנסת בשורה חמורה מאוד". סיפרתי על רציחתו של המאמן משה ויינברג ועל עשרה ספורטאים ישראלים אשר עודם מוחזקים כבני-ערובה. באותה עת לא הע-לינו על דעתנו מה צפוי לנו בסיומו של אותו יום. במשך שעות רבות של חרדה וציפייה, כאשר הטרוריסטים קובעים משעה לשעה מועדים חדשים לביצוע רצח בני-הערובה, ישבו מיליוני אנשים ברחבי העולם וב-

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (מאיר) —

עדות המאלפת על ההתרחשויות בשדה-התעופה היא חלק רב-ערך במידע שהגנו מרכזים.

לפנות ערב דיווח לנו השגריר בן-חורין, שהשלטונות הדיעוהו שהובר להם כי מן הנמנע לשחרר את בני-הערובה בדרכי משא-ומתן עם המחבלים, ואין סיכויים סבירים להתגבר על הטוריסטים בעודם בביתן בכפר האולימפי. לכן יש להם תכנית, להיענות לכאורה לבקש-המחבלים להסטים לקהיר, ויש עם בני-הערובה, להעבירם מהביתן לשדה-התעופה ודעם לפעול בכוח לשיחרור בני-הערובה. ממשלת ישראל לא נתבקשה לאשר החלטה זו של שלטונות גרמניה. מהודעת הממשלה מן ה-6 בספטמבר למדתם לדעת, כי הערכנו את החלטתה של ממשלת גרמניה לפעול לחילוץ של בני-הערובה אפילו בכוח. אני חוזרת ומדגישה שהגנו מייחסים ערך חיובי רב לכך שממשלה זרה אכן החליטה לא להיכנע לטרור ולנסות להציל בכוח בני-ערובה, אם אין ברירה אחרת.

המטרה לא הושגה, התוצאה היא נוראה. מבחינה מבצעית יש מקום לביקורת, ואף-על-פי-כן אין הדבר מבטל את ערכה הרב של עצם ההחלטה מצד שלטונות גרמניה לפעול בכוח נגד המחבלים, באין ברירה אחרת, ובלבד שלא להיכנע להם.

ממשלת גרמניה או שום גורם מדיני אחר לא תבעו מאת ממשלת ישראל, בשום שלב, להיענות לחביעת המחבלים ולשחרר מחבלים ערביים העצורים בישראל.

ההתרחשות הנוראה אירעה במינכן, ולממשלת ישראל לא היתה שום אפשרות להפעיל כוחותיה לחלץ את בני-הערובה. שום כוחות ישראלים של צבא או משטרה או צלפים אינם מצויים ולא היו מצויים במינכן וממילא לא שותפו כוחות ישראלים כלשהם בסיון לחלץ את קרינו. שום נציג ישראלי לא נתבקש לנהל משא-ומתן עם המחבלים ולא ניהל משא-ומתן עמם. הממשלה ומתן התנהל אך ורק על-ידי נציגים מוסמכים של שלטונות גרמניה ובשם שלטונות גרמניה. אכן, בעת הפוגה בחילופי האש בין יחידת המשטרה הגרמנית לבין המחבלים, כאשר החמירה מאוד הסכנה לחייהם של בני-הערובה, נתקבלה הצעת נציגנו לדבר אל המחבלים בלשונם, בערבית. עוזרו של נציגנו, דובר ערב, בית, פנה אל המחבלים באמצעות רמקול וניסה לשכנע אותם שבמקום להיגר מוטב שיבינו שגורלם נחרץ, ועל כן עדיף שיניחו את הנשק וינתנו להם לצאת את גרמניה לכל מקום שירצו. גם דרך זו נוסתה בתקווה אחרונה להציל את אנשינו.

ההחלטה, התיכנון והביצוע של הפעולה נעשו רק על-ידי כוחות הבטחון הגרמניים, בלא להזדקק להסכמה מצד נציג ישראלי כלשהו.

האחריות להבטחת המשלחות לאולימפיאדה היא כמובן בידי שלטונות גרמניה. עוד לפני פתיחת האולימפיאדה, ותוך כדי מהלכה, באו גורמים ישראליים מוסמכים בדברים עם שלטונות גרמניה בדבר האמצעים הדרושים לאבטחת המשלחת הישראלית. למרבה הצער והחומרה נתברר שאמצעי האבטחה לא מגנו את חידרתם והשתלטותם של המחבלים על הביתן הישראלי בכפר האולימפי. כאמור, נעשית בדיקה קפדנית של כל העובדות הנוגעות לאמצעי האבטחה שנקטו הן על-ידי שלטונות גרמניה והן על-ידי הגורמים הישראליים.

הגנו יודעים כי אין ניחומים. כל העם התאחד בכאב מלבד ומחשל, להמשיך לבנות, להמשיך ולהתגונן ולא להירעת.

חברי הכנסת, בשיבת הממשלה ב-6 בספטמבר 1972 הוחלט על ריכוז מידע כולל ומדויק בדבר אמצעי הבטחון שנקטו במינכן הן על-ידי שלטונות הרפובליקה הפדרלית הגרמנית והן מטעם המוסדות הישראליים המופקדים על כך, וכן מידע על נסיונותיה של ממשלת הרפובליקה הגרמנית להביא לשיחרור בני-הערובה הישראליים. בהתאם לכך נתבקשו נציגי הזרועות הישראליות הנוגעים בדבר לדווח לממשלה כדי שנוכל להסיק את המסקנות המתחייבות ולהפיק את הלקחים המתבקשים. אתמול שמעה הממשלה דיווח מפי ראשי שירותי הבטחון ומפי שגרירנו בגרמניה, אלישיב בן-חורין. הממשלה הטילה עלי להשלים את ריכוז המידע ולהביא לפנייה את ממצאי הבדיקה, מסקנות והמלצות. מלאכה זו היא בעיצומה, וכאשר תושלם, ללא דיחוי, ניתן יהיה לשחזר באורח מלא וגאמן את התמונה ואת ההתרחשויות, והממשלה תוכל לפעול ככל הנדרש כתוצאה מן הבדיקה האמורה.

כמנהגו תמיד כן נהג גם עתה, למסור דיווח שוטף לוועדת החוץ והבטחון של הכנסת. את עיקרי הממצאים והמסקנות, אשר אין סיבה להשאירם כמוסים מטעמי בטחון, נביא לידיעת הציבור.

ואולם, חברי הכנסת, עוד בטרם נשלמו הבדיקה והשיחזור של ההתרחשויות רואה אני חובה להעמיד על דיוקם כמה וכמה דברים אשר אין לדחות את הבהרם.

עם קבלת הידיעה או ממינכן התכנסה הממשלה בשעה תשע בבוקר ונמסרו לה הפרטים שכבר היו ידועים אז. כמו-כן נתקבלו ההנחיות הבאות שהועברו לשגרירנו בבון לשם מסירה לממשלת גרמניה:

- (1) ממשלת ישראל אינה נכנסת למשא-ומתן עם המחבלים. האחריות היא בידי שלטונות גרמניה המערבית. ממשלת ישראל מצפה שהשלטונות הגרמניים יעשו כל אשר בידם כדי לחלץ את בני-הערובה בשלום.
- (2) ישראל תתייחס בהנהגה אם יובטח למחבלים שייצאו לחפשי, בתנאי שהבטחה כזו עשויה לחזק את הסיכוי להבטיח את שלומם של כל בני-הערובה.
- (3) הגנו סומכים על שלטונות גרמניה, שבמגעם עם המחבלים יעשו כל הדרוש כדי להבטיח את שלומם של בני-הערובה.

שגרירנו אלישיב בן-חורין הגיע למינכן בערב בשעה אחת-עשרה בבוקר ומסר את הדברים לשלטונות גרמניה. הוא עמד בקשר רצוף עם השלטונות, קיבל והעביר ארצה דיווח שוטף על כל המתרחש.

שיגרנו למינכן נציג הממלא תפקיד בכיר בשירותי הבטחון. הוא ועוזרו הגיעו למקום בשעה 21.15 בערב. כאשר הגיע, כבר היתה בידי השלטונות הגרמניים תכנית פעולה מגובשת. הוא היה עד להתרחשויות משעה שבני-הערובה הועברו מהביתן בכפר האולימפי אל שדה-התעופה. לא הובאה לפניו לידיעה, לאישור, או להערת כל תכנית שהיא. הוא לא היה משולב בניהול הפעולות. הוא היה עד למה שקרה בשדה-התעופה.

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (מאיר) —

אחר מרצחים, ללכוד אותם ולהענישם. פעילות זו אינה מעידה על כוח עממי ממשי שיש לו סיכוי ריאלי. אלו פעולות של טירוף, שמקורן בתיסכול וייאוש.

הגנו מודעים לתופעה זו ולסכנותיה. המלחמה בטרור היא משימה מסובכת וכרוכה בהתמדה, בתח"בולה, בתושיה. לא מעט פעולות מסוכנות נמנעו על ידי אנשינו ושירותי הבטחון שלנו. אך אין הכנסת מצפה שאפרט בפומבי דברים שאינם ניתנים לפירסום מטעמי בטחון. אנו משוכנעים שהמצב מחייב ערנות רבה ומאמצים מוגברים, אך לא נתיימר כי אכן אפשר להקדים ולמנוע כל מזימה המתרחמת במרחק ובסתר. לא אמור, לא מעט נמנעו ואפשר למנוע, אך נגזר עלינו להיות את חיינו גם תוך סכנות, שכן רק בהעזה להסיי תכן בעבור מדינתנו וזכויותינו אפשר להתגבר על הסכנה ולהדבירה.

חברי הכנסת, החובה להילחם עד חרמה באירגוני הטרור האנטי-ישראלי היא חובתנו הטבעית. הפעילות הטרוריסטית מחליפה שיטות ותחבולות, ועלינו לערוך את עצמנו למלחמה זו עוד יותר משהגנו עד כה. לה עד כה — בשיטות, בידע, בהחלטיות, ככל המדרש בחזית רחבה, מסוכנת וחיונית כזאת. הדבר חייב להיעשות בכל להט ההתמסרות להגנת חיי אדם, אנשים נשים וילדים, ובכל החריצות והכשרון שאנשינו מסוגלים להם.

ככל שהדבר הוא מחובותנו, לא נוכל לפטור מחובה זו שום מדינה שוחרת חוק וצדק. לא נוכל לפטור שום מדינה מן החובה להילחם בטרור. זה לא רק ציווי של צדק ומוסר אלמנטריים כלפינו; המלחמה בטרור היא תנאי חיוני לחיים תקינים בכל מדינה ומדינה. האלימות הנפשית המכוונת נגד ישראל מסכנת כל מדינה שהטרור מתנהל בתחומיה. מן ההיסטוריה העקובה מדם של העם היהודי ניתן ללמוד, כי כל אלימות המתח" לה בהריגת יהודים — סופה שהיא מתפשטת ונעשית סכנה לכל אדם ולכל עם. לא אמנה עכשיו מעל במה זו את תביעותינו המפורטות מאת ממשלות בכל הנוגע לסדרי האבטחה, השמירה והפיקוח מפני סכנת אלימות אנטי-ישראלית. לא אפרט כאן מה נדרש כדי למנוע חופש פעולתם, כדי להצר צעדיהם ולחסל בסיסיהם של אירגוני הטרור. הדבר נעשה וייעשה במגע עם כל אחת מהממשלות הנוגעות בדבר ובהתאם לנסיבות קונקרטיות. אך עלי להגיד במירב הבטחון: אפשר ואפשר לנקוט אמצעים אשר טרם ננקטו, כדי לשתק את הפעילות הנפשית של אירגוני הטרור הערביים. שום ממשלה אינה זכאית לפטור את עצמה מחובה זו לעצמה ומן הציווי העליון הזה המוטל על כל מדינה שהיא חברה במשפחת אומות העולם.

חובתה של כל מדינה חוק לפעול נגד אירגוני הטרור האנטי-ישראלי נעשית חיונית ביותר נוכח העובדה שהטרוריסטים מצליחים לחסתייע ביסודות ובחוגים בלתי-אחראיים, בני עמים שונים, מחתרות שונות המ"חפשות ביטוי ופרוקן. הב מנצלים נערות תמימות בתור פצצות חיות והם מפעילים שכירי חרב, הרפתקנים ופושעים. ידועים לנו קשריהם של אירגוני הטרור הערבי עם אגודות רבות הפועלות במחתרת במדינות שונות. סכנתה של תופעה זו אינה מוגבלת לישראל בלבד.

חברי הכנסת, הגל החדש של הטרור הערבי נועד

ליים המופקדים על כך, ואנו נסיק את המסקנות המתחייבות מכך.

חברי הכנסת, אנו מייחסים ערך רב לכל התבטאות בגנות הטרור מצד שליטים ומדינאים ערביים. דברי אלה מתייחסים להצהרתו של מלך ירדן, לצערי, שליטים ומדינאים ערביים ואמצעי התקשורת במדינות ערב ממשכים להשמיע קולות צורמים של שבה ועידוד לפעולות המרצחים. לא אבוא עתה למנות ולצטט התבטאויות מבישות אלו. די אם אזכיר את ועידת שרי החוץ של מדינות ערב בקהיר. התבטאויות אלו חושפות לעמקן את האיבה, האכזריות והלעג לכל קריטריונים אנושיים שהם עדיין טיפוסיים ליחסם של שליטי ערב לישראל. התבטאויות אלו מבליטות ביתר שאת, כי צדקנו בהטילנו את האחריות לטרור לא רק על אירגוני המחבלים לבדם, אלא גם על אותן מדינות ערב המעודדות את פעולותיהם, נותנות להם בסיסי אימונים, מקורות מידע ומשענת מוסרית ומדינית. מדיניות זו הנקוטה בדינו חייבת להישאר בתקפה גם לעתיד.

אין לך דבר נורא ומדהים יותר מן העובדה שלמדתי מדבריו של ראש ממשלת הרפובליקה הפדרלית הגרמנית. הוא אמר ברבים, כי מתוך מאמץ לחץ ממוות את בני-הערובה והוא חוטפיהם כאחד רצה להסתייע בנשיא מצרים. הוא התקשר טלפונית וביקש לשוחח עם הנשיא סאדאת. כאשר השיבו לו כי נשיא מצרים הוא מחוץ לעיר ואין להשיגו, התקשר וילי ברנדט עם צידקי, ראש ממשלת מצרים, ושאל להסכמתו שבמקרה שגרמניה תטיס את המחבלים יחד עם בני-הערובה למצרים, יובטח שיחזורם המידי של בני-הערובה ותאופשר יציאתם המיידית בשלום מחוץ למצרים. ניתנה תשובה מיידית. ראש ממשלת מצרים השיב: אין אנחנו רוצים להיות מעורבים בעניין כלל ועיקר. פירוש הדבר: לא להיות מעורבים בהצלת חי אדם.

חברי הכנסת, לא אאריך דברים על הכינוס האחרון של מועצת הבטחון. למרבה הצער, נתגלה שוב כי מוסד זה, המתיימר לשקוד על שלום העולם, נוהג משוא-פנים לשירות אינטרסים מנוגדים לשלום, נוהג סלחנות כלפי אלימות, מתעלם מכל הבדל שבין מרצח לבין קרבנו, בין תוקף לבין נתקף. על רקע זה ניתן לומר כי להחלטה של ממשלת ארצות-הברית להפעיל את זכות הווטו נודע ערך אנושי כללי הראוי להוקרה. אני משוכנעת שאני מבטאת בכך לא רק אינטרס ישראלי. אני בטוחה שהעצד נגטקה ארצות-הברית הוא מן הצעדים שיש בהם אולי כדי להציל לא רק את כבודו, אלא גם את עתידו של האירגון הבין-לאומי.

מה שאירע באולימפיאדה הוא חוליה בשדרת נוראה של התנקשויות דמים טרוריסטיות המכוונות נגד מדינת ישראל ואזרחיה. זוהי שיטה נפשית, שאינה יודעת אבחנה, נוטלת קריטריונים אנושיים כל-שהם. זוהי חזית המשתרעת על כל אתר שבו נמצאים אנשים מישראל אשר ניתן להקזי דמם. יש לראות את גאות הטרור על רקע התבוסה של צבאות ערב ושיטת הפעילות החבלנית בשטחי שליטתו של צבא הגנה לישראל. מעשי הרצח מבוצעים במרחק מארצנו, במקומות שצבא הגנה לישראל ומשטרת ישראל אינם יכולים לגונן על אנשינו, למנוע פעילות חבלנית, לרלוך

חוברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (מאיר; (דיון) (ישעיהו, בגין) —

ויותר אנשים בעולם ילמדו לדעת מה המרחק בין הנבלה והזוועה הטורדניסטית של אידוגני המחבלים הערביים לבין הנסיונות להתכנסות באיצטלה של קידמה ושיח רוד. לנו אין בריה אלא להכות באידוגני הטורד בכל אשר תשיג אותם. דינו. זוהי חובתנו לעצמנו ולשלוש. נמלא חובה זו בכל עוז.

1. דיון

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, הדיון יהיה סיעתי ועדת הכנסת קבעה שעתידים לדיון זה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם בגין, ואחריו לחבר הכנסת זאב הרינג.

מנחם בגין (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, בשם חברי בסיעת גח"ל הרוני מצטרף לתנחומים שכבודו הביע לגברת ראש הממשלה על פטירת אחותה ז"ל.

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, על סף השנה החדשה שוב קברנו את מתינו, ובאזינונו על קולות שבר של אנשים, נשים וילדים, אשר לפתע עול-מם נחבב עליהם בידי זדים צמאי דם יהודי.

לעולם לא אשכח את הקריאה שבעקבה מפיהם ומלבם של קבוצת היהודים, שכאשר שאלו אותם אם קרובים הם של ההרוגים, השיבו: כולנו קרובים. אכן, כולנו קרובים.

המקום ינחם את אחיותינו ואת אחינו המיוותמים והשכולים בתוך שאר אבלי ישראל — ומי בדורנו אינו אבל — בתוך לוחמי ציון ובוני ירושלים.

האולימפיאדה — 1246 שנים נתקיימו תחרויותיה, לרבות 76 שנים מאז חודשו שנת 1896. ובמשך למעלה מ-1200 שנים לא נעשה באולימפיאדה לשום עם מה שנעשה לעם היהודי. זאת נזכר. עמים אחרים חייבים לזכור זאת. האולימפיאדה המשיכה במשחקים. היא לא עמדה, היא רצה, על הדם היהודי השפוך.

האחריות — זה הדבר העיקרי שנתבע לא בפעם הראשונה, אבל חובה לחזור עליו: אחריות מוחלטת ללא סייג למעשי הדמים של המרצחים חלה על מדינות ערב הנותנות להם בסיסים לאימונים ולפעולה, נשק, כסף, ואמצעים רבים מאוד, מתוחכמים מאוד, כדי שיוכלו לבצע את מזימותיהם. אבל אם שמים לב שכבר השבוע החל בחלקי עולם שונים, מסע לטיהור מדינות ערב מאחריותן הלא-מותנית הזאת. נשיא גרמניה מטיל ברמזה את האחריות עליהם, — בא שר החוץ של אותה ארץ וכבר נתן למצרים כתב יזכוי; ראש האופוזיציה בבריטניה האשים את מצרים, — שר החוץ הבריטי כבר הספיק להודיע שמצרים אינה קשורה בכל בזוועת הדמים במינכן. איך אפשר, כנראה למען אינ-טרסים חמורניים ביותר, כך לעמוד על הדם השפוך?

"ספטמבר השחור" לא פסק מאז הרצח במינכן למסור הודעות והוראות ברדיו קהיר, ושר החוץ הגרמני ושר החוץ הבריטי אמרו לנו שמצרים אינה מעורבת. דיוי קהיר משמש פה ל"ספטמבר השחור", משבח את מעשיו, מדבר על תהילה הקשורה בזוועת הדמים באולימפיאדה — ומצרים אינה מעורבת?

השבועון החשוב "פורין רפורט" כתב באוגוסט על "ספטמבר השחור" לאמור: "לפני זמן מה היתה הנחה כי אירגון 'ספטמבר השחור' הוא בלי פיקוח מרכזי. אך עתה נמסר באורח מוסמך כי ה'פתח' הוא המפקח עליו. הפירסומים של 'ספטמבר השחור' מודפסים ומופצים על-ידי משרד ה'פתח' בביירות. סאדאת וקאדאפי קיימו לאחרונה בבנגאוי דיון על אירגונים אלה, ומצרים מממנת את ה'פתח' בשנים האחרונות ומדריכה אותו באופן משמעותי."

נמשך בקביעת האחריות. אם בשתי בירות, רבאט ומוסקבה, מתפרסמות הודעות רשמיות שלפיהן מותר לערבים להילחם נגד ישראל "בכל האמצעים" — זה תרגום מדויק של הביטוי, פעם בצרפתית ופעם באנגלית ובוודאי ברוסית, "בכל האמצעים" — האין מדינות אלה נושאות באחריות למה שהתרחש? רק אותו אש-מדאי שממרתף השיכר במינכן החל את מסעו לקראת שיעבוד העולם והשמדת העם היהודי — רק הוא דיבר על מלחמה "בכל האמצעים".

ואם עתון המייצג את המפלגה הקומוניסטית של המדינה הראשית בעולם הקומוניסטי מזדהה עם "פתח", משבח את "פתח", קורא למדינות ערב להתאחד סביב "פתח", ואם המשטרה במדינה הקומוניסטית הראשית אינה מרשה אפילו ליהודים להפגין מתוך אבל על רצח אחיהם ומפזרת אותם באלות — האם אין מדינות זו נושאת באחריות למה שקרה?

על רקע זה יש לציין בהערכה את דבריו של מר בוש במועצת הבטחון. ואם הוא היה היחיד שהרים את ידו נגד הצעת ההחלטה הצבועה, אנחנו יכולים לומר לו מתוך נסיון ממושך: לעתים בבדידות הכוח המוסרי, והוא שיכריע את עתיד העמים.

אולם, אדוני היושב-ראש, כפי שדיברנו בכנות אל עמים אחרים, חובתנו לדבר בכנות ובאבל בלב, בצער, אל עצמנו. השאלה הראשונה היא: מדוע לא היה נשק בידי שליחיו? אדוני היושב-ראש, אדם, כל אדם, בעינינו הוא עולם ומלואו. אבל בימינו, אחר ההשמדה ואחר כל הקרבות שנתנו למען התקומה, הדבר הנורא ביותר, שהוא בלתי-נסבל לחלוטין, הוא כאשר היהודי המתוקף בידי מבקשי נפשו עומד מולם חסר אוניס. אם נשק בידו — יתנו, יכה במרצחים, לא יתן לתפוס את עצמו ואת אחיו. באין נשק מתאים בידו — יתנהג בגבורה, יגן על חבריו, כפי שעשו אחינו שהם גיבורים, אולי בידיים ריקות, אולי בסכין, אבל מה יוכל כנגד זדים מזוינים בתת-מקלעים ורימונים? זה הדבר הנורא ביותר.

אחינו הלכו למוות עקודים, כפותים. השאלה היא: מדוע לא היה נשק חם, בהסכמה רשמית או בלעדית,

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (בגין) —

אז כוונו הדברים לביירות. יש לכוונם גם לבירות ערב האחרות האחריות: לא תוכלו להמשיך במצב זה, במעשים כאלה ובחסות כזאת. יש שתי אפשרויות: האחת — שתפזרו את האירגונים הללו, לא תתנו להם שום אפשרות של קיום תיכנון ופעולה; והשנייה — אם לא תעשו כן, אנחנו הישראליים נשתמש באמצעים העומדים לרשותנו כדי להגיע להגשמת המטרות האנושיות הזאת.

צר לנו. לא פעלנו ולא הגענו להגשמת המטרה האנושית הזאת. ובאה מינכן. נוכח הנסיון הזה חייבים אנחנו לומר איש לרעהו: אם פעולת חיל האוויר היא תגמול, ויעבור נמים, שבועות, ולא נסיף להכות במרצחים הללו בכל מקום שבו הם נמצאים, קרוב ורחוק — יוסיפו, חלילה, להרוג יהודים, יוסיפו לשפוך את דמנו. אין עוד בכך שום ספק.

לכן לא עוד הסתפקות בתגמול. אנחנו תובעים מתקפה מתמדת, בלתי-פוסקת, נגד המרצחים ובסירה; במדיניות ערב הנושאות באחריות למעשי הדמים צריך להלום, באופן שהמהלומות שנגחית בהן יכאבו, יכאיבו להן. והעם צריך לשמוע מפיו: לא נוכל עוד להניח להם ולנוח אחרי מעשה תגמול. קמו עלינו זדים. יהודי באשר יהודי — הם את דמו מבקשים. כמה פעמים ראה העולם את אשר אירע בלוד ובמינכן?

דאי שצריך להכשיר את דעת כל העמים לקראת מתקפה מתמדת כזאת. זה תפקידו של הדיון. וזאת חובתה היום של הכנסת. אבל המתקפה צריכה להיות מתמדת, לא עוד פילוסופיה של תגמול. עד שנשים קץ למיזמותיהם, לתכנונם ולביצועם, לעצם קיומם של האירגונים המרצחים הללו.

יש בישראל מוחות, יש בישראל כוחות. אלה לא שנות השלושים. יהודי יצא מארץ-ישראל, מארץ אבו-תין, אליה שב, בה יישר את גבו, היה לבן-חורין — ומה? באירופה יחשוש לדבר עברית, הסמל בהא-הדייעה של חידוש ימינו כקדם, משום שיש כמה מאות "כלומניקים" — אבקש את סליחת אדוני היושב ראש על הביטוי העממי — שיתן להם נשק קטלני על-ידי מדינות והם נסבלים במדינות אחרות? האם נשלים עם מצב כזה, אחרי השמדת שישה מיליוני יהודים, אחרי התקומה הלאומית?

יש מוחות ויש כוחות, וצריך להפעיל אותם. ואם כדי לדרוך את הפושעים הללו ואת המרצחים הללו עד חרמה, באופן שהם יהיו החוששים, המפחדים, כדי שכל יומה ינטל מהם — שיתן להם נשק קטלני גרת מערכת הבטחון יחידה מיוחדת, יש להקים אותה. לא עוד פילוסופיה של תגמול.

דאי שמוטב שנעשה את הפעולות האנושיות הללו, שמטרתן להציל, בהסכמת המדינות. איך אמר אותו מפקד המטרה במינכן? "לאחר שמשתל ישר" אל סיכור לדון על שיתחור אסירים — נידונו ישר-ראלים למוות". דברים איומים. אנחנו צריכים לעשות את הפעולות האנושיות הללו כדי שלא יהיו עוד יהודים שנידונו למוות. מוטב שנעשה אותן בהסכמת המדינות. אין הן יכולות לטעון, מבחינה מוסרית, לסוגיה הגדולה של ריבונות. התייכן פגיעה חמורה יותר בריבונותה של מדינה, אם בשטחה מתארגנים אנשים במטרה ברורה לרצוח אזרחים של מדינה אחרת, ובשטחה של אותה

במינכן, לאחר כל האזהרות שהושמעו, גם מטעם האינטרפול, לאחר כל האזהרות שהשמענו, לאחר כל מה שהתרחש במינכן עצמה בתקופה האחרונה, לאחר שהיה ידוע לכולנו שיש מאות מרצחים בגרמניה ואלפים הנותנים להם עזרה וסיוע? את השאלה הזאת עלינו לברר עד תום, ויכאב לנו כפי שיכאב. משום כך, גברתי ראש הממשלה, האופוזיציה אינה מקבלת היום את הודעתך, שלפיה תטיל הממשלה עליך לרכז מידע. אני רוצה לומר לך, שוב בכל הכנות ובכל הכבוד, שבכל פרלמנט דמוקרטי היתה הממשלה יוזמת ועדת חקירה בהשתתפות כל חלקי הבית. בכל בית-נבחרים של מדינה חפשית נוהגים כך. זה לא עניין לממשלה בלבד. כולנו יתומים, כולנו שכולים, כולנו אבילים. הממשלה תמסור לנו בדיוק את המידע שהיא תרכיב. אנחנו לא רק זכאים, אנחנו חייבים כשליחי ציבור לדעת כל פרט מלכתחילה בכל שלב חקירתו, על מה שהתרחש בבלוק 31, ועל מה שלא ניתן לשליחיו כדי שיוכלו לעמוד בגשק ביד ולהכות בזדים הללו. אני מבקש ממך שעוד במשך היום תשקלי, יחד עם וזכריך, את הצעתנו ואת פנייתנו. את יודעת יפה, כשיש לך פנייה שהיא סבירה, אנחנו מטים לה קשובה. והרי זה עניין משותף לכולנו, לכל הבית על כל חלקיו.

נכון בוודאי שבמקרה זה, שאין חמור ממנו, צריך לחול סעיף 22 של חוק-יסוד: הכנסת. והממשלה צריכה להחליט בעניין זה עוד במשך היום; אם תעשה כן, תתגבר על המכשול, ועוד בשעות הקרובות, מבחינה נהלית ועל-פי סעיף 22 זה, אנחנו — בהסכמה גם לגבי ההרכב — אנו ועדת חקירה מעמם כל בית הנבחרים, כדי שהיא, בסמכות מוסרית שאיננה מוטלת בספק, ומתוך ייצוג מלא, תחקור את הפרשה הזאת עד תום. ונדע, ידע העם כולו, מה קרה, מה לא נעשה, האם היה מחל, איזה מחל, גם מי האחראי לו, אם היה מחל. זאת חובתנו.

אדוני היושב-ראש, השאלה העומדת לפנינו היא מה לעשות בעתיד. אשמיע את קריאתי לממשלה במי-שרין: יריבינו, רבותינו, עמיתינו לשעבר, אנחנו פונים אליכם בקריאה היוצאת מעמקי הלב: אל עוד בפילוסופיה של תגמול. בוודאי, חוסר תגובה על רצח בימינו — פשוט אין עולה על הדעת להשלים עמו. אבל הפילוסופיה של תגמול לא תעמוד לנו. אני מדבר בשם מורה ששמו הנסיון. חיל האוויר תקף בסיסי מחבלים בסוריה ובלבנון. אם נתנה ניתן לימים או לשבועות לעבור — אי-אפשר יהיה לומר שאין בטחון כי זוועת דמים נוספת לא תבוא חלילה עלינו. נהפוך הוא. אפשר לומר שבטחון כי מעשה דמים נוסף ייעשה על-ידי איו-בינו. צר לי לצער את כולנו. מה הביררה לפנינו? כך זה יהיה, חלילה. לאחר זוועת הדמים בלוד אמרנו מעל הבמה הזאת: "אולם הבעיה היסודית העומדת לפנינו היא לא מה שאנו מכנים לאחורונה, במידה רבה של פשטנות, תגמול. הבעיה היסודית היא אחרת. ובכל לבי אני משוכנע שבימים אלה ובדיון זה על כולנו לומר: מלאה הכוס. היא מלאה בדם ובדמעות ובזוועה ובתמורות. אם זאת אפשר לעשות, בדור של אושוויץ, לעיני העולם כולו, ולהשתבח ולהתפאר בכך, בהבטיח המשך, ואפילו להודיע שהמעשים הבאים יהיו עוד גוראים מזה שבועות בלוד, והעמים שומעים, והממשלות שומעות — בתנאים כאלה לא נוכל להסתפק בתגמול ובוודאי לא באיגרת".

חוברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (בגין, ישעיהו, הריג) —

את מזימות הרצח שלהם, ונדאג לכך שזוועת הדמים במינכן לא תהיה עוד חוליה אחת במעשי הרצח הנתבעים המבוצעים נגד בני העם היהודי, אלא תהיה האחרונה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת הריג, ואחריו לחבר-הכנסת רפאל.

זאב הריג (המערך, עבודה—מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. נדמה היה שאדם מת אירופה, ובמיוחד אדמת גרמניה, אינה מסוגלת עוד לספוג דם יהודי אשר נשפך בה בעבר בנחשולים כה אדירים. והנה עשרים-ושבע שנים לאחר שהובס אלוף המרצחים והוכנעה ממשלת ההשמדה, נתון שוב העולם באימת האלימות, ושוב גוברת האשליה שטרור שמפיל קרבות יהודים אינו נוגע לסדרי העולם.

הדרמה שהתחוללה בימים אלה במינכן, כמה אופיינית היא לגורלו של עם קטן, שבני יצאו לנכר לשאת את דגל ישראל כשוים עם שווים בין אומות העולם, ויד דוגית קיפחה חייהם על חטא אחד ויחיד, על היותם יהודים. וכמה סמלית ואופיינית היא לדמותו של העולם, שמתחת לאפו בוצע הפשע, פשע כה מחרד עד שאין מלים כדי לתאר את תהומותיו, והעולם עובר לסדר-היום של עיסוקיו הרגילים.

ואם כי למדוי נסיון דורות אנו, הגנו עומדים עדיין נפעמים מול החזיון של חידוש המשחקים האולימפיים, שנועדו לסמל התקרבות העמים, במקום שבוצע בו פשע זה עתה. כיצד לא שמעו זעקת הדם הבוקעת מתחת לרגליהם? וכיצד לא חשו מארגני האולימפיאדה הבין-לאומיים ומארחיה הגרמנים שבמעשה זה הם רושמים דף שחור ומביש בספר יחסי העמים?

בטקס האזכרה שנוערך לאחר האסון בכפר האולי-מפי ושבו נאמרו דברים הראויים להערכה, רעמו גם מחיאות הכפיים כל פעם שהושמעה הבשורה על חידוש המשחקים. העולם טרם הכיר בערכו השווה של דם יהודי. הגנה מתכנסת מועצת הבטחון של אירגון האו"ם מות המאונחות בחפזן בלתי-רגיל ובלתי-נהוג בפעול-תה, על-פי דרישת מדינות ערב הנושאות באחריות למעשה הפשע במינכן, — היא מתכנסת לא כדי לגנות את הרצח ולכבד את זכר החללים, כי אם כדי לגנות את ישראל, להרתיע אותה מלהפעיל זכותה להגן על חיי אזרחיה. אי-אלו מדינות מערב-אירופה, שזה עתה הביעו צערן ותנחומיהן, לא גרתעו מלתמוך בהצעת סומלי-יוגוסלביה — הצעה ברברית במהותה ובצור-תה, משום שהיא מתעלמת כליל מן הרצח במינכן ומ-נסה לטוהר את הפושע ולהעניש את הקרבן. ורק מדינה גדולה וידידותית אחת, ארצות-הברית, קמה כדי לשים מאל מוימה צינית חסרת כל נקיפת מצפון ושלוחת כל רסן מוסרי. מעשה זה של ממשלת ניקסון ראוי להערכה עמוקה מצד כל בני עמנו כקור אור של עידוד ותקווה.

מצד אחד, ביבשת אירופה, ששטחיה הנרחבים נעשו בשעתם קבר המוני לבני העם היהודי, קיימת סכנה שעניין מינכן יישכח ויטבע בים של הצהרות, תנחומים והבטחות צר. יובהר באזרח חד-משמעי שאנו תובעים מעשים ולא רק תנחומים. אנו תובעים פעולה נמרצת מתמדת — ולא מבצע חד-פעמי — שתשים קץ

מדינה לא רק התיכנון קם, אלא גם הביצוע? זה מותר מבחינת הריבונות הנפגעת? ולגונן על האנשים "הנידוי-נים" — כלפי החובה האנושית העליונה הזאת יבוא מיהוה בטענה של ריבונות נפגעת?

מיהוה העלה רעיון של אמנה בין-לאומית. אבל עליו להיות דיאליקטיים. עד אשר האמנה תנוסח על-ידי משפטנים; עד אשר יימצא רוב מתאים באירגון האומות המאוחדות כדי לקבלה; עד אשר הממשלות תסמוכנה ידיהן עליה, ועד אשר הפרלמנטים יאשרוה — שנים תחלופנה. ובינתיים? בינתיים חובתנו לפעול. ואם אפשרית הסכמה — יש לבקשה. מדובר בהסכמים דו-צדדיים — הביטוי הלועזי המקובל הוא "בילטרל-ליים" — בין ישראל לבין כל אחת מן המדינות שבהן פועלים אירגונים אלה בגלוי, אם בהכרה מלאה ואם מתוך עצימת עין. גם בכיוון זה צריך לפעול במהירות המקסימלית.

אבל זה איננו יכול להיות תנאי לפעולות ההגנה שלנו. משום שאזרחינו ובנינו, לא אחרים, מותקפים בגלל הלאום שלהם, בגלל אזרחותם הישראלית, בגלל השתייכותם לעם היהודי. רק לעמנו נעשים דברים כאלה במדינות שונות. זוהי איפוא לא רק זכותנו, אלא גם חובתנו.

אדוני היושב-ראש, סיעת גח"ל הטילה עלי גם לפנות לממשלה ולקרוז לה לשקול מחדש את ההוראה שניתנה לפני שנים רבות לתביעה הכללית שלא לתבוע דין מוות, למען תינתן אפשרות זו לתביעה הכללית במקרים חמורים, ובית-המשפט יכריע.

עוד פנייה אחת כלפי פנים. מורי ורבותי חברי הכנסת, זה בית-נבחרים של מדינה דמוקרטית. יש בו אסכולות שונות, דעות שונות, אנחנו מאמינים בזכותנו לארץ-ישראל. נשאנו אמונה זו משחר נעורינו, נוסף לשאת אותה. זכינו לימים גדולים, אדירים, מבחינת ההגשמה של הציונות כפי שלמדנו אותה כולנו מהרצל וז'בוטינסקי, מנורדאו ווייצמן ובן-גוריון בתקופות שונות, ומוועידת "השומר הצעיר" בשנת 1927. זו הציונות. ארצנו היא. לעתים אנחנו מהלכים תוהים ובוהים. מה בכל זאת קרה לנו שעם ההגשמה קמו בתוכנו אנשים האומרים: כן, זכות, אבל... מה אבל? למסור חלק של נחלת אבותינו? עכשיו אני מבקש מכם לשקול: נניח שהיינו עושים את הדבר הנורא הזה. האם שלום יהיה לנו מאנשים אלה, או תוספת כוח איומה תקום להם, באלפים וברבבות?

ה"טיימס" כתב ב-7 בספטמבר — אני מצטט בתרגום: "העתון הזה — כך כותב ה"טיימס" — ממליץ לפני ישראל לעשות ויתורים למען השלום. אין לנו סיכוי לשכנע את ישראל כי יש לה אינטרס בעשיית הווי-תורים, כאשר התשובה הבלתי נמנעת היא: ויתורים לאנשים כאלה — מה טובה תצמח מהם? האם נסיגה תביא לכך שהם יניחו לנו, כאשר היום ברור שכל הנמנה היא להשמידנו, ומאחורי אירגוני המרצחים — מדינות ערב? בעוד כמה שעות, במדינה ערבית, תיערך הלווייה. אנחנו נשמע את הדעה. כבר שמענו את הדברים שהושמעו מרובן של מדינות ערב: זו הדרך. הרי זו המגמה, זו המזימה.

נלמד איפוא גם את הלקח הזה ונעמוד מול אויבנו ונחדוך את התקפותיהם, ונעשה את הכל כדי למנוע

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (הרינג, ישעיהו, רפאל) —

הפשע במינכן לפקוח את עיניהם של אותם החוגים המשכילים באירופה ובעולם כולו שאהדתם לטרור וסגירתם לאלימות היא אחת החידות של סבכי הנפש האנושית.

התנועה הקומוניסטית, שחרתה על דגלה התנגדות עקרונית לטרור אינדיבידואלי כדרך המאבק המדיני — שליטיה מקבלים היום את ראשי המרצחים בכבוד ממלכתי ממש. נשק סובייטי מצוי בדי המחבלים למכביר וברור שהוא לא נגנב ממחסני הצבא האדום, כי אם נמסר להם גליוות. ממשלת ברית-המועצות אוסרת יהודים המתכנסים בבאבי-יאר כדי לכבד זכרם של חללי מינכן.

אנו יודעים שבמלחמה זאת צפויים קרבנות, מכ-איבים ומועזים עד עמקי הלב. אולם אין להיכנע לסחטנות של המרצחים. כל סטייה מדרך זו — על הסיכון הרב והאחריות המחוריה שבה — תשמש רק דחיפה למעשי רצח וטרור נוספים. עלינו להגביר את אמצעי הבטחון ולהפעילם ללא ליאות וללא שאנונות. המצב מחייב לתת לממשלת ישראל אפשרות פעולה בכל הדרכים ובכל האמצעים מתוך אמונה שנגבור על האויב כפי שגברנו עד עתה. הכנסת על כל סיועיה תטיב לעשות אם תתייצב בשעה זו מאחורי הממשלה במאמציה להכות בטרור עד חרמה. השעה אינה ראויה לחשבונות. השעה קוראת לליכוד ולהיערכות משותפת של כולנו.

הי"ד י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת רפאל, ואחריו לחבר-הכנסת הררי.

יצחק רפאל (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. רק לעתים רחוקות נעשה אבלם של יהודים לאבל העם כולו, כפי שנעשה במות הטהורים של מניין הקדושים במינכן. הוא נשאר בלב כלנו כאבל יחיד, אבל צורב, פוגע ומדכא. גדולה היא משפחת האבלים — היא מעבר למשפחות המצומצמות — שלא מצאה גיחומים ולא מצאה מרגוע.

בפקודתו של הקצצור המערב-גרמני מתנהלת חקירה. אנו נכונים להניח כי החקירה שם מתנהלת ללא משוא-פנים, בכל הכיוונים, בכל המישורים, במלוא הקפדנות והחומרה. כי אמנם חייבם לנו, לעולם כולו, גרמניה המערבית הסבירים — הסברים על התנהגות ומחדלים, על פעולות וכשלונות אשר עדיין אינם מובנים. ואנו מצפים לתוצאות החקירה ולמסקנות המעשיות מהחקירה הזאת גם לגבי יחסה של מדינה גדולה זו לאירוגני הפושעים והטרור הערבים המשתוללים בתוכה.

חשובה לנו מחקירה גרמנית זו היא החקירה העצמית שלנו, ואמנם שמענו היום מפי ראש הממשלה על המידע הנאסף ועל החקירות הנעשות והנערכות. ייתכן שכדאי היה לרכז חקירה זו בידי גורם מיוחד אשר יתמנה לשם כך ואשר יחקור אסון זה במלוא היקפו, לכל צדדיו, על כל השלכותיו, ולא רק במה שקרה ביממה האחרונה, ויציע הצעותיו ומסקנותיו. והרי כה רבו השאלות והתמיהות אשר נתעוררו ואשר נתגלו מסביב למשלחת שלנו, מסביב למשלחת לאולימפיאדה במינכן, כבר מראשית הדרך ממש, מרגע צאתה, עד

לשאנונות ולקלות הדעת שבה מתייחסות אי-אלו ממשלות באירופה למעשי טרור המבוצעים על אדמת מדינותיהם ומתוך שטחיהם. מה היו אומרות ממשלות אלה אילו הענקנו אנחנו מחסה וחופש פעולה למרצחים ולקושרים הפועלים משטח מדינתנו נגד בני עמם? האם יש עדיין אנשים הסבורים שדמים יקר יותר וזכותם לחיות חיי שלום ובטחון עדיפה יותר? אילו נקטו ממשלות אלה צעדים של ממש לפני אותו יום מזועזע ועקוב הדמים, לא היה מתרחש מה שהתרחש במינכן. ממשלות אלה יודעות היטב באים המרצחים, מי עומד מאחוריהם ומי מצייד אותם בנשק ובכסף.

האם כבר נשכחו דברי ההתפעלות והתהילה המפורים של ראש ממשלת מצרים על מעשי הגבורה הנפשות של שליחי המחבלים בליל הדמים בשדה-ההעופה של לוד? ממשלות אלה יודעות ויחייבות לדעת שאדם תן שורצת חיות טרף צמאות דם יהודי וכי בתחום שלטון נעשות יומם ולילה הכנות ופעולות שכל מטרה תן להרוג יהודים ולפגוע במדינת ישראל. אמנם יש להודות כי ממשלת גרמניה הפדרלית פעלה במרצות למחרת מעשה האלימות שבוצע בכפר האולימפי במינכן וכי עשתה כמיטב יכולתה כדי להעניש את הפושעים ולחלץ מדיהם את בני-הערובה. אולם אין זה פוטור אותה מאחריות למה שהתרחש במינכן, מאחד שהפשע הוכן ובוצע על אדמת גרמניה ובתחום שלטונה ומאחר וקדמו לו מעשי אלימות בעבר ולא ננקטו אמצעים מספיקים, בין אקט טרור. למשנהו, לביעור הנגע. אף האינטרס העצמי מחייב להדריך ממשלה המקיימת יחסים עם ישראל להקפיד הקפדה יתרה ולא לתת מקלט וחופש פעולה למרצחים, אם יש ברצונה למנוע הפיכת אדמתה לשדה הפקר של התנקשויות דמים. כי לנו אין בריה אלא להכות במרצחים בכל מקום שהם מצויים בו.

אנו מדינת יהודים שסבלו רבות ונתנו קרבנות לאין ספור על חטא אחד ויחיד — חטא החולשה והפניור. היום זכינו למצבור כוח יחיד שלא היה כמוהו בתולדות העם. פעולת צה"ל על זרועותיו ובמיוחד פעולת המופלאה של חיל האוויר הוכיחו שוב לעיני הכל שדם יהודי איננו הפקר. זאת היא מערכה שאין בה מקום להפוגה, לאשליה, לרפיון ידיים, או לתעתועי שוא שלפנינו תנועת שיחורור לאומית. זאת היא מערכה אכזרית המצווה על כלנו דריכות וכוננות מתמדת על כל צעד ובכל עת. הפשע שבוצע במינכן בא להוכיח לכולנו שאנו נתונים בעיצומה של מלחמה שלא נסתיימה ביוני 1967. אלה שהובסו והוגשו בשדות הקרב פנים אל פנים עברו לפעול בשדות ההפקר של מעשי רצח מן המארב. כל עוד מונחות לפנינו גוויות יהודים שנרצחו בדם קר, אין מקום לאשליה. ואין מקום לשעות לעצות טובות ומתחסדות של ידידים ושל לא כל כך ידידים. כל עוד משתולל הטרור הערבי וידי מבצעיו מגואלות בדם; כל עוד יש מדינות ערב המצמידות את זרועות הטרור במכשירי הרג — אין כל ערך לדבריהם של שליטי ערב על רצונם בסדר. ללא חיסול הטרור הערבי לא יהיה שלום באזור. כל המלחמות באזור מאז 1948 החלו בנחשולי טרור שמאחוריהם צעדו צבאות ערב צמאי דם ושיכורי דמיונות-שוא. הדבר ידוע לשייטי ערב ולתומכיהם במזרח ובמערב.

לפי כל כללי ההגיון והמוסר האינטלקטואלי חייב

חוברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (דפאל, ישעיהו, הדרי) —

בלב כולנו. ייתכן שראשי מחבלים שפוטרים למוות היו משמשים בידנו בני-ערובה להרתעה ממעשים נפשעים מסוג זה של מינכן.

כנסת נכבדה, בדיונינו על דרכינו בעתיד יש מקום לעיון נפרד ומעמיק על דרך התנהגותנו, על צורת השתתפותנו באירועים מעין אלה, אם אמנם כל מקום וכל זמן כשרים וישרים לנו, או אולי בכל זאת חלות עלינו הגבלות כל-שהן כיהודים, כשליחי מדינת ישראל. קשה לקבוע כללים ולפסוק הלכות בכגון זה, אבל טוב העיון ויש להעמיק ולחשוב בנושא. בימים אלה של התעוררות נפשית, של רחמים וסליחות, ימים של תשובה ששעריה אינם ננעלים לא לנו וגם לא לאחרים — מותר לנו להפנות מחשבתנו למקור הפתירות, לעובית דרך רשע ולשיבה לדרך האמונה והשלום. יקר ורב הוא לקח הדמים. קרבן התמימים והקדושים יירצה אם יהא לתועלת ולישועה.

הי"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יזהר הדרי, ואחריו לחבר-הכנסת שלמה לורנץ.

יזהר הדרי (המערך, עבודה-מפ"ס):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. יש איזו גורלות טרגית בין עמנו למינכן. הסכם מינכן, לידתו של הנאציסם במינכן, שהביא עליו את השואה, והמקרה האחרון שבו אנו דנים היום. בה בשעה שישנה או נראית הרפיה בגבולות החיצוניים של מדינת ישראל, הולך וגובר ונהפך לאחת הבעיות העיקריות של עתידנו — הטורד המשתולל בעיקר בחוף-לארץ. תפיסת בני-ערובה — נדמה לי, שהשטן עוד לא המציא דבר שכוה. אנהו הולכים ורואים לעינינו איך כל אשיות המשפט של אירופה, שהיתה אם המשפט לרוב המדינות האחרות, הולכות ומתעוררות וכל מבנה החברה הולך ומתמוטט. ייתכן שהם עוד לא חשים בזה, אבל אני אומר זאת מכאן, שאם חוטפים בני-ערובה וגורמים עלי-די כך שלילה האל לא תובא בכלל לדיון באנגליה; שתוקפי חנה מרון, הורגי אחד האנשים שהיה באווירן ופוצעי נוסעים באווירן, שוחררו מפני שלקחו בני-ערובה; בשווייץ שיהררו את אלה שתקפו בצידך מפני שנלקחו בני-ערובה; באתונה מבטיחים יומיים לפני כן שאנשים ישוחררו, אחרי יומיים דנים אותם לעשרים-ושתים שנות מאסר בגלל זריקת פצצות למשרד "אל על", הריגת ילד ופציעת כמה אנשים, ואחר כך משתדלים אותם משום שנלקחו בני-ערובה. אז מה בצע בחוקים טובים, באמנות מצוינות, בשופטים, בבתי-דין משוכללים, ששוקלים כל דעות ובוחנים כל מה שנאמר, רשמים פרוטוקולים, לבסוף באים לידי מסקנה ופוסקים פסק-דין — אם כעבור ימים מספר חוטפים בני-ערובה ונאלצים לשחרר את כל אלה שעליהם דנו כל כך הרבה? זאת אומרת שאין דין, אין חוק, אין בית-משפט, אין כל בטחון בחברה, איש אינו יודע מה יהיה גורלו, כי אינו יודע אם ייחטף, יירד, או אם בכלל ממשלתו תפקיר אותו. אינני יודע אם ארצות אירופה כבר הבינו באיזו סכנת התדרדרות הן נמצאות ולקראת מה הן מתקדמות.

ואם מדברים על "ספטמבר השחור", הרי לדעתי ספטמבר הוא שחור מפני שאו התחיל התהליך הזה

לסוף חמר והנמחר, וכה רבים הם הגורמים האחראיים אשר טיפלו כפי שטיפלו בדבר עד אשר מתחייבת חקירה יסודית ובתלית-תלוי לא רק לגבי מקרה בודד זה, אלא גם לגבי מקרים אחרים, לגבי משלחות כאלה וכאלה היוצאות לחוף-לארץ.

גם אלה מהטובים באומות העולם, שהתרגשו ממה שקרה והשתתפו עמנו בכנות באבלנו ובאסוננו, אף הם יירגעו; הכל ישובו לסדרי חיים רגילים. ואילו אנו לא נשלמים, ואסור לנו לעבור לסדר על אשר קרה. ברם עיקר חקירתנו יש לכוון לקראת העתיד. מתבקשים כללים והנחיות-קבע במלחמה נגד הטרור, אשר כפי הנראה זו תהא מלחמתנו העיקרית, המרכזית, בתקופה הקרובה אשר לפנינו. אם אמנם בחר האויב בדרך מלחמה זו נגדנו, עלינו לרכז בה את מיטב הכשרון והתושיה שלנו ולהפקידה בידי הזרוע המאומנת והמונסה ביותר שלנו — זרוע אשר גברה במערכות קשות אחרות ותגבר גם במערכה זו; זרוע אשר יש לנו אמון מירבי בה; זרוע אשר אנו יכולים לסמוך עליה על-פי הנסיון.

גם בתחום מלחמתנו זו נעדיף את שיטת המניעה על פני שיטת התגמול. נדרוף אחרי ריכוזי המחבלים בכל מקום הימצאם: במפקדות, בבסיסים, במחנות אימונים, במקומות מגורים. הנותנים חיפוי ומחסה לא ייקו, ועליהם לדעת זאת. בכל הציונות האפשריים עלינו להודיע למדינות ערב, הנותנות חיפוי, עזרה ובית למחבלים, כי איתנה היא החלטתנו ללחום באירגוני המחבלים. עלינו להודיע על כך גלויות וברורות לכל משפחת העמים. התנהגותם של נציגי מדינות אירופה במועצת הבטחון האחרונה אמנם מעידה ומבשרת כי אין לנו לצפות להבנה רבה מצדם, אולם לפחות עליהם לדעת זאת בצורה שאינה משתמעת לשני פנים, כי לא ידרתע ממאמציו לגדוע זרוע הרשע.

יבורכו טייסיו על הקפדתם המירבית במבצעים האקדובטיים ממש שלא לפגוע באזרחים חפים מפשע — מבצעים אשר גם זכו להערכה ולהוקרה בעתונות הבין-לאומית, כפי שקראנו. אולם הדם אשר יישפך במהלך פעולות מעין אלה — ואין ספק שאם פעולות כאלה תימשכנה יישפך גם דם נקים — הרי הוא יפול על ראש מנהיגי המדינות הנותנות מחסה ובית לאירגוני החבלה והפושעים.

נגלה את קניי הטרור ושלוחותיהם גם מחוץ לארץ-צות ערב, ויש להכות בהם ללא רחם. מדינות אירופה, השורצות מחבלים ערביים, מתבקשות לתת יד לביעור הקינים הללו ולא לחכות לאסונות נוספים אשר יתר-חשו חלילה.

מעשה הרצח המתועב במינכן עודד כבר ומעודד פושעים למעשים נוספים. הנה המעשה בבריסל הוא תוצאה ישירה של הצלחה כביכול, הצלחה מעודדת הזוכה במדינות ובביורות מסוימות המחזאות כפיים, והמדינות שבתוכן מתבצעות הפעולות הללו חייבות לתת דעתן על כך, ומיד. לא ניתפס לדרכים קלות של רצח וטרור אישי — מדרכי האויב האכזרי — שלפתחם רובצות הטעות והשגגה. נבקש אחר החוטאים, הפושעים והאחראים, גם אם תקשה עלינו המלאכה.

במסגרת אמצעי המניעה וההרתעה לא יהא כנראה מנוס מדיון מחודש על העושה המירבי לגבי מחבלים רוצחים, על אף ספקותינו והסתייגויותינו המכרסמים

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (הררי) —

סלידתנו והתנגדותנו לעונש מוות, הוא אקט פוליטי לא פחות מאשר אקט משפטי. הייתי מיינץ כי באותם מקרים שבהם נראה הדבר לבתי-המשפט ייחרץ גזר דין מוות, אבל אנו לא נבצע אותו גזר הדין. יהיה בבתי-הסוהר שלנו מספר מסוים של אנשים שנגזר עליהם עונש מוות בהתאם לחוק בשל העבירות שביצעו. יהיו בידינו אנשים הראויים לעונש מוות בשל התנהגותם והעבירות שעשו, אבל אנו לא נבצע את פסקי הדין האלה. אבל ברגע שטרוריסטים ערביים יחטפו יהודים ויחזיקו בהם כבני-ערובה בציונות אכזרית, יטענו שהם יירו כל שעה בבני-ערובה עד שתיענה תביעתם לשחרר את האסירים שפשעו ונדינו בבית-משפט למאסר והם נמצאים אצלנו — נרשה לעצמנו לפעול. אינני יודע אם אנו מבינים וחשים עד כמה אכזרית היא המלחמה. אני מקווה שלא נגיע לכך ולא נזדקק לזה. אבל אז נודיע להם: רבותי, אם תיפול שורה אחת מראשם של בני-הערובה, נבצע את פסקי דין המוות שהוטלו על אנשים היושבים אצלנו בכלא. לא נפגע באלה שבית-המשפט, לאחר דיון ושיקול, לא גזר עליהם מוות. אבל אם יהיו מקרים כאלה — לא נאסור על בתי-הדין שלנו להטיל פסקי דין מוות.

ייתכן מאוד כי בפעם הראשונה נצטרך אפילו להיות אכזריים: אבל אני משוכנע כי ברגע שאנשים אשר חטפו בני-ערובה כדי לשחרר אנשים אחרים יידעו כי כל פגיעה בבני-הערובה עלולה לסכן את אלה שנדונו כאן למוות — יירתעו.

יטענו לעומתי: אנשים אלה יתהלכו כאשר החרב של עונש המוות מונחת על צווארם, כל עוד לא החלטנו על ביצוע עונש המוות. אני חייב לציין כי בארצות-הברית — על החלטת האחרונה של בית-המשפט העליון שבה פורשה החוקה — היו אנשים שנדונו למוות וחזבו אף במשך שנים-עשרה שנים בבית-הסוהר בלי לדעת מה יהיה גורלם ומה יפסוק בית-המשפט העליון. גורלם לא יוכל להיות יותר גרוע עלידי כך שהם יישארו בחיים. נקווה שישארו בחיים, כי הרי איננו משתוקקים לשפוך את דמם של כל אלה שפשעו, נתפסו והם בידינו.

אני חושב כי במצב שבו אנו נתונים נוכח מה שמתרחש בעולם, יהיה זה אמצעי אנושי שיאפשר להציל את בני-הערובה ואת אלה שנדונו כאן לעונש מוות. אולי לא נשיג זאת בפעם הראשונה, ואולי לא בפעם השנייה. דאי ינסו לבחון אותנו, לראות מה תהיה תגובתנו. אבל אני חושב שבדרך זו נפסיק את החטיפות של בני-ערובה, ואולי אף נציל את אירופה מהתדרדרות משפטית ומוסרית שבה היא נתונה.

אני מעלה את הצעתי לשיקול דעתם של המוחות הטובים ביותר שיש לנו, לשיקול דעתם של חברי הכנסת. אינני עושה זאת בלב קל, אבל גם המצב שבו אנו נמצאים איננו מקל על לבנו. איננו יכולים להרשות לעצמנו להיקלע למצבו של אדם שהוא בוש ונכלם, אובד עצות, שכל אחד עושה בו מה שהוא רוצה. שהרי גם מדינות אירופה עומדות חסרות-אונים לנוכח מה שמתרחש בתומיניהן.

זוהי, בכל אופן, הצעתי, שלדעתי איננה פחות אנושית ממה שאנו עושים כל הזמן. אני מקווה שלא ניאלק להוציא לפועל פסקי דין מוות, אבל לפחות רצוי

של עירעור כל חוק, עירעור שלטון החוק, התמוטטות כל סדרי החברה האנושית במשך מאות שנים, ואפסותם של השיכלולים בפסקי-דין מצויינים שמוציאים מדי פעם בפעם.

אבל יש עוד נקודה. כל כוחם של הטרוריסטים האלה הוא בחטיפת בני-ערובה. הם חוטפים ישראלים או לא-ישראלים, או יהודים שאינם ישראלים, או אפילו לא-יהודים ומחזיקים אותם עד שאנשיהם ישוחררו. האם הטרוריסטים האלה חשבו פעם או נתנו דעתם על כך, שיש בידינו יותר בני-ערובה ממה שהם חוטי-פיה? הם בוטחים בישורם, בהגיונותם, הם יודעים שנכבד את שלטון החוק, ושאישי איננו צריך לפחד ממינוי אם לא נדון תחילה בבית-משפט על עבירה שביצע. אם ננהג לפי שיטותיהם, האם מעט בני-ערובה נמצאים בידינו? האם הם חשבו פעם על כך? ואם חשבו, הם סומכים עליו כי חזקה עליו שלא תיפול שורה מראשו של אדם שהוא חף מפשע.

יתר על כך, על כל אלה שנדונו בבית-משפט לא נגזר עונש מוות. מאז מלחמת ששת הימים לא הוצא אף גזר דין מוות אחד, וזאת מפני שלא רצינו בכך, כי נפשנו סולדת מפסקי דין מוות, כי אנו סבורים שיש בכל זאת לנהוג במידת הרחמים כלפי אנשים אלה חרף כל הפשעים הנוראים שביצעו. מה לא עבר עלינו במשך חמש השנים הללו? מכונת-תופת בשוק מחנה-יהודה; פצצה שהוטמנה בקולנוע "ציון" בירושלים; פצצה שהונחת בקפסולת של הסטודנטים באוניברסיטה העברית בירושלים; חמרי אכלה ופצצות שהונחו בחופה של נתניה; יריות אל עבר אוטובוס שהסיע תלמידים ממושב אביבים ורציחתם של אחד-עשר ילדים; פצצות בתחנה המרכזית ובשדרות הקרן הקיימת בתל-אביב; כל מה שהתרחש בעזה והפגיעה בווג עולים מבריטניה וילדיהם, שיצאו לטיול ביום נאה. שני ילדי בני הזוג נרצחו, האם נפצעה קשה ותודה לאל נשארה בחיים, כל מעשי הרציחות והפגיעות שפגעו באנשי הצבא שלנו — והרשימה היא ארוכה. וכל אלה שביצעו את כל הפשעים האלה לא נדונו אף פעם אחת למוות. לאחר מרחץ הדמים בלוד, אותו יפאני ששמו אוקמוטו, שבא לכאן להתערב במריבה לא שלו, בעניין שאיננו שייך לו, אף הוא לא נדון למוות. אינני יודע אם העולם יודע כל זאת אל נכון, אינני יודע אם הוא מעריך ומחשיב זאת די הצורך.

אבל רבותי חברי הכנסת, אנו עומדים מול אויבים אכזריים ביותר, שאכזריותם גובלת בציונות, שחושבים שהכל מותר והכל אפשרי. ונשאלת השאלה: מה הן דרכי המלחמה שלנו נגד פעולות של חטיפת בני-ערובה? אחת הדרכים היא השמירה — ולא כאן המקום להרצות על התועלת שבאמצעי זה, באפשרויות הגלומות בו ובאיוה אופן אפשר לפעול בדרך זו. אבל עצתי היא — ואני משיא עצה זו על דעתי אני, ולא על דעת שום אדם אחר — שנחדל לא לגזור עונשי דין מוות. אני מבקש להיות זהיר בלשוני. למעשה היו מקרים שללא ספק היו ראויים לעונש מוות, והכנסת דאי היתה יכולה לחשוב שיש מקום לחוק חוק שיאפשר להטיל במקרים כאלה עונש מוות. דוגמת החוק לעשיית דין בנאצים ובעוריהם, או החוק המאפשר להטיל עונש מוות במקרה של בגידה בעת מלחמה.

אין לי ספק שאימתן פסק דין מוות, מתוך

חוברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (הדר, ישעיהו, לורנץ, האוזנר) —

אבטחה למטרות ישראליות מותקפות, הרי היא סיכלה לעתים קרובות את ההתנקשויות ואת המזימות.

ראש הממשלה הודיעה לכנסת, שבכוונתה לברר את הנושא לכל רחבו. מובטחנו כי היא תמצה אותו עד תום. אנחנו חייבים זאת לעצמנו, אנחנו חייבים זאת לציבור, אנחנו חייבים זאת למשפחות השכולות.

מועקה כבדה רובצת עלינו גם כשאנו חושבים על כך שאפשר היה להציל את אנשינו שם, על אדמתה של גרמניה, במבצע חילוץ מתוכנן ובביצוע יעיל. היה רצון לגרמנים לחלץ את בני-הערובה — בזה לא יכול להיות ספק. הרי גם אחד מהם עצמם נפל קרבן במבצע זה. כמובן יש תמיד אלמנט של סיכון ושל מול בפעולה כזאת. אבל קודם כל צריך להיות תכנון, מאימתי מחליטה יחידת ביצוע בעצמה על דרך ביצוע של פעולה כל כך עדינה ומסובכת, והיא מחליטה על-ידי הצבעה של תמישה אנשים? העתונות דיווחה שכן היה. שמענו מפי שר הפנים הבווארי, שמלכתחילה היו בני-הערובה הישראלים אבודים. מדוע? מי נתן רשות לשלטונות הגרמניים לראות את שבוינו, את בני-הערובה שלנו, כאבדנים מראש?

בגרמניה תתנהל חקירה. אני מניח שהם רוצים גם מצדם לברר ולמצות את הלקחים. אנחנו צד לחקירה ההיא, ואנחנו צריכים לדרוש שנוציג ישראלית ישתתף באופן פעיל, שתהיה לו רשות להציג שאלות, בבידור כל הפרטים בכל הפרשה בגרמניה. אסור שמהו יכסה את הדם הנקי שנשפך. לא נוכל לנהל חקירה עצמאית במדינה זרה, אבל יש לנו זכות לקבוע כי נהיה שותפים לבידור שיתנהל שם רשמית.

המאבק במחבלים הוא גלובלי. הם בוחרים את החזית, המשתרעת כיום על פני ארצות רבות, ועלינו לעמוד בה. מעולם לא נרתענו ממאבק שכפו אותו עלינו. נוכיז לעצמנו ולהם, כי בכל מפגש חמוש וגלוי היתה ידם של המחבלים על התחנות, וכי גבורתם והצלחתם היו רק כאשר התנקשו בישראלים בלתי-מוגנים.

האחריות של שותפות לפשע גופלת כמובן על אלה שנותנים למרצחים — כיסוי, גיבוי, נשק, כסף, השראה. הליגה הערבית כולה הזדהתה עם המרצחים, ורבים ממרכיביה עשו זאת אחד אחד — מצרים, סוריה, לוב, ואפילו לבנון. ממצרים שמענו דברי תהילה ושבח למעשה שפיכת הדמים בכל אמצעי התקשורת. הבטאון הרשמי "אל-גומהוריה" כתב ב-7 בספטמבר, כי דרך זאת של שפיכת דמים היא הדרך היחידה להטות את זעזוע הקהל העולמי לטובת העניין הפלשטינאי. לזה ניתן עידוד פוליטי במועצת הבטחון ובעתונות גם על-ידי שלטונות ברית-המועצות, המקבלים עכשיו, בימים אלה ממש, את פניו של אחד מראשי המתבלים, ג'ורג' חש.

מול עידוד זה לשפיכת דמים נרים על נס את עמדתה של ארצות-הברית, שבענין שהוא בעיקרו מוסרי עשתה מעשה חריג מבחינתה וקבעה תקדים, בהשתמשה בזכות הווטו שלה, בעוד שבעבר נמנעה כרגיל מעשות זאת.

מועצת הבטחון, על-ידי פעולתה ומחדליה, הפכה למועצת אי-בטחון והיא תהיה אחראית לכך שלמפירי שלום העולם יהיה עוד מקור לעידוד והשראה למעשי רצח וזוועותיים.

המחבלים נהנים מחופש פעולה בארצות רבות בתבל. זה מחייב פעולה מיידית לפחות בארצות ידידותיות. נוח

שיהיה בידנו האמצעי הטומן בחובו סיכויים להציל אנשים חפים מפשע. איננו רשאים להרשות מוצב שבו לא נוכל להופיע בשום כינוס בין-לאומי, בשום זירה בין-לאומית או בשום ועידה בעולם. איננו יודעים כמה אנשים נצטרך לשגר לחו"ל כדי לשמור על אנשינו. עוד מעט יצטרפו ישראלים רבים להיות בחוץ-לארץ כדי לשמור על ישראלים אחרים. כל ישראלי גורם לשמירה נוספת, שהרי גם עליו צריך לשמור. לי נדמה שצריך לשקול את הצעתי. אני מוסר אותה לכנסת, אני מוסר אותה לממשלה. אני חוזר ומדגיש: אין לנו בשום גידון שגדון כפי שגדון, אלא רק להבא, אם יהיו מקרים כל כך אכזריים כפי שהיו ויגיע להם עונש מוות, ורק אם מגיע עונש כזה, לדון למוות, אבל לא לבצע את הענישה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלמה לורנץ, ואחריו לחבר-הכנסת גדעון האוזנר.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הגני מזדהה הוד-הות מוחלטת עם כל מה שנאמר על הפשע המתועב ועל המחבל האיום מצד אומות העולם.

לבי כואב על דם יהודי שנשפך. הם נהרגו רק באשר הם יהודים. השתתפותי הכנה בצער המשפחות, הורים ששוכחו מבניהם, נשים שנתאלמו מבעליהן, בנים שנת-יתמו מאבותיהם. המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

ובמה שנוגע לחשבון-נפשנו, אדוני היושב-ראש, יש דברים שהלב מרגיש, המוח חושב, ובכל זאת אסור לפה לבטאם, בגדר לבא לפומא לא גלי. רק הנביאים שניבאו בשם ה' והמוכחים הגדולים, שכל כולם תורה ויראת שמיים, רשאים ואף חייבים היו להביע את האמת כולה, אפילו היא נוקבת, צורבת ומרה כלענה. כבשר-ידם פשוט בוחר הנני להתעטף הפעם בעקבה אלימות ולקיים בפנשי "המשכיל בעת ההיא ידום".

אל נקמות ה', אל נקמות הופיע.

תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גדעון האוזנר, ואחריו לחבר-הכנסת זלמן שובל.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חגנו היה לאבל. חרון וועם הקיפו את בית ישראל. עדיין מרובה הסתום בענין כאוב זה, הסתום גם במעשינו ובמחדלינו, ובוודאי במעשיהם ומחדליהם של אחרים.

השאלה המעיקה שאינה נותנת מנוח היא כיצד קרה שהמשלחת לא קיבלה אבטחה ראויה, שהרי זרם מידע על התכונות המחבלים. כיצד זה לא נכללה המשלחת הזאת בין מקבלי האבטחה, כשהיתה מטרה ברורה וגלויה לפגיעה? אם צריך היה דווקא לתת נשק בידהם, כפי שהציע כאן חבר-הכנסת בגין, או לא צריך היה — זאת שאלה משנית. השאלה הראשית היא: מדוע לא ניתנה להם אבטחה נאותה? הרי אנחנו יודעים שכאשר ניתנה

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (האוהר, סנהדראי, שובל) —

אנטי-נאציים שווייץ ברנדט מייצג אותם. הם ביקשו באולימפיאדה זו של מינכן למחות את חרפת האולימפיאדה של ברלין, ולא ניתן להם הדבר. יש לנו, יהיו לנו, בוודאי טענות רבות על אופן הביצוע של הפעולה הגרמנית, אך אל לנו לשכוח שזו הפעם הראשונה מאז החל הטרור הערבי להרים את ראשו המכוער, שממשלה זרה איזו שהיא החליטה שלא להיכנע לו.

יותר ויותר מוצאים עצמם אנשי כנופיות הטרור הערבי ביות מחוץ למשפחת האדם. כבר מזמן אבד להם צלם אנוש, ועל העולם הנאור להתייחס אליהם בדיוק כמות שהם: חלאת המין האנושי. אני מקווה שמדינות כמו גרמניה עצמה, כמו אנגליה וצרפת וארצות סקנדינביה, ילמדו הפעם את הלקח המעשי: להפסיק את פעילותם של האירגונים הפלשתינאיים על אדמתן. משרדי הסברה, מועדונים, מחנות אימונים וכיוצא באלה — הם כולם בסיסי פעולה למעשי רצח וחבלה כלפי ישראלים ולא-ישראלים כאחד.

הייתי מציע לכל אותם ראשי מדינות שאינם רואים אפשרות חוקית, כביכול, לאסור פעילותם של האירגונים האלה בארצם, לקרוא בעיון רב ובעין פקוחה את הדברים שהכין סולז'ניצין למען טקס חלוקת פרס נובל, טקס שמעולם לא התקיים. סולז'ניצין מזהיר את העולם מפני הפייסנות נוסח מיינכן שבה נוהג היום העולם כלפי אנשים ותנועות הזוממים לשום קץ לתרבות האנושית במעשי רצח, סחיטה, חטיפות וטרור אישי. והוא מוסיף ומזכיר לנו, שכפי שהפייסנות כלפי היטלר הביאה עלינו שואה, כן עלולה גם הפייסנות של היום כלפי קבוצות הטרור להמית על העולם כולו שואה חדשה.

אך גם עלינו, כיהודים וכישראלים, ללמוד כמה לקחים מוועדת מינכן. ראשית כל כיהודים. כבר בראשית המשחקים האולימפיים מיאנו רוב המשלחות להשתתף באזכרה בדכאו, ולו גם באזכרה סמלית — כי, כדברי אחד הספורטאים: "אין לעררב ספורט עם זכרונות העבר". כלום שונה גישה של מהגושה של העולם המערבי כלפי השואה, לפני מלחמת העולם השנייה, ואפילו תוך כדי מלחמת העולם השנייה?

חללינו עדיין היו מוטלים במקום הירצחם כשלא הרחק משם התחדשו המשחקים בקול תרועה. האם זוהי הרוח הספורטיבית ואחוות-העמים שהטיף להן הברון דה-קובורטין? זוהי חרפה, ולדעתי היה על ישראל לומר בפשטות ובפסקנות: הפסיקו מיד, ואם אינכם מבינים מדוע אסור להמשיך באולימפיאדה הזאת, הרי לנו לא יהיה עוד חלק בתנועה האולימפית. אגב, דווקא על רקע התנהגות רוב האומות יש להעלות על נס את פרישתם של אותם ספורטאים מנורבגיה, הולנד והפיליפינים, שהשכילו להבין את האבסורד שבהמשך המשחקים.

חברי הכנסת, תנועות המחבלים, ה"פתח" ושלו-חתו "ספטמבר השחור", "החזית העממית לשחרור פלשתינה", שמנהיגה מבקר בימים אלה במסקבה, וה-כנופיות האחרות למיניהן, רוצים בהשמדת עם, בהשגדת עמנו, והם עושים זאת ללא כל התחשבות במסע ההתעוררות של ידיו חברי-הכנסת אליאב. והם אינם מסתירים אפילו את כוונותיהם. חובתנו וזכותנו כיהודים וכישראלים לרמוס אותם כפי שאדם רומס נחש הבא

להם שם יותר מדי. יש להם מסווה ליגלי במשרדי תעמולה ואירגונים. צריך להסיר מהם את המסווה הזה. מן ההכרח שיהיו מודרכי מנוחה, שיהיו נרדפים, שיצטרכו להקדיש חלק חשוב ממאמציהם לקיום ההסוואה ואמצעי סתר. העולם חייב לעצמו ולנו להסיר מהם את החסות והגוהות הזאת שבה הם מסתובבים היום בעשרות ארצות. נאסור את המלחמה עליהם בדרך מדינית וצבאית בכל האמצעים שבידינו.

אינני מציע לכנסת לדון באמצעים. זה ייעשה במ"קום אחר. אין זה תפקידה של הכנסת, ובוודאי לא במליאה, לבחון פרטים אופרטיביים. אולם עלינו לבחון כאן מחדש את העניין של הטלת עונש מוות על מחבלים, בעיקר במקרים חמורים. לא ייתכן שנקל על הסחטנות החבלנית כאשר הם דורשים מאתנו את שחרור חבריהם שפשעו פשעים חמורים. אינני בטוח שהעצות שהשיאו כאן לגבי ביצוע או אי-ביצוע של פסקי דין מוות הן העצות הטובות ביותר. אבל העניין כולו, עם כל הרתיעה שיש בקרב עמנו מפני ביצוע גזר דין מוות — כידוע סנהדרין שהטילה עונש מוות פעם בשבעים שנה קראו לה "חובלנית" — אנחנו חייבים לחשוב עכשיו על בטחון האומה ועל בטחון המדינה ולמצות את האמצעים הדרסטיים במלחמה נגד המחבלים גם בחזית הפנימית ועל הממשלה לעשות את כל הדרוש לכל ארכה ועמקה של החזית החדשה.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת שובל, ואחריו לחברי-הכנסת כהנא.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. עלי להודות שכ-אשר דרשנו את כינוס הכנסת לשם דיון על מאורעות מינכן לא העלינו על דעתנו את גודל המהלומה שתונחת עלינו. אך חשיבותו של הדיון הזה היא כפולה: ראשית, להביע בפני העולם, הידידות והעוין כאחד, את עמדתנו; ושנית, לעשות חשבון-נפש לעצמנו.

מה נוכל עוד לומר על הוועוע, הצער והכאב? הכל כבר נאמר, ואת אשר בלבנו לא נוכל לבטא במלים. איך נפלו גיבורים? ובאמת, איך נפלו גיבורים? השאלה הזאת חייבת, לדעתי, להישאל, והיא מופנית אמנם בעיקר אל ממשלת גרמניה, אל משטרת בוואריה, אל הוועדה האולימפית הבין-לאומית, אך לא רק אליהן. היא מופנית גם כלפי האחראים לשיגור משלחתו למיינכן ולסדרי הבטחון שנעשו בקשר לכך.

איננו מעוניינים במציאת אשמים, אלא בגילוי שגיאות ומחדלים, לכל יישנו אסונות מסוג זה בעתיד. ונדמה לי שמסקנת-ביניים אחת כבר צריך להסיק: איננו יכולים לסמוך אך ורק על סידורי בטחון של אחרים, שיהיו לכאורה משופרים ומשוכללים ככל שיהיו. אין להתיר יציאה של שום משלחת ישראלית לחוץ-לארץ, מדינית, ספורטיבית, אמונתית וכו', ללא סידורי בטחון משלנו. ואם תהיה מדינה שלא תסכים לכך, יש לבטל את ביקורה של משלחתנו בה.

אני רוצה לומר כמה מלים על פעלה של ממשלת גרמניה בעניין זה. האסון הנורא במיינכן הוא גם הטרדגדיה של העם הגרמני, ובייחוד של הדור הצעיר שגדל בגרמניה לאחר מלחמת העולם השנייה, ושל כל אותם גורמים

חוברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (שובל, סנהדרא, כהנא) —

לצלענו עליו להתאסף לאסיפת אבל שכזאת פעם שנייה תוך תקופה קצרה, מאז הרצח שבוצע בלוד. ועובדה זו, אם נצרך לה את חטיפת מטוס "סבנה", שלאשרנו ובנסי נסים הסתיימה ללא הריבה קרבות, מורה שאם כי נסתיימה תקופת מלחמת ההתשה, עברה תקופת התקריות התמידיות בגבולות, השתר, בעזרת השם, שקט יחסי בשטחים — הרי לא נחה ידם של שונאינו המוצאים פורקן להם בפעולות החבלה. בעימור תים האחרים מצאנו דרך להתגבר עליהם. על פעולות החבלה אנו חנו מגיבים. אבל הרושם הוא שהפעולה היא פעולת אד-הוק ולא מתוכננת די הצורך.

אין אנו יכולים לפטור את ממשלת גרמניה מאחר ריות למה שקרה. היא כמדינה המארחת היתה חייבת לדאוג לשלומם של כל אורחיה. אך יחד עם זאת נדמה לי כי מותר להפנות שאלה לעצמנו: האם אנו עשויים די הצורך כדי להבטיח את אורחי ישראל שנמצאו בגרמניה במקום תורפה, במקום רגיש ופגיע? האם היינו עדים די הצורך לסכנה המרחפת על ראשם של אורחי ישראל, ובייחוד כשהם מופיעים במרכז ובמאודגן בחוף-לארץ?

היינו נתונים לאחרונה יותר מדי לשאלות פיוסם של ערבים. מקום בראש תפסו אצלנו — ואיני אומר אצל הממשלה, איני מאשים את הממשלה, אני מדבר על המציאות — שאלות כמו עקרה, פיתוח רפית, בירעם, האם שמנו על לב כראוי כי אכן התגבר גל הטרור בתקופה האחרונה והמחבלים החלו להרים ראש? יריות על אוטובוסים יהודיים בשומרון, הנחת פצצת-זמן בחוף נתניה, החדרת פטיפון ממוכד למטוס "אל על" ברומא — פעולות שלמולנו היו עקרות — פעולות אלה, בנוסף לפעולות שלצלענו גרמו לנו אבי-דוח, היו צריכות לקרוא ולהורות לעירנות מחדשת. וכל תשומת-לבנו נתבעת לבעיה זו. נחלף לחפש דרכים לפייס פה ושם את אלה אשר באים להצר צעדינו. נדע כי כל עוד לא ימצא פתרון לבעיה המרכזית של יחסינו עם מדינות ערב — ויתורים מצדנו על זכויותינו אינם מעלים ואינם מורידים במסגרת היחסים שבינינו. נדע כי התנכרות לזכויותינו אנו, כפי שבאה לידי ביטוי שוב לאחרונה במערת-המכפלה שבחברון, לא תצדיקנו לקראת השלום והשקט. נגנה את כל תשומת-לבנו לחיי פוש דרכים להבטחת שלום בנינו ובנותינו, שלום אורחיה.

ובמקומה נראית לנו בהקשר זה ההצעה שהוצעה על-ידי חבר-הכנסת בגין, להקמת ועדת חקירה פרלמנטית. אין אנו חושבים שהממשלה תכסה על תוצאות חקירתה. אנו בטוחים שבנקודה רגישה שכזאת היא תהיה אובייקטיבית לגמרי בכל חקירותיה וממצאיה. אבל יחד עם זאת עלינו לדעת כי הצדק — וצבירת מידע בקשר לבעיה הרי גם היא חיפוש אחר הצדק — צריך לא רק להעשות אלא גם להיראות. והדרך הטובה ביותר להראותה היא הקמת ועדת חקירה שכל חלקי העם יהיו מיוצגים בה.

לצער, עלי לנגוע בעוד נקודה אחת. איני עושה זאת ברצון, אבל אנוכח למצפוני אם לא אעשה זאת. צה"ל עשה פעולה נמרצת בעקבות רצח מינכן, ויבורך על כושר ביצועו ועל פעולתו כולה. אך יחד עם זאת התעוררה אצל רבים שאלה: לפחות 25% מהיהודים אורחי המדינה שומרים על קדושתה של

להכישור. וכל האמצעים כשרים לכך. אך ברור שעלינו לברור היטב מה האמצעי המתאים וזה טוב ביותר. על אנשי האירגונים האלה, לרבות מפקדיהם, לדעת שינו תשיגם בכל מקום אשר יהיו, באירופה ובאמריקה, ובראש וראשונה בארצות ערב. כל האמצעים כשרים לכך. ואני חוזר ואומר: עלינו לברור לנו את התשובות המתאימות — פעולה צבאית מאסיבית במקום אחד, פעולה על-ידי שירותים מיוחדים במקום אחר, ואולי פיתוח לוחמת מחתרת יהודית אנטי-טרוריסטית במקום אחר.

אך גם בכל אלה לא די. הרצח במינכן הוכיח פעם נוספת — ועכשיו גם לעולם כולו, פרט לאלה שרוצים להמשיך ולטמון את ראשיהם בעפר — שהאחריות למעשי הטרור חלה גם על חלק מהממשלות הערביות, ובפרט מצרים, סוריה ולבנון, המסיעות למחבלים בכסף, בסיוע מדיני ובמתן מחסה. הגיע הזמן שיובהר לממלכות ערביות אלו שהסיוע לרצח חמור במשפט הבין לאומי לא פחות מאשר במשפט הפלילי. עלינו לדרוש מאת ממשלות ערב שישגורו לדינו את האחראים להיכוננם וליוזומם של מבצעים כגון מבצע מינכן, ולא תישאנה גם הן בתוצאות.

ואני רוצה בהזדמנות זאת לקרוא לממשלה לחמוך בחקיקת החוק לעשיית דין במחבלים ובעוריהם, המונח כבר כמה חודשים על שולחן הכנסת. ולא רק מפני שיש בו סעיף של עונש מוות שבית-המשפט רשאי יהיה להטיל על הנדונים, אך גם בחלל זה. אני סבור שיש לחוקק את החוק הזה בהקדם.

את האחראים למעשי הרצח, את מתכנני הזוועות ורצח-העם יש להביא לנה, בכל דרך שהיא, ולהעמידם לפני בית-משפט ישראלי שישפוט אותם על מעשיהם. גברתי היושבת-ראש, מעשים כגון זה שנעשה במינכן, בליל הדמים בלוד, החבלה במטוס "אל על" — כל אלה מחזקים את איתנות ההלטתנו של העם הזה שלא להפקיד את בטחונו בידיים אחרות. הביטחון ריא קורא לזה "פולחן האלימים הישראלי סביב הבטחון". גיחא. אינו מתרגשים לא מדברי ריא ולא מדבריהם של נושאי-כליו היהודים. את בטחונו לא נפקיד, וגם לא נשליך יחבנו על הסדרי שלום בחסות האו"ם או בחסות מישור אחר, אלא נמשיך לסמוך על צה"ל ועל גבולות הבטחון שהגענו אליהם לאחר מלחמת ששת הימים.

ולבסוף, גם אני רוצה להצטרף להבעת הצער של קודמי למשפחות החללים. אסונכם הוא אסוננו, אבלכם הוא אבלנו.

הי"ר ט. סנהדרא:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת כהנא, ואחריו לחבר-הכנסת וילנר.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. סיעתנו מצטרפת להבעת הניחומים לראש הממשלה באבל-יחיד שלה. המקום ינחם אותה בתוך שאר אבלי ציון וירושלים. וכיום, כולנו אבלי ציון וירושלים על הקרבנות שנפלו חינם.

בלב קרוע ומורחת, בפצע עמוק בלב, הננו בוכים ומבכים יחד עם כל בית ישראל אותם קרבנות שנפלו בידי עושי עוולה.

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (כהנא, סנהדראי, וילנר, מאיר, טובי) —

שיטת הטרור האישית, כמו התקפות על אורחים ועל מטרת אורחיות, חטיפת מטוסים אורחיים וכיוצא באלה, יש לפסול אותה עקרונית. הטרור האישית גם פועל תמיד לא נגד מי שהוא מכון אליו, אלא נגד מבצעיו ומכתיים אותם. אותו אירגון פלשתינאי, "ספ" טמבר השחור", המתגאה במעשה הנפשע שביצע במינכן, מביא נזק חמור קודם כל לעמו הוא, למאבק הצודק של העם הערבי הפלשתינאי נגד הכיבוש למען זכויותיו ולמען שלום צודק ויציב. הפשע במינכן אינו יכול אלא לסייע בידי אלה השוללים והרומסים את זכויותיו של העם הערבי הפלשתינאי. המאבק לעניין צודק אינו מצדיק בשום פנים ואופן שימוש בשיטות מאבק נפשעות. שום מעשים מחפירים של שלטונות ישראל בשטחים הערבים הכבושים או לגבי ערביי ישראל אינם מצדיקים פעולות כגון זו במינכן, שאינן אלא מעשי פשע המבודדים את מבצעים.

עם הוקעתנו את הפשע במינכן אסור לנו להתעלם מכך שמעשים קיצוניים והרפתקניים כאלה צומחים על הקרקע של המשך הכיבוש ושל שלילת זכויותיו של העם הערבי הפלשתינאי. אין להתעלם מכך שהיות קיימת ועדיין קיימת האפשרות ההיסטורית לכונן שלום בין ישראל לבין המדינות הערביות —

ראש-הממשלה ג. מאיר:

האם אינך מתבייש? אפילו אתה אינך מתבייש?

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

— אשר ישים קץ אחת ולתמיד לשפיכות הדמים, יתן בטחון לעם ישראל ולעמים הערביים.

אולם העובדה היא שהכיבוש עדיף בעיני הממשלה מן השלום...

ה"ר ט. סנהדראי:

חבר-הכנסת וילנר, יש לנו היום נושא מסוים. איננו מדברים עכשיו על הבעיה הפוליטית שלנו.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אבל כולם דיברו על זה. חבר-הכנסת בגין דיבר רבע שעה רק על החלק הפוליטי ודרש מהממשלה לא לסגת.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

כאשר חבר-הכנסת בגין דרש שלא יחזירו את הגדה, האם זה היה הנושא?

ה"ר ט. סנהדראי:

עליך לדבר על הנושא.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

זה הנושא, איך למנוע הישנות מעשה מינכן. חבר-הכנסת בגין הציע דרכים שלו, אני מציע דרכים שלי איך למנוע פשעים כאלה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

האם אתה כל כך בטוח שאילו היית בין הספורטאים, עם ההשקפות שלך, היה גורלך אחר?

השבת בקפדנות. ידוע כי אותו אחוז לפחות אינו פותח את מקלטי הרדיו שלו בשבתות. והרי זאת הוכחה ברורה לדמותם הדתית. אך לצערנו, תחושת קדושת השבת והמועד איננה קיימת במידה מספקת בין המבצעים והמפעילים בשם מדינת ישראל ובשם הציבוריות שבמדינה. מתוך כאב לב כבד עלי לקבוע שלא היתה נכונות להיענות לבקשות הציבור הדתי, ואפילו הרחב יותר מהמקובל לראותו כדתי, כשביקשו למנוע חילול פומבי של ראש-השנה בקשר לאירועי האולימפיאדה. בצורה טרדאנית ביותר נמנע חילול שבת ומועד זה. ומאידך גיסא, חושבני שלא קרה כלום למדינת ישראל ולמדיניותה כשנציגו באו"ם לא הצטרף בראש-השנה לדיוני מועצת הבטחון. אני חוזר ואומר: אין כל ספק שמוצדקת ובמקומה היתה הפעולה שנקטה על-ידי צה"ל בעקבות טבח מינכן. אך רבים משלומי אמוני ישראל שאלו לפחות את השאלה: האם היה הכרח לחכנן פעולות גם בראש-השנה? היינו רוצים לפחות להיות בטוחים שצמרת צה"ל והצמרת הבטחונית ערוה לשאלת השבת ומתחשבות בהשקפותיו ורגשותיו של חלק נכבד מאזרחי המדינה.

ולבסוף, עוד שאלה, עוד מלה בקשר לאומות העולם. על אחריותן של המדינות המודרניות את הפשע, הן בין ארצות ערב והן בין המדינות הקומוניסטיות — אין צורך להרחיב דברים. אחריותן ידועה וברורה, ומוכרת אף על-ידי כל. אך לצערנו עלינו להוסיף שגם אותן מדינות שהן כאילו ידידותיות, כאילו נחרדות ממה שנעשה, אך לא ידעו להתרומם מעל האינטרסים חמריים מדומים שלהן, ובמועצת הבטחון הנחילו רוב מוחלט להצעה שרק וטו של ארצות-הברית מנע את קבלתה — גם מדינות אלו נושאות באחריות לנעשה. אילו ידעו בעבר לנקוט עמדה מתאימה, אילו ידעו לבדוד את ארצות ערב, אילו ידעו לנקוט אמצעים כלפי המחבלים השורצים בארצותיהם, הרי ודאי אפשר היה למנוע אסונות רבים. ונקודה זו עלינו להדגיש ולהשמיע, עד שתישמע ותתקבל על-ידי אומות העולם.

לכל המשפחות הנפגעות ובית ישראל כולו הנו מביעים בזה את ניחומינו. המקום ינחםם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים. ארץ, אל תכסי דמם של נרצחים שנפלו בידי עושי עוולה, ואל יהי מקום לזעקתם, והקדוש-ברוך-הוא יעוררו ויזכנו לשנת שלום וגאולה שלמה, בשנה שהתחילה זה עתה. נקווה שכלתה שנה וקללותיה והחלה שנה וברכותיה.

ה"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מאיר וילנר, ואחריו לחבר-הכנסת ג'בר מועדי.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. כולנו זועזענו בשבוע שעבר לשמע, הידיעה המחרידה על התקפת הדמים על חברי המשלחת הישראלית באולימפיאדת מינכן. ההתקפה הסתיימה ברצח אחד-עשר ספורטאים ישראלים. אנו מגנים ומוקיעים את הפשע המחריד. ההתקפה הנפשעת על משלחת הספורטאים הישראלים באולימפיאדה היא גם מעשה נפשע נגד המפעל הספורטיבי הגדול הזה, שהוא מפעל של ידידות ושלוש בין העמים.

חוברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (וילנר, סנהדראי, טובי, הרינג, סורקיס, מאיר, מועדי) —

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

עם הוקעתנו את הפשע במינכן, אסור לנו להת-
עלם מכך שמעשים קיצוניים והרפתקניים כאלה צומ-
חים על הקרקע של המשך הכיבוש ושל שלילת זכויות
העם הערבי הפלשתינאי. אין להתעלם מכך שהיתה
קיימת ועדיין קיימת האפשרות ההיסטורית לכונן שלום
בין ישראל לבין המדינות הערביות, אשר ישים קץ אחת
ולתמיד לשפיכות הדמים, יתן בטחון לעם ישראל
ולעמים הערביים. אולם העובדה היא שהכיבוש עדיף
בעיני ממשלת ישראל מן השלום, ולכן פועלת היא
למניעת ביצועה של החלטת מועצת הבטחון, אשר
על-פיה אפשר היה ועדיין אפשר לכונן שלום אשר
יכבד את הזכויות החוקיות והצדקות של עם ישראל
ושל העמים הערביים כאחד.

חברי הכנסת, המאבק נגד מעשה הפשע אינו ניתן
לחלוקה. לא ייתכן לעבור לסדר-היום על ההרג ההמוני
של יותר ממאתיים אזרחים, ביניהם נשים וילדים רבים,
בכפרים ובמחנות הפליטים הפלשתינאים שבסוריה וב-
לבנון. ההפצצות של חיל האוויר על הכפרים ומחנות
הפליטים, לפי החלטתה של ממשלת ישראל —

ראש-הממשלה ג. מאיר :

אתה יודע שזה שקר. אתה משקר.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

— הוא מעשה נפשע.

ההפצצות הללו לא זו בלבד שאינן מסוגלות למ-
נוע מעשה פשע של קיצוניים, אלא עלולות אף להגביר
סכנות. זהו מעשה נקמה אכזרי שדעת בני תרבות אינה
סובלת. זהו המשך למדיניות הממשלה, המכוונת לחסל
את קיומו הלאומי של העם הערבי הפלשתינאי ולהנציח
את כיבוש השטחים הערביים.

מדיניות זו, מזהירים אנו, נושאת בחובה סכנות
חמורות למדינת ישראל. מדיניות הכוח, המדיניות של
"על חרב תחיה", היא חרב פיפיות אשר לטווח ארוך
עלולה לסכן את כל עתידה של מדינת ישראל.

יחד עם הוקעתנו את מעשה הפשע במינכן, הגנו
מוחים נגד ההפצצות על סוריה ולבנון, נגד הרג אזר-
חים, נשים וילדים. הפתרון אינו בהרג הדדי, אלא בסיום
הכיבוש, בכינון שלום וטובת כל העמים. יש לפעול
להפסקת שפיכות הדמים, לכינון השלום, שרק בו
הבטחון.

הי"ר ט. סנהדראי :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ג'בר מועדי, ואחריו
לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

ג'בר מועדי (קידמה ופיתוח) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אחר ששמענו
את הודעת ראש הממשלה ואת הפרטים המדויקים
על המעשה הנפשע במינכן נגד חברי המשלחת הספור-
טיבית של ישראל, רצוני להכריז בבית הזה ולומר
לעולם כולו, בשמי ובשם חברי הכנסת הערבים בשתי
הסיעות — קידמה ופיתוח, שיתוף ואחווה — שאנו
מגנים בחריפות את הפשע המכוער שגורם לרציחתם
של אחד-עשר אנשים מטובי בניה של ישראל שנסעו
להשתתף במשחקי האולימפיאדה. מטרתם של הס-

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

אני חושב שיש לגנות את הפשע הנפשע במינכן.
אבל מה שאת הצעת כאן ומה שחבר-הכנסת בגין
הציע, זה יביא אסונות נוספים על כולנו. ואני מתנגד
למדיניות שלכם. מה אפשר לעשות? אבל לא לתת
לדבר, אלא למי שמסכים או למי שהוא עוד יותר
קיצוני — זה כבר יותר מדי. כולם דיברו על מדיניות,
במיוחד חבר-הכנסת בגין פרש לפנינו היום פרוגרמה
פוליטית שלמה. ובכן, כל אחד מביע את דעתו, לשם
זה יש לנו כנסת.

הי"ר ט. סנהדראי :

על זה תדבר בהזדמנות הבאה.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

אני טוען שאני דיברתי פחות על הרקע ועל הגושה
הכללית מאשר הרבה חברי כנסת שדיברו לפני. אינני
מדבר על השקפה. אני מדבר מבחינת הדמוקרטיה —
שאינה כאן. הרבה לפני דיברו הרבה פחות על עצם
העניין במישרין, אלא מסביב, ובצדק. צריך להבין את
הרקע, את העתיד, את הסיבות. אבל לומר לי שזה
לא לעניין — אני חושב שזה לא צודק.

(ראש-הממשלה ג. מאיר קוראת קרי-

את-ביניים)

זו דמוגוגיה, גברתי ראש הממשלה, מכיוון שאני
מוקיע את הפשע במינכן. האם כך נתוכת, על-ידי
אינסיוואציות? מה שאת אומרת, גברתי ראש הממ-
שלה, מתאים לשוק ולא לכנסת.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

תגיד את דברך, אל תיגרר לפרובוקציות האלה.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

מעניין מאוד, מי שחושב את עצמו צודק, אינו
חושש לשמוע גם דעה אחרת. כנראה המצפון גם פה
אינו טהור.

זאב הרינג (המערך, עבודה-מפ"ם) :

איש איננו מאמין שאתה מזועזע מהפשע במינכן.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

רק מי שאין לו מצפון יכול לדבר כך. אני מזועזע
מהפשע במינכן בתור בן-אדם, בתור ישראלי. אני דוחה
את הדיבורים השפלים האלה נגדי ונגד חברי.

(חבר-הכנסת ז. הרינג קורא
קריאת-ביניים)

אני התנגדתי גם למה שנעשה בכפר קאסם. ובכן,
מה?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
אל תיגרר אחריהם.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם) :
אתה מדבר?

הי"ר ט. סנהדראי :

אני מבקשת לאפשר לנואם לסיים את דבריו.

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (מועדני, סנהדראי, ש. תמיר) —

דות לאומית קולקטיבית מסרבים להסיק את המסקנה הבלתי-נגמעת ומבקשים להשעין את עתידנו על הסכם עם מדינת שכנם וג'נין ולהשליך את ייבנו על הקהילה הבין-לאומית הנאורה, אשר בעיצומו של תהליך הריצח לא היתה מוכנה אפילו להפסיק את משחקיה, והש-קיפה, שוב, בשלוות-נפש אולימפית, כיצד מובלים יהו-דים למוות במינכן.

גברתי היושבת-ראש, עתה, אפילו מן המעט שנת-גלה ונחשף, מתברר בעליל שפעולת החילוץ הגרמנית נכשלה כליל לא רק בשל ביצוע קלוקל, אלא בראש וראשונה משום שביסודה היתה מונחת ההנחה האב-סודית שאין סיכוי להציל את הישראלים. ביתר דיוק: חוסר כל נכונות לסכן מספר מסויים של גרמנים כדי למלא את חובתם האנושית, המשטרית והמדינית. הגרמנים לא רצו אלא להיפטר מן המטרד המציק הזה, תוך כדי יצירת רושם של פעלתנות ומיבצע מתוחכם ונועז, אך בפועל גילו לאורך כל הדרך ציניות וחילול מוחלטים כלפי חייהם של הספורטאים הישראלים. ארחיק לכת: אפילו תוצאה מחפירה ובלתי-נסבלת של יציאת החטופים והחטופים בממוס לטוניס, או אף לקהיר, היתה פחות איומה מאותו מעמד שהתימר להיראות כמיבצע חילוץ, שמארגניו — כפי שהדו בפומבי — הניחו מראש, כמעט בוודאות, שהוא עתיד להיות לגאי ההריגה של החטופים. הציניות הגרמנית הגיעה לשיאה כאשר רק יומיים לאחר שנשיא גרמניה, היינמן, קבע בעצרת האבל שהמדינות הערביות שותפות באחריות לרצח, הודיע שר החוץ שלו, ולטר של, שרק ערבים בודדים אשמים ברצח ואין לבוא בטרוניה לזולתם.

מה מדהים ומדכדך איפוא שנוכח כל אלה מצהיל פניו שר החוץ, מר אבן, למאמציה הנעלים של גרמניה לחילוץ הספורטאים שלנו; מבריקה ראש הממשלה תודה לקנצלר הגרמני; וסגן ראש הממשלה בוחר לו את הלוויית הנרצחים כמעמד נאות להביע לגרמנים את הוקרתו העמוקה.

חברי הכנסת, אני אינני מופתע מן השפלות התהומות של דור שני ושלישי למרצחים פלשתינים, ממשיכי המסורת של שריפת ראשי יהודים חיים על פרימוסים בחברון; ודאי אינני מופתע מכך שגרמניה היא הקדקע הפורה ביותר למוקדי הרצחנות הערבית באירופה; אולם מדהימה אותי שוב ושוב קלות-הדעת וההפקרות מצד ישראל נוכח כל אלה. לאחר חמש שנים של נסיונות מרים ברומא, מינכן, אמסטרדם, איסטנבול, לאחר כל האזהרות וההתראות היה הטי-פול הישראלי — בכל הדרגים — בספורטאים. שלנו במינכן לא פחות ולא יותר מהפקרתם המוחלטת ליו-מותיהן של כנופיות הרצח. אכן, מי שנעדרה ממנו תחושת היסוד הראשונית לנצור בכבוד את זכרם של המיליונים המתים בדאכאו, הוא גם משולל חוש א-ריות אלמנטרי להבטחת שלומם ובטחונם של החיים.

עתה, נוכח התוצאה המחרידה — שלושים שנים לאחר השואה, עשרים-וחמש שנים לאחר הקמתה של ישראל הריבונית, שוב הובלו יהודים לטבח, ממש כמו בימים האיומים ההם — על הכנסת למנות ועדת חקירה פרלמנטרית אשר תחקור את הפרשה כולה, מראשיתה חסרת האחריות ועד קיצה האכזרי; ועדת חקירה על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, שתשיב על מסכת

פורטאים נסעו להשתתף במשחקי האולימפיאדה וזיתה להגדיל שם ישראל בעולם בתחום הספורטיבי, אולם המעשה המחפיר שבוצע על-ידי חבורה נפשעת של מרצחים מנעה מהם להגשים חלומם זה. מעשה זה אירע בשעה שעיני העולם מופנות היו לתחרויות בין-לאומיות. אין תימה איפוא שביצועו עורר זעם רב, שכן הוא בוצע בניגוד למסורת המכובדת האוסרת רצח אנשים חפים מפשע המוחזקים בשבי ואין להם אפשרות להגן על עצמם.

פשע זה הוא פשע שלא יכופר, לכן אנו חברי הכנסת הערבים מגנים לא רק את המרצחים, אלא גם את האירגונים שעמדו מאחוריהם ודחפו אותם למעשים נתעבים אלה, ואת מדינות ערב הנותנות להם מקלט.

כיום, כעבור עשרים-וחמש שנים לקיום הסיכסוך הערבי-ישראלי, עדיין שבויים מנהיגי ערב בידי הרג-שנות ואינם נוהגים לפי השכל והתבונה. הם טרם השכילו לתקן משגיחם ועדיין לא למדו לקח מהנסיגות המרים ומהאסונות שהמיטו על עמיהם כתוצאה מהת-נהותם הבלתי-נבונה.

אנו יסבורים שמנהיגי ערב, ולא ישראל, הם הם אויבי העמים הערביים. שעת כושר מצוינת היתה לו לעולם הערבי לו ידע הנצלה כדי למנוע פשע זה שגרם נזק רב לשמש של העמים הערביים כתוצאה מרציחתם של החללים הגיבורים.

שמענו כי מנהיגי ערבי אחד, המלך חוסיין, הוקיע, ולו בעקיפין, את המעשה המחפיר. חובתן של כל מדינות ערב היתה לגנות מעשה זה. ואכן, לו עשו כך כי אז היו מגדילים שמן בעיני עמם ובמיוחד בעיני ישראל.

אנו בטוחים כי מיליונים בני אדם, ביניהם מספר גדול של ערבים בישראל ומחוצה לה, מגנים יחד אתנו פשע נתעב זה.

החרפה והקלון למרצחים. הנצח והתפארה לחללינו הצדיקים.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, ואחריו לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. זו דמות פלש-תין. זה אופיה. אלה מטרותיה: לרצוח ישראלים, לרצוח את הישראלים. לא בקרב, אלא מובלים למוות כשעיני-הם קשורות, ידיהם אסורות, רגליהם כפותות. זה, זה ממש הגורל שמועידים לנו, לכולנו, "ספטמבר השחור", "החזית העממית", ה"פתח" של עראפאת, כמוהם כמו המשטר של סאדאת, שהריע להם השבוע, כמוהם כמו כל המשטרים המקיפים אותם.

ה"טיימס" הלונדוני, הנוקט כמעט תמיד עמדה קרה אף עוינת למאבק הישראלי, גם הוא פקח עיניו השבוע באמרו: "כעת אי-אפשר לבקש מן הממשלה או מן העם של ישראל לשים מבטחם בהבטחות ערביות או באדיאל של רכישת הרצון הטוב הערבי מחדש... מה תועלת הצמח מויותורים לגבי אנשים מסוג זה?". רק ישראלים מתחסדים, אווילים או חולים, עוצמים עיניהם מלראות; רק יהודים מוכי התסביך של התאב-

חברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (ש. תמיר, סנהדראי, אבנרי) —

להם, להתנכל לישראלים ברחבי העולם ונתיבותיו. רק אז נשבור את מזימת המצור; רק אז יהיה העולם שוב חפשי, פתוח ובטוח לכל ישראל. בנו, קודם כל בנו, תלוי הדבר.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אורי אבנרי, ואחריו לחבר הכנסת שלום כהן.

אורי אבנרי (העולם הזה) — (כוח חדש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה: מעשה הבליעל שנעשה במינוך הוא פשע נתעב — פשע נגד האנושות, פשע נגד מדינת ישראל, פשע נגד השלום, פשע נגד העם הפלשטיני. על קבר יקירנו התאחד העם כולו. יחד התאבלו, יחד השתתפו בכאב המשפחות, יחד החלטנו לעמוד מול פני הטרור ולא להיכנע לסחיטה. זהו הכשולן האמיתי של מעשה הווועה. הוא לא ירתיע איש מאתנו. הוא לא יפיל עלינו את מוראו. נגיד לאנשי הטרור, נגיד לעוויהם, נגיד לעולם כולו: מי שרוצה לשבור את דוחנו באמצעות האימה והווועה, ימצא מולו עם מאוחד, מלוכד, נחושי-החלטה.

אולם, גברתי היושבת-ראש, תפקידנו כבית-הגב-חרים של מדינת ישראל אינו מסתיים בהשמעת היגיו ובביטוי אחדותנו הבסיסית. תפקידנו הוא לקבוע את האחריות, להסיק את הלקחים, להתוות את הדרכים במאבק נגד הטרור. השתלשלות המאורעות במינוך מעוררת שאלות חמורות מאין כמוהן לגבי מחדלי ממש-לת ישראל במאבק זה. סיעת נח"ל דרשה להקים ועדת חקירה פרלמנטרית. סיעתי מצטרפת לדרישה זו. ארחיק לכת כבר עתה: לא ייתכן כי מקרה מחרד כזה יעבור ואיש בממשלת ישראל לא יתפטר. החקירה צריכה לקבוע מי היה אחראי, ועל האחראי להסיק את המסקנות. יהיה זה שיא הגיון אם ממשלת ישראל, אל, האחראית קולקטיבית למחדלים הנוראים, תטיל על ראש הממשלה שלה לאסוף את המידע, לדון ולש-פוט — ותביא את דינה ואת שיפוטת לפני ועדת החוץ והבטחון, שתאשרר אותם אוטומטית ובסדרי סדרות.

גברתי היושבת-ראש, תפקידנו העגום הוא להציג את השאלות המדוקרות כבר עתה:

האם קיים בכלל גורם אחראי מרכזי לבטחון אנשים ומיתקנים ישראליים בחוץ-לארץ, גורם שיש בידו כוח-האדם, המכשירים, הסמכויות וכושר הביצוע הדרושים לכך?

מי נושא באחריות הפרלמנטרית למאבק בתחום זה? שר הבטחון הזדרז להדעי שאינו אחראי. ברור כי מבחינה פורמלית גרידא אחראית ראש הממשלה להלכה כפופים לה שירותי הבטחון הקיימים. אולם כולנו יודעים שזו היא כיום אחריות פיקטיבית ופסיבית. מי היה אחראי לסידורי הבטחון של המשלחת הישראלית באולימפיאדה? מי קיבל על עצמו לשגר משלחת למקום שבו שימשה כתובת גלויה וחשופה לפעולת טרור צפויה, מבלי לצייד אותה בסידורי הבטחון המינימליים?

איך קרה שממשלת ישראל לא עמדה על זכותה לצייד חבוי משלחת זו בגשק אישי ולהציב משמר ישראלי מזויין במקומות התורפה ובעיקר במעון המש-לחת עצמה?

השאלות הנשאלות היום בכל בית ישראל: מדוע לא צורך למשלחת משמר של אנשי בטחון ישראליים בעוד שהיה מקום וכסף לצבא הטפילים של עסקני הביזבו, הביוליים והקניות? מדוע לא צויידו הספורט-אים בגשק בעוד שספורטאי ברית-המועצות ומזרח-גרמניה היו חמושים? מדוע לא היתה כל מסקנה מעשית להתראה שהגיעה למינוך? מדוע יצא הקצין הישראלי הבכיר רק בשעה שיצא, לפנות ערב? האם ידעה ממשלת ישראל על ההנחה הגרמנית שמביצע החילוץ שלהם הוא למעשה כמעט חסר סיכוי? האם קיבלה ממשלת ישראל מידע מדויק מראש על פרטי המיכצע? אם לא, האם תבעה הממשלה כי ידווח לה מראש על פרטי המיכצע? אם לא — מדוע? אם ידעה — האם הסכימה ממשלת ישראל למיכצע כפי שתוכנן? מה מקור הידיעות הכוזבות על חילוץ הישראליים בשעה אחת בלילה? מה אירע בשתי שעות הבלחות שבהן הטילו הגרמנים איפול מוחלט על המתרחש? האם גורם ישראלי כלשהו ביצע נתיחה שלאחר המוות בגופות החללים הישראליים או היה נוכח בה? אם לא — מדוע?

שאלות אלו, ועוד עשרות ומאות שאלות, תובעות מענה מפורט ומדויק. כיוון שחלק ניכר מנושאים אלה, ובראש וראשונה מה שאירע לפני ההתקפה, היה בתחום אחריות של הממשלה, חייבת החקירה להיערך על-די ועדת חקירה פרלמנטרית; שאם לא במקרה כזה — מתי על נבחרי העם לבדוק את מעשיהן ומחדליהן של זרועות הרשות המבצעת?

דבר אחרון: בסוף השבוע ביצע חיל האוויר מיב-צעים מעבר לגבול, אשר, כפי שהוצהר, היה בהם גם משום תגמול על הפשע הנתעב במינוך. ברכתנו שלוחה לטייסי חיל האוויר, אשר כדרכם פעלו באיתנות, בעוז ובחלצה. אולם מעל במה זו עלינו לומר ברורות לממי-שלה, שהחליטה על אופי הפעולה והיקפה, שלא היה כל יחס שהוא בין פשע האויבים, שהפעם היה עד לו עולם ומלואו, לבין התגובה, שהמחבלים, על יסוד הנס-יון, היו עלולים לצפות אותה מראש. היקף המיכצע של חיל האוויר, עם כל חשיבותו, אין בו כדי להרתיע יתר על כן: הגבלת ההתקפה של חיל האוויר למחנות המחבלים, שעה שהעולם כולו מודה שהאחריות המיר-בית רובצת על מדינות האויב, וההימנעות מלהלום בעוצמה במחנות הסבא הסדיר, עד אשר ייאלצו שלי-טיהם, בעל כורחם, לשים קץ לפעילות המרצחים מתוך גבולות ארצותיהם — הימנעות זו היא מחדל משווע, העלול לעלות בדם ישראלי גוסף במועד לא רחוק. במידת תגובתנו המוגבלת אנו קובעים, כמו ידינו, מחיר זול לדם הישראלי השפוך.

גברתי היושבת-ראש, כנופיות הרצח שמו להן למ-טרה מיידית להכניס אותנו לגטו סגור לחוף הים, שממנו לא יעו ישראלי להוציא את ראשו לעולם הג-דול. את מזימתן זו ניתן לשבור כפי ששברה ישראל את מזימותיהן בתחומי שליטתנו הישירה. אך לשם כך יש צורך בשידור-מערכות יסודי בהתייחסות הכללית לנושא, בחלוקת סמכויות ותפקידים, בגיוס כוחות מעולים בעלי ידע וגסיון מיוחדים; הכרחית מערכה יוזמה ושיטתית שתתפרסם הרחק מגבולות המולדת, מערכה אשר עוצמתה ותוצאותיה יעקרו כליל את היכולת ואת הרצון של הפושעים, ושל כל המסייעים

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (אבנרי, סנהדרי, ש. כהן) —

טים לאבר מדולדל ללא דקע לאומי. העם הפלשתינאי יקיא אותם מקרבן.

גברתי היושבת-ראש, חבר-הכנסת בגין ציטט מאמר ששאל אם יש טעם ב"ויתורים לאנשים כאלה". אנשים אלה? — אילו אנשים? אנשי הטרור אינם רוצים בשום ויתורים, כי אינם רוצים כלל בשלום. הם מעוניינים לעודד את המגמות הקיצוניות בישראל ולהיבנות מן המגמות האלה. העם הפלשתינאי הוא הזקוק לווי-תורים — וכל ויתור לו, המתיישב עם בטחונו, הוא מכה ניצחת למחנה הטרור.

גברתי היושבת-ראש, הטרוריסטים לא ינצחו אותנו במלחמה חזיתית. הם לא יכפו עלינו את תכתיבם. אולם יש סכנה אחרת, שהם יכפו עלינו את מושגיהם ואת רוחם. שמעשיהם הברוטאליים יביאו אותנו לתגובה ברוטאלית, שאכזריותם תעביר אותנו על דעתנו ועל טוהר לבנו ונשקנו.

יש המטיפים להנהגתו ולהפעלתו של עונש מוות בישראל. אם נקבל עצה אחתופל זו, יהא זה יום שמחה ונצחון לאנשי טרור. אין הם חסים על החיים — גם לא על חייהם. האגדה שטרוריסטים ערביים אינם מתאבד-דים מתה במינכן, יחד עם יקירינו. הטרוריסטים זקוקים לקדושים, למארטירים. יהא זה שיא האיוולת אם נספק את דרישתם. גם ברגע של תאוות נקם טבעית אל ניגרר אחריהם. נצחוננו האמיתי על הטרור יהיה בעליונותו המוסרית ובתבונתו המדינית. ניערך למלחמה בהם, ובה בהם ככל הצורך, נייבש את הביצה המזינה אותם — אבל נישאר מה שהיינו ומה שהננו.

הי"ר ט. סנהדרי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום כהן, ואחריו לחבר-הכנסת מאיר אביזור.

שלום כהן:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. יוניו המעשה הנחשב; וזמנו, כאב ותדהמה מן הרצח; דמעות והת-יחדות עם הבוכים על יקיריהם — אלה הן תגובות של כולנו, תגובות טבעיות, שגם חובה לתת להן ביטוי בבית זה. אני מאמין כי אין אדם בר-לבב שלא חש אותם רגשות, שלא היה שותף לזעזוע ולכאב.

קומץ. מטורפים הצעירי אותנו במכה אחת אל מחשכים, שאנו עושים כמיטב יכולתנו ומצוים לעשות כמיטב יכולתנו כדי להיחלץ מהם, מחשכי הטרור, השנ-אה, מחשכי הנקמה; הם הצעירו גם את העם הפלש-תינאי, גם אותנו וגם את האזור כולו אל מחשכים אלה.

גם ברגע זה, גם לאחר הזעזוע, גם לאחר הקריאה האינסטינקטיבית לנקמה, אנו מצוים שלא ליפול ברשתם, לא לעשות את אשר הם באים לעשות, לא לתת להם יד ולא לגלוש חזרה אל ההשיכה.

הנה לפני מינכן ביצבץ אור קלוש של תקווה. נשמעו דיבורים, נדאו ניצנים של סיכוי לשלום, של כמיהת העמים לשלום, גם אם בדרכה של כמיהה זו לשלום עמדו תכסיסים ושאיפות פוליטיות. והנה בבת אחת אנו רואים שנותנים יד לאותו "ספטמבר השחור" להחזיר את השחור משחור.

אני מאמין — אולי לא כל-כך בתבונתם של

מי אחראי למחדל המודיעיני — חוסר המידע, או אי-העברת המידע, או אי-הסקת המסקנות מן המידע?

מדוע לא נשלחה מיד אישיות ישראלית בכירה למינכן, עוד ביום השלישי בבוקר? מדוע הגיע השליח הישראלי למינכן רק בשעה 21.30 בערב, אחרי שכבר הושלמו התכניות, ובעיצומן של ההתרחשויות?

מדוע נשלח איש שאינו מומחה למיבצעים מן הסוג המיוחד שבוצע במינכן? מדוע נשלח האיש לשמש — כדבריו ראש הממשלה — רק בתור "עד"? האם היינו זקוקים לעדים במינכן? מדוע לא התערב, מדוע לא בדק את התכנית, מדוע לא פסל אותה כאשר צריך היה לעשות? זאת היתה תכנית אבסורדית מאין כמוה.

במשך 18 שעות כמעט היו הספורטאים נתונים לחסדי החוטפים, חסדי-ישע וחסרי-מגן. מי ידע את המחשבות שניקרו במוחם? מי ידע את התפילות שהתפללו בלבם במשך שעות אינסופיות אלה? רק דבר אחד בטוח: הם קיוו, הם האמינו, הם היו משוכ-נעים שזרועות ישראל ייצאו להגנתם ולהצלתם. הם האמינו בכשרנו וביכולתנו. אך מה שקרה הוא מחדל נורא ומחריד. מישורו חייב לתת את הדין על כך.

לא די בשיפוט העבר. יש להתכונן לעתיד. ברור לי שעומדת לפנינו מערכה ארוכה, אכזרית ועקובה מדם נגד הטרור. יש להיערך לקראת מערכה זו, כפי שאנו רגילים להתכונן לכל מערכה. יש להישמר מפני היוזלו באויב. עלינו לראות את הסכנה ולהעריכה נכונה. אני מציע להקים מיד פיקוד מיוחד, שירכו בידו את המאבק בטרור ביזרה העולמית. יש להעמיד בראש פיקוד זה איש מתאים, קצין בעל כושר מיוחד, שיוכל לנשט לתפקיד ברוח רעננה ובגישה חדשנית. יש לקבוע את האחריות הפרלמנטרית לתפקיד זה — אולי בצורת מינוי סגן שר במשרד ראש הממשלה, שיהיה אחראי לפני הכנסת.

אולם, גברתי היושבת-ראש, אל תהיה לנו אשליה. אפשר להצליח במאבק נגד הטרור, לצמצם את פגי-עותיו ולהקטין את ממדיו, אבל אי-אפשר לחסל אותו לגמרי. כפי שאמר פעם חיים בר-לב, כשעוד היה רמטכ"ל: "אי-אפשר לחסל את הטרור, עד אשר יימצא פתרון לפלשתינאים". המאבק נגד הטרור צריך להתנהל בעד ובעונה אחת בשני מישורים — המישור המיבצעי והמישור המדיני. במישור המיבצעי אנחנו צריכים להגן על חיינו, להכות בטרור ולהקהות את עוקצו; במישור המדיני אנחנו צריכים לסתום את מקורות היניקה שלו.

אמרת לא פעם מעל דוכן זה: יש ביצה ויש יתר-שים. הטרוריסטים משולים ליתושים. הביצה היא הבעיה הפתוחה של העם הפלשתינאי, שלא מצא לו אפיק לגיטימי לחיים לאומיים בריאים. יש לפגוע ביתר-שים — אין מגוס מכך; אבל כל עוד לא גייבש את הביצה — יבואו שוב ושוב יתושים חדשים.

אנשי הטרור הם חלק קטנטן של העם הפלש-תינאי. רובו המכריע של העם הזה, ביחוד בשטחים המוחזקים, מאס במלחמה וכסף ליום שלום. אם נשכיל לספק געגועים אלה, אם נפתח לפנינו אופק חדש של הגשמת מאוויו בדרכי שלום — נהפוך את הטרוריס-

חוברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (ש. כהן, סנהדראי, אביוהר) —

או שיוצעים מה שהיה במינכן, הם שירצחו — מי יודע איפה, אבל ירצחו.

יש לנו גם דוגמה מהעולם: ההפצצות בווייטנאם לא פתרו את הבעיה. הם התחילו להפצצות נגד גרילה. כל עוצמתה של ארצות-הברית, כל הכוח האדיר הזה איננו מסוגל לתת מענה לסוג זה של מלחמה. גם פה זה לא יכול להיות מענה.

אבל אני גם אומר שלא זו התשובה מבחינה אנושית ומוסרית. יכול מישו לומר, כמו שאמר חברי-הכנסת תמיר: האם זה המחיר שאנחנו גובים בעד הדם שנשפך? הוא אומר זאת כתובע מחיר גבוה יותר. ואילו אני אומר שאין להכתיים את הדם הטהור שנשפך במינכן בדם ובפעולות מסוג זה. לאחר הרצח שמענו בכל מקום קריאה ספונטנית וטבעית לנקמה. היום אנחנו שומעים קריאה ממוסדת ופוליטית לנקמה, אידאולוגיה של נקמה. נקמה תמיד מולידה נקמה.

רבותי חברי הכנסת, כאשר אין ברירה — אפשר שחייבים לנהל מלחמה. יש להניח שאנו נכנסים עכשיו לגילגול חדש של מלחמה בינינו ובין מדינות ערב והעם הפלשתינאי בראשן. זוהי מלחמה שכבר עכשיו ברור שלא תהיה מלחמה קונבנציונלית של צבאות נגד צבאות. ואם דרוש היה ביטוי אחרון לתחוית זו, הרי הוא בא ביציאת המומחים הסובייטיים ממצרים. אבל המלחמה לא תיפסק, כי הבעיה לא נפתרה. תהיה מלחמה, תהיה מלחמה שאותו סוג של אנשים מהאירגונים הפלשתינאיים ישמש בה חוד החנית. תהיה מלחמת טרור, תהיה מלחמה נגד מטרות ישראליות בלתי-מוגנות, כל אדם יהיה מטרה. אנחנו חייבים לנהל את המלחמה הזאת, אין מנוס ממנה, אבל לא בצורה של תגמול, לא כנקמה, לא כתגובה מתוך כאב, לא מתוך צמאון לנקמה. לא זו התשובה. אם תהיה תשובה של נקמה, היא תוליד עוד פשע, והפשע יוליד עוד נקמה, אבל בודאי לא יוליד שלום.

ועוד משפט, לסיום. גם כשנהל את המלחמה הזאת, אנחנו צריכים לזכור שהעם השני החי אתנו בארץ הזאת יכול להיות שותף לנו למלחמה, אבל בסופו של דבר חייב להיות לנו שותף לשלום — העם הפלשתינאי. ואם ניאלץ ללחום כדי לגדוע את וחונו הפושעת, אנחנו חייבים גם לדעת לתת יד לזרועי השניים, השוחרת ודורשת את זכויותיה.

הו"ר ט. סנהדראי:

רשות הייבור לחדר-הכנסת אביוהר, ואחריו לחברת-הכנסת גרוסמן.

מאיר אביוהר:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ברתוה הדם, בין דברי כאב לביטויי זעם, אפשר היה להיתקף ברצון לפרוץ את המגבלות שנוטל על עצמו עם בן-תרבות בהתגוננות, לא להשאיר לאויבים את הנוחות של הסרת כל מעצור וכל סייג, של פראות, שפלות, של העדר כל אדם. אפשר היה להבין לרצון הטבעי לגמול לאויב כמעשי, להבין — אך גם לדעת כי בעבור החלם נחזור להכיר, שלא מדינה מוכה היא, לא עם חורק שן מתוך חוסר אוניום, אלא ישראל חזקה היא ששיכלה הפעם בניס יקירים, מדינה רבת-תושיה. אפשר היה גם להניח ולקוות שימוצה חומר הדין לגבי מחבלים,

מנהיגים ומדינאים; אני מאמין בשאיפתו ובאמונתו של העם, גם העם הערבי וגם העם היהודי, להגיע אל האור — ושאיפה זו חזקה מהחושך ומהמוות — וש-נגיע אל האור.

אבל, גברתי היושבת-ראש, אין מנוס גם מלשאל את עצמנו שאלות נוקבות, אולי כמה מהן בבחינת ניתוח שלאחר המוות. חובתנו לשאל את השאלות האלה, ואולי בעצם שאלה אחת: איך זה יכול היה לקרות? אני חושב שהתגובה הראשונה, עוד לפני הכאב והצער, היתה תגובה של תדהמה: איך זה יכול היה לקרות, כאשר ברור היה מראש כי משלחת ישראלית במשחקים האולימפיים תהיה מוקד לסוג זה של התנקשות, שיש מטרופים מזוינים המחפשים לעשות מעשים נתעבים כאלה? חובה אפילו לספר אותם ספורים אנושיים על אמה של אסתר שחמורב, שלא רצתה להניח לבתה לנסוע. היא כבר מפורסמת — היא אמרה — ובעולם יש מטרופים, יש טרוריסטים שינסו לפגוע בה. היא פנתה לשלטונות, היא פנתה להתאחדות לספורט, הובטח לה שתהיה שמירה, הבטיחו לה שידאגו לשלום בתה ולשלום שאר הספורטאים. והנה ביום שבו הגיעו כולם לשדה-התעופה לוד כדי להמריא למינכן, היא ראתה כעין שמירה, מעין אבטחה. בכל זאת שיכנע אותה.

מה התשובה? מהי ההצדקה? אומרים: הגרמנים לא הרשו, הם אמרו שהם יקחו על עצמם את האחריות לשלום המשלחת. האם בכך גנמר העניין? הם אמרו: ובכן, מה? נניח שאפילו מתוך רצון לכבד את הדרשה לסוברניות מוחלטת של הגרמנים הסכמנו שלא להעמיד שומרים עם נשק, אבל האם היינו פטורים מבדיקה אם אמנם הגרמנים עשו את אשר התחייבו לעשות? מתי בדקו זאת? עכשיו באים ואומרים שההכנות היו לקיוות, שהיו מחדלים. את זאת היו צריכים לראות מהיום הראשון, או מהיום השני; חלפו עשרה ימים של הפקר, ושום דבר לא נעשה, לא היתה תגובה, לא באו אל הגרמנים ואמרו: תודה רבה לכם, אינכם פועלים כראוי, אנו נעשה זאת; אנו דורשים זאת מכם, ואם לא תעשו זאת — נחזיר את המשלחת.

אין ספק שאלה הן שאלות המחייבות תשובות, ולו רק כתוב שלנו ל"א הגרצחים. אנו צריכים להת תשובות לגבי העתיד ולמען העתיד.

אני מצטרף, כפי שהצטרפו רבים, לקריאתו של חבר-הכנסת בגין שתוקם ועדת חקירה פרלמנטרית.

גברתי היושבת-ראש, אני חייב לעבור לנושא נוסף, גם הוא מכאבי, והוא: מה עשתה ממשלת ישראל אחרי פרשת מינכן? התשובה הראשונה, שהיא הכוללת ואולי היחידה, היתה הפצצה על סוריה ולבנון. אני חושב שגם הניצים שבניצים בבית זה אמרו את אשר הם חשים, שלא זוהי התשובה. לא זוהי התשובה, אולי קודם כל מבחינה מעשית, כיוון שהפצצת מחנות של אייגונים פלשתינאים, שהם בדרך כלל כרוכים עם מוכנים למחנות פליטים, הפצצת מחנות אלה על-ידי כוחות מסיביים של כוח אווירי לא תשים קץ לפעולות טרור אישיות. להיפך; אין צל של ספק שהמחזה הזה של הרס והרג, ולו גם של אנשים שמגיע להם הרג, המחזה הזה יצמיח את הדור הבא של טרוריסטים. ילדים בני 12, 13, 15-16 שראו את הדבר הזה, שאינם יודעים

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן
(דיון) (אביזרה, סנהדראי, גרוסמן) —

חי כזה כדי להמשיך ולחתאמן ולתחבל מעשיהם השפ-
לים — הם הממנים אותם באש. אם הם מפיצים
אחר כך תמונות זועה על תוצאות מעשיהם, אם הם
מצליחים לגייס אהדה של תמימים בחוץ וקומץ עקומי
נפש בפנים — עליו, עם מתגונן על חייו, הם יעשו מעט
מאוד רשם. כי לא נקם אנו מבקשים, לא שפטים.
לא זה הדבר אשר אנו מבקשים במחנות מחבלים בסוריה
ובלבנון. אינני שותף לחברי הכנסת שביקרו את הפעולה
או ראו אותה כבלתי-יעילה; אנחנו מעוניינים בשיחוקם,
פיוורם ובלבול מערכותיהם. צריך שירידו יידעו שאיננו
כתובת למחאה על פגיעה באוכלוסיה אזרחית, באשר
המטרה שאנו מתכוונים לה אינה אחרת מאשר פגיעה
באויב אכזרי וחסר מעצורים, המבקש מסתור לעצמו
בכסות של פליטים, אשר מזמן ניתן היה לשקמם אילו
לא נוצלו בחוסר מצפון למען מלחמה רצחנית וחסרת
תוחלת בנו.

כשיבינו זאת ידידים ואויבים, אז לא תעלונה
בנות מחנות הפליטים בהגיע ידיעה על רצח ישראלים
בכפר אולימפי או בקפה שבבירה אירופית.

אם יימשך הטרור — וכל הסימנים מראים שלא
ביום אחד נצליח לחסלו — יהא עליו ועל בעלי בריתו
במלחמה זו להעמיד במיוחד את הפלשתינאים, שבי-
תוכם מחפשים המחבלים בסיסי זינוק לזימויותיהם,
בין בקרבת הגבול ובין ברחוק ממנו, להעמיד אותם
לפני ברירה מחריפה והולכת — לצערי אין אלה הצעות
שלום. ולא פתרונות שהם רחוקים-רחוקים מאתנו, אלא
זוהי ברירה מחריפה והולכת — להדהות עם המחבלים
או להסתייג מהם. ככל שימשיכו להדהות — יצטרכו
להרגיש כי הם חושפים עצמם לסיכונים שהם קשים
פי כמה מהסיכונים שהמחבלים שואפים להטיל עליו.
ועל כן אני חושב שהפעולה בסוריה ובלבנון היתה
יעילה וגם נכונה.

ממשלת ירדן בחרה להסתייג מהמחבלים, הסתיי-
גות שביטויה לא היה הססני או דו-משמעי. האוכלוסיה
הפלשתינאית ביהודה ובשומרון, ברובה המכריע, העדי-
פה להסתגל מהמחבלים. לא מאהבת ישראל. זו סיבה
מספקת, אם כי לא הסיבה היחידה, כדי למנוע את
הזרמת תגובתנו לאפיק של שנאה טוטלית לערבים
הפלשתינאים באשר הם. אין דבר בלתי-גבול, מכוער,
מוזק יותר מאשר לשנוא קולקטיבית, לשנוא בני-אדם
משום שהם שייכים לקבוצה מסוימת. אחדות גורל — כן;
אחדות של מאבק והתנגדות — כן, אך אחדות של
שנאה — לא ולא.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברת הכנסת גרוסמן.

חייקה גרוסמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, גברתי ראש הממשלה, כנסת
נכבדה. ביום ה' האחרון ספדנו למתו אשר נרצחו
במבואותיו של מחנה דאכאו. רבבות אתלטים מכל
קצווי תבל עצרו נשימותם בכפר האולימפי, אך ההמונים
לא זעו. כמעט כמו במינכן של אז, לא השליכו חייהם
מנגד, אפילו לא יצאו להפגנה ספוגטית. ובכל זאת לא,
לא בדיוק כמו אז. אני יודעת זאת. חשבתי: מה חשבו
ספורטאים הנאמנים בשעות כליאתם הארוכות? אולי
טילטל אותם הזכרון אחרון, אולי גזכרו מה קטן

אם היו — וקשה מאוד להניח שלא היו — ואפשר היה
גם לקוות שנפנה את עיקר מעיינינו לא רק למה שהיה,
אלא גם למה שיהיה, או יותר נכון למען לא יהיה,
למען לא יקרה שוב. אם כי באיחור, אך בוודאי לא
מאוחר מדי, יש להפנות יותר משאבים, יותר כשרון,
יותר תחבולות, יותר העזה ושיקול דעת לחזית המלחמה
במרחחים.

גברתי היושבת-ראש. באשר לאסון הגורא, לחקרו
וללקחים ממנו, אינני מצטרף לאלה התובעים ועדת
חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22. לא זה המוסד המת-
אים לנושא שכרוכות בו שאלות מבצעיות-בטחוניות.
הבית הזה בחר בממשלה והטיל עליה משימות בט-
חוניות, והיא מצוידת בכלים הן לביצוע והן לחקר
הביצוע. לכנסת אין כלים כאלה. השאלה היא אם יש
לבית אומן שהממשלה אמנם תעשה ככל יכלתה —
וחשיפת מחדלים והסקת לקחים מכשלונות הן חלק
מן "כל יכלתה". דומני שיש בבית אומן כזה אל
הממשלה.

באשר לתפקידה של הכנסת כמפקחת על מעשי
הממשלה בתחום זה — לשם כך קיימת ועדת החוץ
והבטחון. יש אומרים שהוועדה מאשרת כל מה שה-
ממשלה מביאה לפניה. אבל הרי ועדת חקירה פרלמנ-
טרית תישען על אותו רוב ועל אותו בסיס שעליו
הוקמה ועדת החוץ והבטחון. ההבדל יהיה רק בזה
שוועדת חקירה כזאת תערב שיקולים מפלגתיים הרבה
יותר מאשר ועדת חקירה שתמנה אותה ראש המ-
שלה כדי שממשלת ישראל תוכל להסיק את הלקחים
ולעשות מה שמוטל עליה לעשות בשאלה הכי רצינית
של חיינו, שהממשלה בוודאי לא מכניסה בה שיקולים
מפלגתיים.

חברי הכנסת, גם אנוכי סבור שיש צורך ברבייה
במדיניות הענישה, ויש מקרים שבהם מן הנכון הוא
להבוע עונש מוות למחבלים. אילו דוגנו רוצחי מינכן
למוות, לא היו נעשים לקדושים בעיני שום גורם אשר
יש לו ערך בדעת הקהל העולמית. דבר אחד הוא דינו
של מחבל שנלכד במארב על-ידי צה"ל, דבר אחר הוא
דינו של מחבל שהובא לדין לאחר שביצע רצח נתעב,
רצח נגד עם, רצח שכוונתו הסופית היא השמדת עם.

יחד עם זאת, אינני מציע לערב במשפט הישראלי
את המושג בן-ערובה, כפי שהציעו היום בדיון אחדים
מחברי הבית. זהו מושג זר לנו ובלתי-מועיל לחלוטין,
בלתי-מרתיע לטיפוסים מטורפים כמו רוצחי מינכן.
רוצחי מינכן לא היו מעוניינים בשיחרור חבריהם. הם
היו מעוניינים לרצוח ולהשפיל את מדינת ישראל.
דין מוות יש לגזור לפי טיב הפשע, ולא כאמצעי כלפי
פושעים כאלה. לא צריך להיות שום "תן וקח" עם
פושעים כאלה, שום "חטוף לי ואחטוף לך" כל יהיה
לנו עממה. זה היה כוחנו, ובכך גם הדבקנו את הגרמנים
האמריקאים, שלא נכנעו לסחיתות. כל ניתפס לדיון
של הצגת סחיטה מול סחיטה.

חברי הכנסת, במלחמה עם המחבלים צריך שיהיה
ברור לאויבים ולידידים כאחד: הסביבה המחפה על
הרוצחים לא תהיה חסינה מפגיעה. המשתמשים בנשים
ובילדים, בפלחים ובפליטים כבצינות-מגן הסוככת על
גופם של מרצחים שפלים, אלה המשתמשים במחסה

חברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (גרסמן) —

מקרה מינכן לא גילה את הניצוץ החבו, אלא במגומגם ובין מועטים. ואת המועטים נעלה על נס: את אומץ-לבו של מלך ירדן, את קולם האמיץ של נציגי המיעוט הערבי בישראל, והערבים והפלשתינאים בשטחים המוחזקים.

וכדי להוסיף חטא על פשע, באו שרי החוץ של ארצות ערב במועצתם ובירכו על המוגמר, ו"הבינו" את הצורך בדם ספורטאינו.

לקיחת בני-ערובה, אנשים שאינם שייכים לנושא הלחימה, אנשים חסרי נשק ובנסיבות מיוחדות של חוסר מגן — זוהי שיטה נאצית מובהקת.

לא פעם, בימי הכיבוש הנאצי, עלה הזעם על גדותיו, ואנחנו טענו: למה אין מדינות הברית מכריזות על אורחים ושבוים גרמניים כבני-ערובה ליהודים המועמדים למוות? אבל בנות-הברית לא עשו זאת. אולי דווקא אז היה לכך צידוק, צידוק ללא תקדים, כפי שהנאצים היה ללא תקדים. אך העולם לא עשה זאת, שמא משום שמדובר היה בקרבנות יהודיים.

בשנות השבעים, כשהעולם כולו פתוח ואינו ערוך למצבים שיכולים ליצור רק נאצים — איך יכולות היום מדינות ערביות מסוימות לתמוך בשפל שבמע"ש? איך יכולות לתת להם חיפוי ומחסה? בעוד שבמינכן מגנים, בפי אותן משלחות של ספורטאים, באותו זמן, "סאות אל-ערב", התחנה המכוונת לעולם הערבי, צוהלת.

המטוסים, שהם בבחינת פרוות, תוקפיהם באתונה, בציריך, בלונדון ובמינכן — כולם שוחררו, והגרמנים הם עשו את כל השגיאות האפשריות; הלוואי והייתי משוכנעת כי אכן רק שגיאות הן. חמישה צלפים, חמישה בלבד, הועמדו סביב שלושה מסוקים ומטוס נוסעים של "לופטהאנזה", שאלהים הובלו בחורגי הכבולים. אינני מאשימה את וילי בראנדט ולא את גוסטבא היינץ מן, שאמרו ועשו דברים אמיצים, כמיטב יכלתם. אך בפנים, מתחת לפני השטח, כנראה עדיין שורצת הצביעות; מתחת למעטה של ליברליזם דמוקרטיה נמצאת קרקע פוריה להתחברות ולחופש פעולה של קנאות אנטי-יהודית ואנטי-ישראלית חשוכה. האם מקרה הוא שעל אדמת בוואריה נמצא הריכוז הגדול ביותר של אידוגיני הטרור הערביים? איך נבין אחרת את העובדה שהפושעים ממינכן תובעים את שיחרור עצורי קבוצת באדר-מיינהוף? האומנם קיים אינטרנציונל של "מהפ"כנים" ארורים ומוזיפים?

זכותנו לתבוע מממשלת גרמניה לחקור עד תום את שרשרת העויות והמחדלים, החולשות ואולי מע"ש שם שבדון, שהממשלה של עכשיו איננה אחראית להם. איננו יכולים להסתפק בגילויי הודעות וגינוי הרצח ממערב וממזרח, ובוודאי תמונה התסתייגות המנומגמת שבאה ממסוקבה. התיבות "שלוה אולימפית", השאו בות ממקור היסטוריה של 2700 שנים לקיומן של אולימפיאדות — חייבות אולי להימחק מהמילון כל עוד לא תופעל זרוע הכוח נגד אלה שכללי משחק אנשיים אינם מוכרים להם והם מהלכים חפשיים.

רבתי חברי הכנסת, הדמעות לא יערפלו את העיניים לראות את השינוי אשר חל במצב שבאורנו — שנה שלישית להפסקת האש בחזיתות וגילויים ראשונים של גישה ריאלית והכרה שהמלחמה הנוספת לא תפתור

המרחק מדאכאוא של אז אל מרכז החיים שבגוף היהודי, אל לבו.

לא, איננו בימי שלטון הנאצים. מה שקרה אז, לא בהכרח שיקרה. אם קרה הדבר בדור אחד, יש להניח שלא יקרה בדור שאחריו. מה שהיה, לא יהיה.

שוב איננו מכשיר חסר-ישע בידי שנאה עיוורת. ההגיון שלנו אומר כך. העובדות מעידות על כך; הכוח, המדינה, העולם, שהוא בכל זאת אחד, למדות הכל — אחד יחד עם זאת מפרפרת הנשמה בתוך לבי, באותו רטט ישן חסר מנוחה. יש רצון להתרועע על דבר, אולי חסר הגיון, והוא: אם לא ישכון זכרון דאכאוא בקרבנו, יהיו זרועותיו הארוכות מושטות כלפיו ללא הרף.

אינני נוהגת לבכות ולבכות את העבר. דיין לנסיבות בהווה שהן מעלות דמעה. אך הדמעות של היום הן אחרות. הן מעוררות את הרצון להתמודד, ודווקא בקור רוח. כי אכן, אנו איננו מיואשים, אף על פי כן — איננו מיואשים.

לא אבוא חשבון עם משוררים וסופרים הקוראים בעתונות למעשי יאוש. הפיוט דרכו דילוגים, זעמים וכנות הרגע והרגש, ואולי הרגש של כולנו. דווקא היום אומר זאת, בשארית חריקת השניים אחזור על דברים ידועים, כי כל מפעלנו הציוני, כל הישגיו ונצחונותיו המהיריים, באו לנו מהמאמץ העילאי שעשינו, לאגוד כוח ולא לפגוע בחף מפשע. מעולם לא היינו ולעולם לא נהיה כמוהם; מעולם לא היינו ולעולם לא נהיה ראשי כנופיות. גם כאשר עמדנו וגבנו אל הקיר, כאשר בדינו נשק דל, שמרנו על טהרו; לא נתבהם בנקמה לשמה ולא נתערטל מבגדי התרבות האנושית.

לבי הולם בקצב אחד עם הרוצים נקם לדם שנשפך. רגישותי כרגישותם. והנה דווקא רגישות זו אוחות בציצית ראשי ואומרת: חשבי, חשבי מה באמת דרוש לעשות כדי לגדע את זרועות הפשע. שומכת אני על זרועות הבטחון שלנו, על יעילותם ועל חוסר השגרתיות שבמחשבתם ועל טוהר הנשק של צה"ל. לא ארשה לעצמי שמחול בטחוני שלנו יערפל את חושי ויבלבל את חשבון הימים, הנסיבות והתקופות. אני בטוחה שנקחור באומץ-לב את מה שקרה.

חילת הכבוד של שירותי הבטחון, המגיעה להם בצדק, אינה מעניקה להם — כך סבורה אני — זכויות של טאבו, וזאת ידעת גם ממשלת ישראל.

אידוגנים ערביים לאומניים, חסרי ניצוץ של מוסר ואנושיות, פשטו על ארצות עולם כדי לרצוח כל ישראלי ויהודי. הם מצאו שם בעלי-ברית, ואוי לאותה בושה. אנה נשאנה? הם קוראים לעצמם "מהפכנים". אורורה אותה מהפיכה שבסיסה דם חפים מפשע.

וכפי שהנציונל-סוציאליסטים לא היו סוציאליסטים, באותה מידה הטרוריסטים "המהפכניים" כביכול אינם מהפכנים. המטרה שהם שמו לעצמם ואמצעיה "המקדשים" למטרה הזאת, שהיא רצח, המטרה הזאת תאכל את נושאה עד כלה. אך לנו אסור להכות לגמר התפרפרותם הפיסית והרוחנית מאליה. פנינו לשלום. באופן מסתמנות אופציות, והן פתוחות להיברות ולדיוקיים עם השאיפות הלאומיות של העמים הערביים. זכותנו לתבוע ממדינות ערב את התנערותן המוחלטת מכל תמיכה ועידוד לפשע של הטרור, באומץ ובלי התחמקות וצביעות.

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (דיון) (גרסמן); (תשובת ראש הממשלה) (סנהדרי, מאיר, טובי) —

קנאים חסרי מצפון או שכירי חרב. העם היהודי צריך להיות מאורגן להגנה על כל מוסד ויחיד בכל מקום בעולם. ויש להקים את האירגון להגנה עצמית יהודית, לפי המתכונת ההיסטורית הידועה. בכל מקרה שהמש"ט טרדה המקומית מקבלת הוראות מתוך חישובים פוליטיים או שהיא מתרשלת — לא יכו עוד יהודים. ללא תגובה ומענה. לא למען נקמת הדם, אלא כדי למנוע קרבנות נוספים.

נכה בטרור בכל מאורעותיו. נצא מוגנים לכל מקום שבו יכולים לפגוע בנו. נשלח ראשונים נגד כל מי שיבוא להרגנו. בשום פנים ואופן לא נשמע לעצת אחיתופל של חמומי-מוח ומהירי-חימה הרוצים לראות שפטים פה, ומיד, ובסימטה של השכן, ואולי גם פה בירושלים.

בדי עמל הצלחנו לדחוק את רגלי הטרור מירושלים, מהגדה ואף מעזה. אל נעשה מעשה העלול להחזיר בדיעבד את היורה לתוך ישראל ולשטחים המוחזקים. מעניינו לפרק את שארית רגשי ההזדהות עם המחב"ל. מעניינו להגביר את, הויק שלשם שנדלק באזור. מעניינו לפגוע במרצחים, ורק בהם. כל קרבן חף מפשע מן הצד השני מזוי את החזית כלפי פנים. גם עכשיו פנינו לשלום, ואף לויתורים תמורתו.

2. תשובת ראש הממשלה

זה חילול השם של לוחמי חירות ולוחמי חופש כאשר אנשים מסויימים משתמשים בשם הזה. ועוד נמצאים אנשים שאמנם מגנים את זה, אבל מבינים על איזו קרקע זה צומח, על קרקע שעם ישראל יושב עליה, בתוך עם חפשי.

רבים בעולם, גם תמימים ביניהם, נתפסו בשנים האחרונות לראות בהם לוחמי שחרור וחופש. אינני יודעת אם הוועדה במינכן תרפא את כולם. אולי יהיו כאלה שבכל זאת יראו את הדברים כמו שהם.

אני רוצה לדבר על שני לאוויים. האחד — כבר דיברו על זה, חברי הכנסת אביגדור דיבר על זה: לא מדינת ישראל, לא עם ישראל, לא ממשלת ישראל, יילכו בדרך של החוקת בני-ערובה. כל מי שנשפט במשפט בישראל, קיבל פסק-דין ויושב אצלנו בבית-סוהר, יודע שהוא מוגן. לא נעשה אותו, — והיה פשעו אשר היה, הפשע הזה שעליו נשפט — לא נעשה אותו אחראי לפשעים של אחרים. לא זו הדרך שלנו, ולא נלך בה.

אני רוצה להגיד לחברי כנסת שדיברו כאן על הפעולה מבחינת הגרמנים, שאני חושבת שיהיה זה צודק אם נפרד בין שני דברים: בין הכוונה ובין הביצוע, התוצאות. אין זה צודק להתעלם מכך שכוונת השלטונות הגרמנים היתה לשחרר את בני-הערובה שלנו, והם יצאו בכוח לעשות את זה. זו אמת, זה צודק להכיר בכך. וכבר נאמר כאן שזו הפעם הראשונה שממשלה זרה יוצאת בכוח להילחם במחבלים. בין זה ובין הביצוע — תהום. ואת הדבר הזה, מדוע הביצוע היה כזה, מה היו התכונות, איך קרה ומה קרה — את זה חוקרת ממשלת גרמניה, ואין ספק שגם אנחנו נעסוק בכך.

נשאלו כאן הרבה שאלות. כל שאלה היא לגיטי-

את הבעיה הלאומית והפוליטית. הסובייטים קיפלו את יריעותיהם, ושום מעצמה אינה מוכנה להיות מעורבת במלחמה, ואף לא לתמוך במהלך שסופו סכנה לשלום העולם. מדינתנו איננה בסכנת השמדה, וגם לא עמנו. הטרור יכול רק לגרד, לגרום פצעים, קרבנות כאובים. ובכל זאת באה תזכורת ממינכן, כי הרי מדאכאו אין בורחים.

אבותינו לא התמודדו אלא במלה, בחריפות המוח. הם לא חתרו אלא בים של חכמת התלמוד. ומה נורא הדבר כי גם בחורינו, החותרים נגד הרוח בים, בהתייחסות הגוף על מסלול הריצה, המרימים משקולות, בחורינו הבריאים בגוף ובנפש, הישראלים — אותו יהודי חדש, הוא נרצח כבול, כשאגרופו חופף אוויר בלבד והוא חסר נשק. האם זה גורל יהודי? לא אשלים עם זה.

אל נאמר "מה שהיה — היה", כי במינכן נרצחו לא יהודים כבולים חסרי מגן, אלא רוח האדם המאמין לתומו ברעהו.

היד היהודית תרדוף את הטרור בכל מקום שבו הוא נמצא. אמרתי "היד היהודית", במכוון ולא בכדי. לא רק פעולה פאסיבית אחת של חיל האוויר תחסל את הטרור, את חוסר הדעת של אי-אלו משכילים

הי"ר ט. סנהדרי:

רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בדרך כלל אינני רגילה להתווכח עם סיעת רק"ה, באשר לפי מיטב הכרתי. אין לנו שום דבר משותף. ואני באה רק להכחיש עלילת-דם. לא היתה הפצצה של כפרים ומחנות פלי-טים. זהו שקר וכזב —

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

העובדות הן אחרות, וזה לא יועיל שאת מכחישה. העולם כולו יודע את האמת, שנשים וילדים נהרגו.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

— וכל הנאום בא כדי להגיד את השקר הזה. כבר היו מקרים אחדים, ואני שיבחת את סיעת רק"ה על כך שהם הבינו שבנושאים אחדים שונים בהם כבנסת מוטב שלא יהיו בה. היום עשו אחרת, ואני רוצה רק להכחיש את השקר הזה. אין כמו צה"ל וממשלת ישראל — כל ממשלה בישראל — שלא היו, אינם ולא יהיו בעתיד רגשים לחיי אדם. הלוואי ומקצת מזה היה לאלה שקוראים לעצמם לוחמי תנועת שחרור.

אני זוכרת שעוד בילדותי סיפרו שמהפכן בתנועה המהפכנית ברוסיה בשנים 1904-1905 קיבל על עצמו משימה שהטילו עליו בפטרודור דא, לעמוד בפניה מסויימת, שהיה ידוע שבשעה מסויימת תעבוד שם מרכבה עם אחד מהנסיכים שונאי ישראל ושונאי חירות. אותו מהפכן עמד שם, והנה המרכבה מתקרבת, והוא הכין את הפצצה. בשנייה האחרונה דאח שבתוך המרכבה יושב לא רק הנסיך, אלא גם אשתו וילדיו, והוא התפוצץ ועם הפצצה ולא זרק אותה.

חוברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (תשובת ראש הממשלה) (מאיר, האוזנר); (סיכום הדיון) (סנהדראי, ברעם) —

מזימה, ששם מכינים אנשים לרצוח יהודים, ישראלים, יהודים בכל מקום, ישראלים בכל מקום — שם מחוייבים הם לנו לפגוע בהם. אנו יכולים רק להצטרף על כך, שכאשר בתיכונן ובכוונה ובפגיעה מדויקת פוגעים במקומות של מחבלים, יש שם לפעמים גם אזרחים. אבל זו עלילת דם להגיד שמראש כזה היה התיכונן. ואלה שאומרים זאת, יודעים זאת.

חבר הכנסת האוזנר אמר מעל במה זו, אם הבין נותי נכונה, שהיו אזהרות. אינני יודעת למה הוא מתכוון. אם הוא מתכוון לכך שהיו אזהרות בנוגע לאולימפיאדה במינכן...

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
לא אמרתי זאת.

ראשי הממשלה ג. מאיר:

אם אינך אומר זאת, אינני צריכה להשיב. אבל אילו אמרת זאת, הייתי אומרת שקיבלת אינפורמציה מוטעית.

ולבסוף, ברצוני לומר לחבר הכנסת כהנא: עד כמה שאני יודעת, במשך עשרים וחמש שנים, ולפני כך, בכל המאבקים שלנו, בכל הפעולות שלנו, זו הפעם הראשונה שאני שומעת שאלה: מדוע עשיתם זאת בשבת? אני מתפלאה עליך. אני יודעת שיש רוח חדשה, יסלח לי חבר הכנסת כהנא, במחנה שלו, שלא היתה לפני שנים אחדות. לפעמים אני מצטערת על כך. על פי רוב אני מצטערת על כך. אבל לא חשבתי שזה יגיע גם לידי כך, שיוצאים לפעולה כזאת כאילו להכעיס חליה; כאילו ישבו וחשבו: טוב לעשות זאת בשבת. אני מתפלאה שדווקא הרב כהנא, דווקא הוא, חשב לנחון, בתוך כל מה שיש לנו, וברוך השם, יש ריב במידה מספקת — מצא לנכון להעלות דבר זה, כאילו לא די במה שיש. זו טעות, לפי דעתי, וגם ביקורת בלתי מוצדקת.

3. סיכום הדיון

3. אירוגי המחבלים הערביים הוכיחו בפעילותם הנפשית כי הם אויבי האנושות ומתנכלים לתקוות השלום.

4. האחריות לפשע במינכן, וכן למעשי הדמים האחרים המבוצעים על ידי אירוגי המרצחים, חלה על מדינות ערב, הנותנות לאירוגיהם בסיס פעולה ומספקות להם את האמצעים, התמיכה המדינית, הנשק והכסף לתיכונן וביצוע מזימותיהם.

5. מדינת ישראל תמלא חובתה ותפעיל זכותה להגן על שליחיה ואזרחיה; היא תפעל בהתמדה נגד אירוגי הטרור, בסיסיה ומסייעיהם, עד אשר יושם קץ לפעילותם הנפשית.

6. הכנסת תובעת מכל המדינות והממשלות לפעול ביעילות נגד פעילותם וקיומם של אירוגי הטרור וחיסול בסיסיהם.

7. הכנסת רושמת לפנייה את הודעת הממשלה שנמסרה על ידי ראש הממשלה בכנסת ביום ד', כ"ז באלול תשל"ב — 6 בספטמבר 1972, וביום ג', ד' בתשרי תשל"ג — 12 בספטמבר 1972.

מית. מה שלפי דעתי איננו צודק הוא שבטון של השאלה ובאופי השאלה בעצם כלולה כבר גם התשובה. גם חבר הכנסת תמיר, הדורש ועדת חקירה, בעצם כבר ידע את המסקנות. אני רוצה לחזור על מה שאמרתי בפתח דברי: ועדת החוץ והבטחון תקבל דיווח מתמיד ושלם ומלא בזמן בדיקת העניינים. אני מקווה, אני כמעט בטוחה — אין זה תהליך ארוך — שלא יעברו ימים רבים ויהיו הממצאים. ואני אחראית לכך שוועדת החוץ והבטחון, גם אם זה יארך יותר זמן, תהיה כל הזמן בסוד העניין.

יש דברים שנשאלו ונושאים שהועלו, אני מעזה להגיד אפילו עצות אחדות שניתנו, שלפי מיטב הכרתי הבמה הזאת אינה מתאימה להם. בוועדת החוץ והבטחון — בבקשה, כל הצעה, כל עצה, כל תכנית.

חבר הכנסת בגין חזר פעמים אחדות על המלים: לא פילוסופיה של תגמול. האמת היא שאינני יודעת בדיוק למה זה מכון עכשיו. אילו הכל מסביב היה שקט, אז לא היתה פעולה. כאשר יש פעולות ויש תגובות, אינני יודעת אם קוראים לזה תגמול או לא תגמול. אי אפשר להגיד שהפילוסופיה בפעולה צה"ל בשבת, אם קוראים לזה תגמול, הרי זה פסול, ואם אין קוראים לזה תגמול, הרי זה מועיל. עובדה היא שצה"ל יצא לפגוע במרכזי המחבלים. פגע בהצלחה. זה איננו הסוף.

אין זה סוד שבמדינות אחדות, גם בסוריה וגם בלבנון, מצויים ריכוזים, מרכזי אימונים, מפקדות, הכל באלפים. חבר הכנסת גרוסמן שאלה: האם יש אינטרנציונל? כן, את ואני רגילות היינו, שאינטרנציונל מעורר מיד אסוציאציה של אנשים ותנועות שהתאחדו יחד למען מטרה גדולה, נשגבה. יש אינטרנציונל לרצח, לרצח יהודים. מה השקר הזה של ממשלת לבנון, שהיפאנים לא באו מאדמתה? בהחלט באו מאדמתה. שם קיבלו את אימוניהם. ולא רק היפאנים.

תגמול או לא תגמול — כל מקום ששם מתרחמת

היו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות סיכום. רשות הדיבור לחבר הכנסת ברעם בשם סיעות מספר.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

גברתי היושבת ראש, כנסת נכבדה. בשם הסיעות בכנסת: המערך (עבודה-מפ"ם), גח"ל, מפד"ל, אגודת ישראל, המפלגה הליברלית העצמאית, הרשימה הממלכתית, קידמה ופיתוח, פועלי אגודת ישראל, שיתוף ואחווה — הנני מתכבד להביא הצעה לסיכום הדיון בהודעת הממשלה על התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן:

הכנסת קובעת:

1. זוועת הדמים שבוצעה על ידי מרצחים בשליחות אירוגי הטרור הערביים וגרמה להריגת אחד-עשר חברי המשלחת הישראלית לאולימפיאדה במינכן תיזכר לדראון עולם.

2. הכנסת, יחד עם העם כולו, משתתפת באבלן של המשפחות השכולות.

— הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (סיכום הדיון) (סנהדראי, וילנר, ש. תמיר, אבנרי, טובי) —

ה"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, להצעת סיכום בשם סיעת דק"ח.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

הצעת סיכום של סיעת דק"ח בדיון על הודעת ראש הממשלה בעניין פשע מינכן:

1. הכנסת מוקיעה את מעשה הפשע, שהסתיים ברצח אחד-עשר חברי משלחת הספורט הישראלית באולימפיאדת מינכן, שבוצע על-ידי שליחי האירגון הפלשתינאי הקיצוני "ספטמבר השחור". שיטות מאבק נפשעות של טרור אישי הן פסולות עקרונית ושום עניין צודק אינו מצדיק אותן.

2. הכנסת מוחה נגד ההפצצות שבוצעו, לפי החלטת הממשלה, על הכפרים ומחנות הפליטים הפלשתינאים בסוריה ובלבנון, שבהן נהרגו אזרחים רבים, וביניהם מספר רב של נשים וילדים. זהו מעשה נקמה אכזרי, שכל בני-תרבות ויוקיעוהו.

3. הכנסת קובעת כי הפתרון אינו בהסלמת ההרג ההדדי, אלא בהפסקת שפיכות הדמים על-ידי כינון שלום צודק ויציב, שלום ללא סיפוחים, אשר יכבד את הזכויות של העמים והמדינות באזורנו, לרבות ישראל והעם הערבי הפלשתינאי, לפי הקווים שהותוו בהחלטות מועצת הבטחון 242.

ה"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, להצעת סיכום בשם סיעת המרכז החפשי.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. הצעת החלטה של סיעת המרכז החפשי לסיכום הדיון ברצח הספורטאים הישראלים במינכן.

הכנסת קובעת:

1. זועמת הדמים שבוצעה על-ידי מרצחים בשליחות אירגוני הטרור הערביים וגרמה להריגת אחד-עשר חברי המשלחת הישראלית לאולימפיאדה במינכן תיזכר לדראון עולם.

2. הכנסת, יחד עם העם כולו, משתתפת באבלן של המשפחות השכולות.

3. אירגוני המחבלים הערביים הוכיחו שוב בפעילותם הנפשעות כי הם אויבי האנושות ומתנכלים לתקוות השלום.

4. האחריות לפשע במינכן, וכן למעשי הדמים האחרים המבוצעים על-ידי אירגוני המרצחים, חלה על מדינות האויב, הנותנות לאירגונים אלה בסיסי פעולה ומספקות להם את האמצעים, התמיכה המדינית, הנשק והכסף לחיכנון וביצוע מזימותיהם.

5. הכנסת תובעת מכל המדינות והממשלות לפעול ביעילות נגד פעילותם וקיומם של אירגוני הטרור וחיסול בסיסיהם.

עד כאן הסעיפים כמו בהצעתו של חבר-הכנסת ברעם.

6. הכנסת קובעת כי המיבצע החיובי והמוגבל שהטילה הממשלה על צה"ל אינו הולם את חומרת הפשע ואינו מספיק כדי להרתיע את כנופיות הרצח.

7. הכנסת מטילה על הממשלה לערוך מחדש את המבנה ואת תפיסות היסוד של הזרועות הבטחוניות המופקדות על המלחמה במרצחים בחוץ-לארץ, ועל שמירתם של אזרחים ישראלים מחוץ לתחומי המדינה.

8. על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, מחליטה הכנסת למנות ועדת חקירה פרלמנטרית אשר תחקור את כל הנסיבות שנסייתו ברציחתם של אחד-עשר ספורטאי ישראל במינכן.

ה"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, להצעת סיכום בשם סיעת העולם הזה—כוח חדש.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מציע את הסיכום הבא:

1. הכנסת מגנה את מעשה הזוועה שבוצע על-ידי טרוריסטים ערבים במינכן וקוראת לעולם הנאור לכונן מערכת בין-לאומית נגד סכנת הטרור המאיימת על העולם.

2. הכנסת קוראת לכל אנשי המצפון, הקידמה והשלום בעולם לברד את אירגוני הטרור, להוקיע את מעשיהם ולשלול מהם כל קורטוב של תמיכה ואהדה.

3. הכנסת מחליטה להקים ועדת חקירה פרלמנטרית לחקירת המחבלים של שלטונות ישראל בהגנה על המשלחת באולימפיאדה, לקביעת האחריות להם והסקת מסקנות ציבוריות ומעשיות.

4. הכנסת קובעת שיש צורך בהקמת פיקוד מיוחד למלחמה בטרור ברחבי העולם, בראשות מפקד בעל כישורים מתאימים לכך.

ה"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אני מבקש להצביע על הסעיפים בנפרד.

ה"ר ט. סנהדראי:

אשאל את הכנסת אם היא מסכימה לכך. אני מעמידה להצבעה את הצעת חבר-הכנסת תופיק טובי.

הצבעה

הצעת חבר-הכנסת ת. טובי לא נתקבלה.

ה"ר ט. סנהדראי:

אני מעמידה להצבעה את הצעת הסיכום של חבר-הכנסת אבנרי.

הצבעה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת א. אבנרי לא נתקבלה.

ה"ר ט. סנהדראי:

אני מעמידה להצבעה את הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת שמואל תמיר.

הצבעה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת ש. תמיר לא נתקבלה.

חוברת מ"ב, ישיבה שליט

– הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל באולימפיאדה של מינכן (סיכום הדין) (סנהדראי, ברעם); הודעת הממשלה על צירופו של חברי הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים (ישעיהו, מאיר) –

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי הכנסת
מ. וילנר לא נתקבלה.

היו"ר ט. סנהדראי:

אני מעמידה להצבעה את הצעת הסיכום שהובאה
על-ידי חברי הכנסת ברעם בשם סיעות מספר שקרא
בשמן.

הצבעה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי הכנסת
מ. ברעם נתקבלה.

היו"ר ט. סנהדראי:

אני מכריזה על הפסקה שתימשך עד 14.30.

היו"ר ט. סנהדראי:

אני מעמידה להצבעה את הצעת הסיכום שה-
באה על-ידי חברי הכנסת מאיר וילנר.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):
אני מבקש למנות.

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי
חברי הכנסת מ. וילנר

2 –

נגד

79 –

נמנעים

0 –

(הישיבה הופסקה בשעה 14.06 וחודשה בשעה 14.42)

ד. הודעת הממשלה על צירופו של חברי הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים

כל אחד, זוכה בכנסת, על הרכבה, לשמוע דברים
רבים כפי ששמענו באותה ישיבה ובעיקר כאשר כל
ההערכה החיובית וכל דבר טוב שנאמר באותה ישיבה
היו דברים נכונים.

בדברי אמרתי מעט מאוד, באשר אין יעקב שמשון
שפירא פנים חדשות בארץ. הוא לא ישב באיוז פינה
ועסק בענייניו עד אשר נכנס לכנסת בפעם הראשונה,
בפעם השנייה ועד שנכנס לממשלה, אלא עסק בדברים
חשובים שעמדו תמיד על סדרי היום של הארץ בטרם
קום המדינה ומאז קום המדינה. אני שמחתי שמחה
רבה כאשר חשבתי שאולי יש תקווה שאם אני אבקש
אותו לחזור לממשלה ולחזור למשרדו הוא עשוי לקבל
זאת. אני שמחה שכך זה היה. אינני יודעת אם זה
קרה פעמים רבות מאז קום המדינה, שחבר מתפטר
ואחר כך מתבקש לחזור וחוזר, אבל ראשית זה קרה
כבר פעם, וגם לולא קרה כבר פעם דבר כזה אינני
רואה כל פסול – אם אין פסול לגופו של דבר, וה
בוודאי לא – בכך שחבר שהתפטר חוזר לתפקידו,
בעיקר כאשר אלה שעבדו אתו גם בממשלה וגם
בתנועה שהוא היה שליחה חושבים שלא היתה סיבה
להתפטרותו והיה צריך להמשיך בחברותו בממשלה
ולעמוד ברוש המשרד שהוא ניהל בהצלחה רבה מאוד.
ודאי שאין כל פסול בזה.

אני בכל אופן חושבת שחברותו של חברי הכנסת
שפירא בממשלה כעת תתרום תרומה חשובה כפי
שזה היה אז בממשלה בכלל ובדינוריה. אין חבר ממשלה,
שר, רק שר על משרדו. הוא קודם כל וראשית כל
חבר ממשלה. הוא אחראי למשרדו ופועל במשרדו. בשני
השטחים גם יחד היה חברי הכנסת שפירא לתועלת
רבה ולברכה רבה. אני וחברי בממשלה מקדמים בשמ-
חה וברצון את האפשרות, אם הכנסת תאשר זאת,
ואני מקווה שהיא תאשר זאת, לראות את חברי הכנסת
שפירא עומד על-יד שולחן הממשלה ובראש משרד
המשפטים.

אני מבקשת את אישורה של הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. נדון עכשיו
בהודעת הממשלה על החלטת הממשלה לצרף את
חברי הכנסת יעקב שמשון שפירא כשר נוסף לממשלה
ומינויו לשר המשפטים.

רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הריני מתכבדת
להביא לתשומת-לב הכנסת את החלטת הממשלה
שנתקבלה בישיבת הממשלה ביום כ"ד באלול תשל"ב
– 3 בספטמבר 1972:

א. על-פי סעיף 18 לחוק יסוד: הממשלה,
ועל-פי הצעת ראש הממשלה, לצרף את חברי הכנסת
יעקב שמשון שפירא כשר נוסף לממשלה.

ב. על-פי סעיף 17(א) ו-18 לחוק יסוד: הממ-
לה, למנות את יעקב שמשון שפירא לשר המשפטים.

ג. ראש הממשלה תודיע לכנסת על החלטה
המובאת בסעיף א' ועל תפקידו של השר יעקב שמשון
שפירא ותבקש את אישורה של הכנסת להודעה.

ד. על-פי סעיף 33 לחוק יסוד: הכנסת, לדרוש
את כינוס הכנסת למסירת ההודעה זו.

כבוד היושב-ראש, אני מבקשת איפוא את אישור
הכנסת להודעה בדבר צירופו של חברי הכנסת יעקב
שמשון שפירא כשר נוסף לממשלה ומינויו לשר המש-
פטים.

חברי הכנסת, כאשר חברי הכנסת יעקב שמשון
שפירא התפטר מהממשלה, בניגוד להחלטה פה-אחד
של הממשלה, אשר ביקשה ממנו לא לעשות כך, וכן גם
ביקשו חבריו בתנועה, הבעתי את צערי ואת צערה של
הממשלה שהוא לא קיבל את דעתנו והתפטר. כולנו
היינו עדים לדברי ההערכה של חברי הכנסת שנאמרו
על יעקב שמשון שפירא כשר המשפטים בדיון על
התפטרותו. אני חושבת שלא רבים, בכל אופן לא

— הודעת הממשלה על צירופו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשד המשפטים
(דיון) (ישעיהו, ארליך) —

1. דיון

היו"ר י. ישעיהו:

הדיון על הודעת הממשלה יהיה דיון סיעתי. ועדת הכנסת קצבה שתי שעות לדיון.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארליך, ואחריו לחבר-הכנסת ברעם.

שמונה ארליך (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הודעת ראש הממשלה על צירופו של חבר-הכנסת שפירא לממשלה, כשר המשפטים, באה לאשר את הידיעה שכבר פורסמה בעתונות ואשר גרמה לא רק להפתעה אלא אף לזעזוע בדעת-הציבור. דעת-הקהל במדינה נפגעה קשות מצעדה זה של ראש הממשלה ויחד עמה נפגעו קשות הדמוקרטיה והנהלה הפרלמנטרית התקינה.

שלושה גורמים ממלאים את התפקיד בהחזרת חבר-הכנסת שפירא לממשלה: ראש הממשלה, חבר-הכנסת שפירא וסיעת המערך בכנסת. אמנה אותם לפי הסדר.

ראש הממשלה עשתה צעד מדהים ופגעה בטעם הטוב ובמהותה היסודית של הדמוקרטיה והפרה כלל פרלמנטרי גדול מקובל בעולם הנאור בפנותה אל חבר-הכנסת שפירא לשוב לממשלה. צעד זה פירושו כי ראש הממשלה מתעלמת לחלוטין מדעת הציבור, פועלת בניגוד לדצון העם וחורגת מכל כללי ההיגיון הציבורית, צעד המשמש דוגמה רעה לדור הצעיר.

בהודעתה של ראש הממשלה על התפטרותו של חבר-הכנסת שפירא מהממשלה ב-13 ביוני היא אמרה: "יעקב שמשון שפירא קיבל על עצמו אחריות מלאה למהלכים של עובדי משרדו הבכירים. נראה לי, כי נהג כדן. הוא אף הגדיר כמשגה ששיקול מסוים לא הובא לפני הוועדה, מסד את הדברים לפירסום ואמר זאת מעל במת הכנסת. הוא נהג בכבוד ובאחריות הראויים לשד בישראל".

אלה הם דברי ראש הממשלה והערכתה לצעד התפטרותו של חבר-הכנסת שפירא. עלי לציין כי חזרתי וקראתי את נאומו של חבר-הכנסת שפירא, שהשמיע מעל במת הכנסת ב-13 ביוני, ובו נימק את התפטרותו. מאוד התרשמתי מנאומו, היה זה נאום שקול מאוד, מרגש מאוד, שיצא מעומק לבו.

עתה אני שואל את ראש הממשלה: אחרי דברי הערכתך לעמדתו ולצעדו של חבר-הכנסת שפירא, ול-אחר שמעת את נאומו של חבר-הכנסת שפירא על מניעי התפטרותו, כיצד העלית בדעתך לחזור אחרי עשרה שבועות ולהציע לו לשוב לממשלה? מתבקש אחת מן השתתפים: או שלא התייחסת ברצינות הן לדברך והן לדברי חבר-הכנסת שפירא על מניעי התפטרותו, או שאת מזלזלת בהכרזותיו ובהצעותיו של חבר-הכנסת שפירא. כי עצם הפנייה אליו הנה בבחינת הפגנת זלזול וחוסר יחס של כבוד לדברי חברך. זה גם משמש לנו שיעור באיזו רצינות להתייחס להכרזותיכם.

הזלזול הטוטלי הזה מצד ראש הממשלה יש בו כדי להדאיג אותנו על דרכי המשטר והשלטון הנוכחיים, המקוממים כל אדם תפשי נגד שיטות "דמוקרטיה".

טיות" מסוג זה, שיטה של "דמוקרטיה מיוחדת במינה", דוגמת השיטה הסוציאליסטית "המיוחדת במינה" הקיימת במדינת ישראל. אפשר אולי לכנותה דמוקרטיה מטריארכלית-אמהית, אך היא נעדרת רוח ורגש אמהי. היא נשמעת בטון מצווה ותקיף ומלווה בצלילי אימים. וכידוע, הטון הוא אשר יוצר את המוסיקה, וזוהי מוסיקה מסוכנת מאוד לדמוקרטיה, טון של אדם המרישה לעצמו לזלזל בדעת-הציבור כולו, ובצורה כה קשה וחמורה. תופעה זו מעידה על רוח אנטי-דמוקרטית, רוח של שתלטנות, אשר את סופה ניתן לשער.

במשטר דמוקרטי יש ערך עליון לדעת-הקהל, ובמדינה שראשיה מזלזלים בדעת-הקהל נמצאת הדמוקרטיה לקויה ופגומה. מהו קנה-המידה של דעת-הקהל במדינה חפשית ודמוקרטית? בראש וראשונה העתונות, נציגי ציבור שונים, עתונאים, סופרים ואזרחים. במדינה דמוקרטית משמשים כל אלה כלי ביטוי לדעת-הקהל ולחלף-רוחה. העתונות, כמעט ללא הבדל, נקטה עמדה ברורה בכל הסוגיה הזאת מראשיתה ועד היום הזה, החל מהגילויים הראשונים בפרשת "נתיבי נפט" ועד לצעדה האחרון של ראש הממשלה, עמדה ביקורתית ושלילית נגד הממשלה ושר המשפטים.

אין זו "שפיטה" על-ידי העתונות, כפי ביטוי של חבר-הכנסת שפירא. זוהי דעת הציבור הרחב והמכריע, שבאה לידי ביטוי הן בכנסת והן בעתונות, על-ידי סופרים, עתונאים, אזרחים ונציגי ציבור שונים.

גברתי ראש הממשלה, עם כל הכבוד והדרך-ארץ הראוי, עלי לומר לך, כי את, שעומדת בראש המפלגה הגדולה ביותר במדינה, שהיא הכוח הדומיננטי בבית הזה ובשלטון במדינה, ושעה שמפלגתך מצייתת לך מרצון או שלא מרצון, כאשר כל מלה שלך היא בבחינת פקודה, המתמלאת תוך חשבון ופחד — הרי זה סימפ-טום מסוכן לדמוקרטיה. והיו כבר דברים מעולם, כאשר ראש ממשלה הגיע למצב שבו המפלגה צייתה לו בדלית ברירה, ונדמה לי כי אז את היית מהראשונים שהתקוממו. היום אין כנראה במפלגתך מתקוממים, ואת עושה אותם דברים שהתנגדת להם בעבר, ואולי אף בצורה יותר חמורה.

זוהי תוצאה של שלטון ממושך, הגורם להסתא-בות. השלטון בוטח בעצמו יתר על המידה ואיננו חושש מפני האזרח ביום פקודה. להיפך, המידה פוחד וחושש מפני השלטון ומפני מפלגת השלטון, ועתה מפלגת השלטון חוששת מפני ראש השלטון.

ועתה, אדוני היושב-ראש, כמה מלים וכמה שא-לות אל חבר-הכנסת שפירא.

בנאומך, חבר-הכנסת שפירא, לפני הבית ב-13 ביוני, שעה שנימקת והסברת את מניעי התפטרותך, אמרת: "עבודת ועדת ויתקון נסתיימה בהחלטה הידועה בדבר כשר-הטירחה לפרקליטים. קיבלתי על עצמי את האחריות המלאה על הדברים שאמר בא-כוחו של היועץ המשפטי לפני הוועדה. אינני מתחרט על קבלת האחריות". יפה מאוד. בהודעתך על התפטרותך, חבר-הכנסת שפירא, ובגשיאה בכל מלוא האחריות עשית צעד ראשון מאין כמוהו, יצרת תקדים חשוב מאוד

חברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה על צירופו של חבר הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים (דיון) (ארליך, ישעיהו, ברעם, מאיר, בגין, פרוש) —

מיס. האם התרחש משהו מאז ועד היום, שמחייב שינוי עמדה ושינוי דעה, שינוי המוצדק באופן אובייקטיבי?

האין לפרש כי הידיים שתתורומנה היום לאישור צירופו של חבר הכנסת שפירא לממשלה אינן שלימות עם לבוהיכם? שמא תסבירו בכל זאת מה קרה כאן? הרי למען האמת, רובכם ככולכם לא ידעתם את העומד להתרחש עד לפירסום הידיעה המרעושה בעתונות לפני שבוע ימים. אם אמנם כך הדבר, צודק בהחלט הסופר בכנותו אתכם אומרי-הן אוטומטיים.

ולסיכום: לאור הצעת הממשלה החליטה סיעת גח"ל להציע לסיום הדיון הצעת אי-אמון בממשלה.

הי"ד י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר הכנסת ברעם, ואחריו לחבר הכנסת פרוש.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):
גברתי ראש הממשלה, כנסת נכבדה.
(קריאות: כמו במפלגה...)

ראש-הממשלה ג. מאיר:
אחרי נאומי של חבר הכנסת ארליך...

מנחם בגין (גח"ל):
זה מאשר את דבריו של חבר הכנסת ארליך.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. מאחר שהודעת ראש הממשלה על צירופו של חבר הכנסת יעקב שמשון שפירא כשר לממשלה ומינויו כשר המשפטים מלווה בהצעת אי-אמון לממשלה, החליטו חברי סיעת הקואליציה להסתפק בדברי ראש הממשלה בתשובה ולא להשתתף בדיון זה.

הי"ד י. ישעיהו:
רשות הדיבור לחבר הכנסת פרוש, ואחריו לחבר הכנסת שובל.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני לא אנקוט בדברי עמדה לכל פרשת פרישתו של יעקב שמשון שפירא, אלא מנקודת אמת, באשר ההסתערות נגדו חרגה מהמסגרת של ביקורת עניינית והפכה מעין לינץ. ובמקרה כזה אומר שלמה המלך: והאלוקים יבקש את נדריך. והמדרש אומר: עתיד הקב"ה לתבוע דמן של נדרפין מיד רודפיהן, צדיק רודף צדיק, רשע רודף רשע, ורשע רודף צדיק. ואפילו צדיק רודף רשע.

מנחם בגין (גח"ל):
אני לא זוכר שבימי שלמה המלך היה לינץ.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
תירגמתי זאת לשפה מדוברת.

ביקורת כן. ביקורת זהו דבר בריא והיא אף הכרחית, אבל בפרופורציה. ואילו בפרשת פרישתו של מר יעקב שמשון שפירא אפשר היה להבחין כי לא יכול היה לשגשג, ואמנם קשה היה לנשום באווירה שנוצרה.

וראשון מאז קום מדינת ישראל. היה בצער התפתחות אקט חינוכי, דמוקרטי, ציבורי ומוסרי ממדרגה ראשונה. היה בצער זה משום ציון-דרך בהתפתחות חיינו הפרלמנטריים, כי עד עתה קיים נוהג במדינה שאנשים נושאים בתפקידים, אך אינם נושאים באחריות. דבר זה הוא אלמנטרי בכל ארץ דמוקרטית וחפשית, ואילו אצלנו צריכות היו לעבור שנות דור עד אשר יקום שר בישראל ויעשה את הצעד הזה, שהוא טבעי בחיי כל פרט במדינה. כל אורח במדינה נושא באחריות למעשיו, למחדליו ולכשלונותיו, ואם אינו יכול לעמוד בהתחייבויותיו, הוא צריך להסיק את המסקנות. ואילו בענייני ציבור אין שום אחריות — הכל הפקר. מאות מיליוני לירות הלכו לטמיון, ואיש לא נתן את הדין עליהן. ולאחר שהדבר הטבעי הזה נעשה על-ידי שר, באה ראש הממשלה ומבטלת במחי יד את האקט המפואר הזה, ובכך הפגנת, חבר הכנסת שפירא, חולשת דעת; בחורך עכשיו לממשלה ביזות בהבל פיה את כל האשראי והכבוד הציבורי שזכית לו בעיני הציבור.

שמה חוכל להסביר, לנו מה השתנה, מה התרחש בעשרת השבועות האלה, שהביאו אותך לשינוי כה קיצוני בעמדתך המכובדת? מה הניע אותך לנקוט בצעד כל כך בלתי-הולם אותך? האם האחריות שנטלת על עצמך, ובצדק, על העובדים הסרים למרותך פסה מאז ועד היום?

אולם זה עדיין לא הכל. באותו נאום שלך ב-13 ביוני 'אמרת. עוד משהו וחשוב מאוד להזכיר ולהזכיר לכל חברי הבית: "האמת ניתנת להיאמר. שלא התבינו עות מקצועי הכרך הפוליטי הן שהביאונו לידי החלטה לפרוש. החלטתי באה כי חשתי את עצמי בבדידות, למרות התמיכה המוסרית של ראש הממשלה ושל שרים וחברים במפלגתי". פירושו של הדבר, כי הרגשת שמפלגתך אינה עומדת מאחוריך. ומה קרה מאז, האם נשתנו התנאים, האם התבררו הדברים בצורה כזו, שמפלגתך התייצבה עתה מאחוריך והנה מרגיש כי אינך עוד מבדד? האם מפלגתך, חברך בסיעה, המוני חברך, פנו אליך ואמרו לך: הנה טעננו, שינוי שבחדנו אותך, אנו אתך ועליך לשוב לכהונתך כשר המשפטים? זה לא קרה. קרה משהו אחר: פנתה אליך ראש הממשלה על דעתה שלה, וייתכן על דעת אחד או שניים מחבריה הקרובים — פנייה בסדרי סדור, אותה פנייה של ראש הממשלה שלפני חודשיים וחצי דחית. האם משום שפניית ראש הממשלה אליך נעשתה פקודה לגבי חברך בסיעת המערך והם חייבים היום להצביע בסך על צירופך לממשלה?

ולבסוף כמה מלים לסיעת המערך. כאשר חבר הכנסת שפירא עמד והכריז מעל במת הכנסת שהוא מבדד במפלגתו, חזקה היתה עליו לקבל את דבריו בכל הרצינות ובכל האחריות. אנחנו מכירים את חבר הכנסת שפירא כאדם היודע את אשר לפניו, ואם הוא גילה את רחשי לבו לפני הבית, הרי היה לו, ללא ספק, יסוד רב לומר את אשר אמר. ובכן, הריני שואל אתכם, חברי סיעת המערך, מה קרה לכם היום, שאתם לפתע עומדים "מאוחדים" ומלכודים מאחורי חבר הכנסת שפירא? מה הסיבה לשינוי שחל אצלכם מאז, מלפני עשרה שבועות ועד היום, כאשר חבר הכנסת שפירא הכריז מעל במה זו, בנוכחותכם, כי הוא מבדד ועל כן הוא מסיק את המסקנה ופורש? או מילאתם פיכם

— הודעת הממשלה על צירופו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים (דיון) (פרוש) —

הנביא הושע: שובה ישראל עד ה' אלוֹקֶיךָ כִּי כִשְׁלָה בְּעוֹנוֹךָ.

כל אחד מסוגל להתעלות לספירות העליונות של תשובה, "שובה ישראל עד ה' אלוֹקֶיךָ", אם הוא מגיע להכרה כי "כִּשְׁלָה בְּעוֹנוֹךָ". להתברך בהכרה זו זקוקים לזכויות מיוחדות.

אנו יודעים להעריך את משמעות צירופו של חבר-הכנסת שפירא לממשלה, כי יודעים אנו יפה מה גדול השפעתו בכל עת שנידונות בעיות דת ומדינה בממשלה. אני רוצה לקוות שמר שפירא ילמד לקח מהמסגה שבהתעלמות מההגדרה "כהלכה" בגיור, שלא ניתן להתחיל בפגיעות בעקרונות היהדות. פעמיים יהרהר אם שוב יעלה חבר-הכנסת שפירא על דעתו כי אפשר לפגוע בעקרונות ההלכה וביסודות התורה.

תקוותנו-ברכתנו כי אחת הפעולות אשר יפעל תהא תיקון הגדרת גיור כהלכה.

ומעניין לעניין כהשלכה לאותו נושא של גיור כהלכה. בזכור, בד בבד עם הסערה שקמה בציבור, והביאה להתפטרותו של שר המשפטים שפירא, קרה עוד דבר: הממשלה החליטה לפטר את ד"ר שאקי מכהונתו כסגן שר החינוך, מכיוון שהוא הצביע בעד תיקון המעונות ובעד הוספת גיור כהלכה. ולמה הצביע? מכיוון שכיחודי דתי נאמן לתורה ולגדולי התורה הצביע כהוראתם. יהא זה במקום אם ראש הממשלה, שיזמה להחזיר את שר המשפטים לכהונתו, תזום גם להחזיר את מר שאקי לכהונתו כסגן שר החינוך.

ולבסוף אני רוצה להסב את תשומת-לבו של שר המשפטים למכשלה במערכת השפיטה. וכאן אני רוצה לומר דבר, שבעצם נאמר כבר לא אחת על-ידי דוברי אגודת ישראל. ואני אומר זאת לא לשם התנצלות ולא לשם התגוננות, אלא כדי להעמיד דברים כמו שהם. הציבור החרדי ואותן רבבות שסיעת אגודת ישראל מייצגת מתנגדים, מסתייגים ומגנים כל מעשה אלימות. שום מטרה חשובה לא מצדיקה אמצעי טרור ומעשי אלימות, והם פסולים ראשית כל מטעמים עקרוניים, אבל פסולים גם מטעמים מעשיים, ולא זו הדרך. אני מתכוון בדברי למעשי שני הצעירים הנאשמים בהצתת עסק התועבה בתל-אביב. אך למותר להגיד איך אנחנו נלחמים, ועל כולנו החובה להילחם, נגד מפייז תועבה בארץ הקודש, המשחיתה כל חלקה טובה שבנו. חייב אני לומר שאין זה מצדיק בהחלט את התנהגות התביעה. וקשה להבין את בית-המשפט שהורה להחזיק במעצר שני צעירים אלה בטרם נחרץ גור-הדין. זה חורג מכל מה שמקובל במרבית המקרים עד כה בבתי-המשפט.

גם התביעה לא השאירה מקום לספק בנושא זה. התובע השמיע ללא רתיעה, כי הוא מתנגד לשיחור העצורים לקראת החגים, והנימוק הוא — כך אמר נציג התביעה — משום שכאן לא האשמים עצמם יושבים לדין, אלא הציבור ששלל אותם במטרה להשליט אידיאולוגיה בדרך של טרור. גישה זו חמורה, גישה זו נוראה. כי מערכת השפיטה של מדינת ישראל אינה נוחתת כך כלפי פושעים מועדים. ותביעה זו של נציג התביעה להעניש לא רק את הצעירים אלא גם את שולחיהם, שהוא הציבור החרדי, דבר זה חמור ומכאבי. וזה בו בזמן — הייתי רוצה שגם הגברת ראש

אני רוצה להדגיש שלא יבינו אותי כאילו אני קובע עמדה לעצם הביקורת. גם אם היתה ביקורת והיה מה לבקר, גם אז היתה לי הרגשת חובה להשתחרר מלהיגרר לאווירה שנוצרה.

פה ושם התבטאה ראש הממשלה בחריפות רבה מאוד על פרשת הרדיפות נגד שר המשפטים המיועד מר יעקב שמשון שפירא. חושבני כי קודם כל תעשה בדק בית בביתה שלה, במפלגתה שלה, בעתונה. אותם שקראו את "דבר" בימים ההם לא אחת התרשמו, שמי יודע מה באמת יודעים חבריו של יעקב שמשון שפירא, אשר עתונו יצא כה חוצץ נגדו.

סיעתנו, בהיותה באופוזיציה, כשם שהצביעה נגד הרכב הממשלה כך תצביע נגד מינויו של חבר-הכנסת שפירא. אישית אני מבקר אותו למלא תפקיד בבריאיות.

ובשובך לכהונתך כשר המשפטים זה הזמן לה-עלות לפניך מה שמעיק על לבבנו ועל לב רבים מהיהדות הנאמנה, משקע כאוב מאוד שגשאר מאז הבאת התיקון בחוק השבות. מר שפירא, דווקא בשל היותו יועצה של ראש הממשלה במישורים שונים ובמיוחד בענייני דת ומדינה, נוסף על תפקידו כשר המשפטים, היה לו חלק גדול, ואולי המכריע, במשגה המעציב הזה של התעלמות מההגדרה "כהלכה" בגיור. בדבריו בכנסת בעת הבאת התיקון לחוק השבות שיון חבר-הכנסת שפירא ופירש, כמו זה ששנה ופירש, ולכן היה קשה להבין מהי הכוונה בהתעלמות מההגדרה "כהלכה" בגיור. בחוגי יהדות התורה מבקרים בצורה חריפה מאוד דווקא את שר המשפטים לשעבר והמיועד, כי יודעים שהוא אשם בכך, ואין אנו יודעים מי עוד כמוהו בין השרים הנאמנים על ראש הממשלה יהיה מסוגל לכוון את ראש הממשלה ואת הממשלה לתקן ולהוסיף "גיור כהלכה". משום כך, כאשר התפטר שר המשפטים שפירא, ראשית חשתי כי אין קצת מי שיהיה מסוגל כמוהו להסביר, כי אין דרך אחרת אלא לתקן ולהוסיף את ההגדרה "כהלכה", לומר כי טעות בדינו, להחזות כי לא הערכנו עד כמה זה יפגע בנאמנים ליהדות התורה.

רואים אתם כי זה שנתיים, מאז קבלת התיקון לחוק השבות, מאז ההתעלמות מההגדרה "כהלכה" בגיור, סוערת יהדות התורה בכל הסערה לא שכלה והסערה לא תישוך. אנו רואים בגיור שלא כהלכה פרצה חמורה, שאין דומה לה, על-ידי הכנסת וזמורת זרים בכרם בית ישראל. אנו רואים בזה עקירת יסוד היסודות של ייחוד עמנו ואחדות עמנו כעם אחד. אנו רואים בזה הרס לציונות נפשנו. רק אלה שאינם מסוגלים להתעמק בבנייה אינם מבינים למה אנו נסערים מהסכנה שבהתעלמות מההלכה בגיור.

אתה, חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא, בטוח אני בך שאם רק תרצה להתעמק, תוכל להבין זאת. אתה גם יודע יפה יפה כי עדיין לא עלה בידי מי שלא יהיה בתולדות עמנו לעקור קוצו של יוד מתורתנו הקדושה. אתה היית זה שצריך היה להעמיד את הממשלה ואת ראש הממשלה על עומק המשמעות של ההתעלמות מההלכה בגיור. לא עשית זאת בשעתך ועכשיו, עם שובך לכהונתך, ובעמדתו בימים הגדולים האלה של הימים הנוראים, לסגולה תהא לך שיבתך לכהונתך באווירת ימי התשובה, כאשר באונינו מודהדת קריאת

חוברת מ"ב, ישיבה של"ט

— חודעת הממשלה על צירוף של חברי הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים (דיון) (פרוש, ישעיהו, שובל) —

העניין העומד עכשיו לדיון איננו אישיותו וסגולותיו של חברי הכנסת יעקב שמשון שפירא. הנושא גם איננו התאמתו או אי-התאמתו המקצועית לתפקיד שר המשפטים. לא אתפלא אמנם אם החלטנו לחזור עתה למשרד המשפטים תהיה בסופו של דבר גם טעות פוליטית ואישית חמורה מצדו, אך זה עסקנו.

ואין זה גם מתפקידו לקבוע אם מר שפירא יועץ טוב הוא לראש הממשלה או לאו. נאמר אמנם ש"באין תחבולות יפול עם, ותשועה ברוב יועץ". אך איננו מערערים על זכותה של ראש הממשלה לבחור לעצמה את שריה ויועציה.

אולם קיימת היום התמרמרות, ולא רק בכנסת אלא גם בציבור, ואולי בעיקר בציבור, על כל שדרותיו ועל כל גווני הפוליטיים, בכל המפלגות — במפ"ם ובגח"ל ובעבודה; כן רבותי, גם בעבודה, ואולי עוד יותר מאשר במפלגות אחרות. וכל זאת בגלל הסתירה המעליבה שהממשלה מצאה לנכון להנחית על לחיו של הציבור ושל רוח המשטר הדמוקרטי.

אינני רוצה לחזור ולהעלות כאן היום את פרשת "נתיבי נפט". אולם כל-כולו של הטיפול של שר המשפטים ומשרדו בעניין זה היה רצון טעויות, כשלונות, מחללים ופגמים אסתטיים. מר שפירא חש כנראה בזמנו שעל אף הישגיו הבלתי-מבוטלים כשר המשפטים, ואולי דווקא בשל התפקיד המחייב של שר משפטים, היה עליו ליטול על עצמו את האחריות ולתת את הדין. והוא נתן את הדין, וייתכן שבכך הגביה במקצת את קומתו בעיני הציבור. ומכל מקום, הוכיח שגם הממשלה איננה עוברת תמיד לסדר-היום על מחלליה.

אולם המעשה שנעשה עכשיו, הפיכת הקערה על פיה, עשרה שבועות בלבד לאחר ההתפטרות, הוא מחווה של זילזול כלפי חוץ וחולשה מבית. הגישה הזאת, שעל הציבור אפשר לצפצף — the public be damned — כמו שאומרים באנגלית, או, לשון אחרת, ההרגשה שהממשלה הזאת מושלת לא בגלל מנדט מסוים שניתן לה על-ידי הבוחרים אלא משום שיש לה חוקה על השלטון, חוקה שבאה לה איכשהו בדרך הטבע, בזכות העבר; "הצמדת הזאת לשלטון נוערה" וכל עירעור על עקרון מקדש זה, אם מצד העתונות ואם מצד הציבור ונציגיו, הוא בבחינת כפירה בעיקר — זוהי הגישה שמאפיינת גם את הצעד הנוכחי.

וכשקיימת מנטליות כזאת ברור שמתמיתסים לכל ביקורת, לכל הבעת דעה מסתייגת, כאל פגיעה אישית ופגיעה במדינה גם יחד.

הגיע הזמן, רבותי, שתפסיקו לזהות את המדינה עם מפלגה מסוימת או עם קבוצה מסוימת בתוך אותה מפלגה. מדינת ישראל איננה עסק פרטי של אף איש אחד. המדינה של כולנו, והכל אחראים לה. וגם מי ששולט בה היום, בזכות 47% מקולות הבחורים, צריך להכיר בכך שהוא חייב דין-וחשבון מלא על מעשיו ומחלדיו לעם כולו.

ייתכן שמי שהחליט על הצעד האומלל הזה, "להתפטר מן ההתפטרות", היה סבור שהעלאתה המהותיות של מדיניות החוץ והבטחון של ישראל מחד גיסא, והאתגרים החמורים שעומדים לפנינו בתחום זה מאידך גיסא, ישיכונו מלבנו את הנעשה במישור הפנימי והחברתי. ובאמת, לצערי נוכחנו גם בימים אלה שבעיות

הממשלה תקשיב לעובדה זו — שמכל הצדדים פנו לכל הגורמים בבקשה לשחרר לפחות לראש-השנה ול-חגים את שני הצעירים הנאשמים בהצתת עסק התועה-בה. קרה פה במדינת ישראל בערב ראש-השנה הזה ששני צעירים ממגדל-העמק, שנאשמו בתקיפת שוט-רים, שוחררו. השופט שלפניו הובאה הבקשה לשחררם הביע את תמחונו על שהתביעה לא מתנגדת לשיחרורם. ומה היה שם? עוד באותו ערב, בליל ראש-השנה, התקיפו שני צעירים אלה, יחד עם חבריהם, משתתפים במסיבה של עולי רוסיה, והרגו במקום חייל, עולה חדש מרוסיה.

כעת השאלה: הביטו וראו את האפליה. כאן לא ביקשה התביעה להחזיקם. כאן לא חששה התביעה שאם ישתחררו אותם — יעזדו אותם. לעומתם שני הצעירים, הנאשמים בהצתת עסק התועבה, שסוף סוף מהי ההאשמה נגדם? — הרי כולנו צריכים להתנגד להחזקת עסק התועבה — אלה נשאר בראש-השנה, יושבים עד היום במעצר. אני שואל: הייתכן?

וייאמר במלוא גילוי הלב, כי על מערכת השפיטה לדעת כי מאבקים רעיוניים לא ידוכאו בדרך של מעצר-רים שרירותיים, והחזקתם של שני צעירים במעצר ממושך עד למתן גזר-הדין עלולה להשיג רק מטרה הפוכה. ככל שמתארך מעצר שני הצעירים — מתרבים אוהדיהם. זה מעמיק את המרירות בציבור הרואה בכך מעשה גמקה חסר תקדים כלפי ציבור שלם. והודעתו החמורה של נציג התביעה כי אמנם המטרה מכוונת לציבור זה הסעירה את הציבור החודי, והזעם הולך וגובר וחורג מכל המסגרות, והזעם בציבור הולך וגדל, ואם כל הבקשות והתחנונים בערב ראש-השנה לשחרר את העצורים לפחות לראש-השנה לא הועילו — גובר הזעם, זה מתבטא גם בחריגה ממסגרת.

אני פונה אליך, שר המשפטים המיועד יעקב שמשון שפירא, לקחת את היוםה לשחרר את שני העצירים עד למתן גזר-הדין, לשחררם לקראת יום הכיפורים, היום הקדוש, לשחררם בימי חג, זמן שמחתנו. לא רק המשפחות, ההורים, אחיהם ואחיותיהם של שני העצורים רבים מבקשים משאלה אנושית זו. הבקשה היא של רבבות אזרחי ישראל, והטלפונים מכל רחבי העולם מצלצלים אלינו לא לחשוות עד לשיחרורם. לא ייתכן להחזיק שני הצעירים העצורים במיוחד בימים הגוראים, בימי החגים, ולא ייתכן להתנגס בהם ובציבור שלם.

אנחנו רוצים לומר שוב כי החזקת שני העצורים לפני מתן גזר-הדין, דבר שאין לו כמעט תקדים, מרבה להם אוהדים. כי אלוקים יבקש את הנדף.

אני פונה אליך, שר המשפטים, ומבקש ממך לשחרר את שני העצורים האלה. אלוקים יבקש את הנדף. תשחרר אותם לפני יום הכיפורים.

הי"ד י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שובל, ואחריו לחבר הכנסת טובי.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. קשה לעבור מהדיון הרטואלי עם מלחמת היהודים באויביהם, שנערך הבוקר, לדיון חולין כביכול במלחמות היהודים בינם לבין עצמם. אך אם נכון הוא שכוחנו כמדינה תלוי בכוחנו המוסרי, הרי שיש קשר בין שני הדיונים.

— הודעת הממשלה על צירופו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים (דיון) (שובל, מאיר, ישעיהו, טובי, נסים) —

ממשלת גולדה מאיר לא זו בלבד שאינה חותרת לשלום, אלא היא. מחריפה את מדיניותה הקולוניאליסטית בשטחים הכבושים, פועלת למניעת חידוש שליוחותו של שלום האו"ם גונאר יארינג, מחבלת בביצוע החלטת מועצת הבטחון מס' 242, פועלת להכשלת כל יזמת שלום בין-לאומית המכוונת לשים קץ למצב של לא שלום ולא מלחמה, הנושא בחובו סכנה מתמדת של התלקחות מלחמתית.

מדיניות הכיבושים והסיפוחים של הממשלה, שבאה לידי ביטוי חדש בהופעותיה האחרונות של ראש הממשלה הגברת גולדה מאיר ערב ראש-השנה, מדיניות המעדיפה המשך הכיבוש על השכנת השלום, מנעה עד כה מעם ישראל את השלום והגבירה את הסכנות לבטחונה ולבטחון האזור כולו. אם ראש הממשלה מכריזה שוב בהופעותיה השונות ערב ראש-השנה, שישיראל לא תרד מרמת-הגולל, לא תחזיר את הגדה ולא יחזור שלטון ערבי לרצועת-עזה, ואף חלק הארי של סיני כבר מוכרז כנחלה ישראלית — כיצד אפשר ליישב עמדות ומדיניות אלה של ממשלת ישראל עם שאיפת השלום של המוני העם?

אנו גיינים ומגנים פעולות נפשעות כגון אלה שביצעו שליחי אידגון פלשתינאי קיצוני במינכן, שעלו בחיי-הם של אחד-עשר ספורטאים ישראלים חפים מפשע. אלה הן פעולות המכתימות את מבצעייהן וגורמות נזק רב לענייני הצדק של העם הערבי הפלשתינאי. גיינו ונגנה פעולות נפשעות כאלה נגד אזרחים חפים מפשע. אך מי שמעוניין באמת ובתמים למנוע שפיכת דמים אכזרית זו, של יהודים ושל ערבים, אינו יכול להתעלם מהעובדה שטרגדיות אלה ושפיכת דמים זו צומחות על קרקע המשך הכיבוש, על קרקע המדיניות של-שליטי ישראל, של רמיסת זכויותיו ואף עצם קיומו של העם הערבי הפלשתינאי.

ההפצצות הנפשעות של חיל-האוויר הישראלי ערב ראש-השנה על מחנות פליטים, הריגתם ופציעתם של מאות בני-אדם, פליטים ממוולדתם, נשים, ילדים וזקנים, מדיניות הכוח הזאת כלפי העם הערבי הפלשתינאי היא המאפיינת את מדיניות הממשלה, היא היא המצמיחה שפיכת דמים הדדית, איבה ושנאה והעדר שלום ובטחון.

אנו מגנים הפצצות נפשעות אלה — —

משה נסים (גח"ל):

איך אתה מעו לכנות הפצצות אלה הפצצות נפשעות? בוש והיכלם.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אלא מה הן הפצצות אלו? אני מגנה כל פשע כלפי בני-אדם. אני אומר מה שאני חושב, ואל תפריע לי.

— — אנו מגנים הפצצות נפשעות אלה. מדיניות זו, המנוגדת לאינטרס השלום, יש לשים לה קץ לטובת עם ישראל ולטובת שני העמים בארץ הזאת.

התנגדותנו למדיניות הממשלה נובעת לא פחות מכך, שמדיניותה מכוונת נגד הפועלים והמוני העם. הממשלה הזאת, אשר הביאה את המיליטריזציה של התקציב והמשק לשיא חדש, אשר הביאה לאינפלציה דוהרת, להתייקרויות בלתי-פוסקות ולהורדת שכרו הרי-

הקשורות בקיומו הפיסי דוחקות הצדה כמעט כל עניין אחר. אך בעניין הנדון היום איננו בטוח כלל ועיקר אם באמת יהיה הציבור מוכן פעם נוספת לקיווים כאלה. חוץ ובטחון זה דבר אחד, וסדר ציבורי טוב וטוהר מידות זה דבר שני.

שמעתי בקשב רב את דבריה של ראש הממשלה בראיון הטלוויזיה לקראת ראש-השנה. ראש הממשלה עמדה שם בין היתר על האימה שמטילה עליה ועל כולנו אי-ההקפדה ההולכת וגוברת על החוק והסדר במדינה. אך כיצד רוצה הממשלה להחזיר לציבור תחושת חוק וסדר, כאשר היא עצמה אינה יודעת תמיד לנצור את ארחות המשפט והסדר הציבורי?

אדוני היושב-ראש, התגובה הנאותה ביותר שצריכה היתה להינתן על-ידי הכנסת להחלטת הממשלה היא היעדרות מופגנת של כל הסיעות, פרט אולי למערך, מהדיון. הממשלה סבורה שזה עניין גנמי של? בבקשה, תגמרו את זה בלעדינו.

סיעתנו לא היתה סבורה אמנם שזוהו הרגע המתאים להבעת אי-אמון לממשלה, ולכן גם לא הצטרפנו להצעת אי-אמון שהוגשה; הגנו מתנגדים, כפי שהתנגדנו בעבר, לחברותו של חבר-הכנסת שפירא בממשלה, ולכן גם נצביע נגדה. אך אל תתפלא, חברי מפלגת השלטון, אם את אי-האמון יביע לכם הציבור כשתבקשו בפעם הבאה את תמיכתו.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
זה יעבור לע"מ.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):
נקווה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי, ואחריו לחבר-הכנסת ורדיג.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. סיעתנו תצביע נגד הצעת ראש הממשלה לצרף את חבר-הכנסת שפירא לממשלה. הסיבה העיקרית לכך היא התנגדותנו למדיניותה של הממשלה, אשר הצלחותיה מדומות הן, באשר לטווח ארוך נושאת היא בחובה סכנות גדולות לעם ישראל, לעמים הערבים וגם לישראל עצמה.

אך התנגדותנו נובעת גם מכך שצירופו של חבר-הכנסת שפירא לממשלה פירושו זילול גמור בדעת הקהל, ברצון הציבור הרחב ביותר. אך לפני זמן קצר נאלץ היה השר שפירא להתפטר מהממשלה כתוצאה מהביקורת הציבורית החמורה שנמתחה עליו בגלל אופן טיפולו בפרשה המבישה של "נתיבי נפט". אותו זילול בדעת-הקהל הפגיה הממשלה בפרשת עקורי הכפרים איקריט ובירעם. הממשלה, אשר כה מתאכזרת לאזרחים הישראליים עקורי איקריט וכפר בירעם, קוממה נגדה חוגים רחבים ביותר, יהודים וערבים כאחת. הדבר בא לביטוי בהפגנה העצומה בירושלים ב-23 באוגוסט, ובפעולות אחרות.

אי-האמון במדיניותה של הממשלה גובר בקרב לא מעטים מתומכיה הקודמים. התערער האמון אף בבסיס האידיאולוגי הציוני של הממשלה.

חברת מ"ב, ישיבה שלי"ט

— הודעת הממשלה על צירופו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים — (דיון) (טוב, ישעיהו, ורדיגר) —

האכזרי של רבבות הבדואים מאזור רפת, הרס הבתים וסתימת בארות המים ופשעים אחרים של השלטונות, כי אז תהיה ברורה לכל מידת הצביעות והצניעות של מארגי המסע האנטי-סובייטי.

זאת ועוד: כלום ממשלה שאינה מוחה ואף מתל-בת מההפצצות הברבריות של האמריקאים על צפון-וויטנאם, מג'נוסייד של מיליון וויטנאמים על-ידי פושעי המלחמה האמריקאים — כלום יש לה תוקן מוסרי לדבר על חוק בין-לאומי ועל זכויות עמים?

אנו דוחים בשאט-נפש את מסע ההסתה האנטי-סובייטי הישראלי-אמריקני שמכוון להסחית את הדעת מהפשעים המבוצעים על-ידי החוגים השליטים של ישראל וארצות-הברית.

חוגי הימין הקיצוני, גח"ל וגרוריה, רוצים לנצל את צירופו מחדש של חבר-הכנסת שפירא לממשלה כדי לעשות הון פוליטי על חשבון מפלגת העבודה ולהוריד את קרנה של תנועת הפועלים הישראלית. אנו מזהירים את מפלגת העבודה ואת מפ"ם כי, במדיניותן נגד הפועלים, נגד השלום, בהסתה האנטי-סובייטית ובסיוע ליצירת תנאים להתפשטות השחיתות והאלימות, סול-לות הן את הדרך לחיזוק כוחות הימין, כורות הן בור לעצמן.

בהצבעתנו נגד צירופו של חבר-הכנסת שפירא לממשלה מביעים אנו איפוא אי-אמון במדיניותה של הממשלה, מוחים אנו נגד אטימותה לרחשי דעת-הקהל. אנו משוכנעים כי חובתו של כל מי שדואג לגורל ישראל להתייצב במערכה בחיות מלוכדת למען שינוי יסודי של המדיניות הישראלית, למען מדיניות של שלום ועצמאות לאומית, למען יצירת תנאים לשיפור היחסים עם ברית-המועצות וארצות סוציאליסטיות אחרות, למען רווחת העם העובד.

כביטוי להתנגדותנו למדיניות הכוללת של ממשלת גולדה מאיר הננו מבקשים בתום דיון זה להביע אי-אמון לממשלה בהתאם לסעיף 35(ב) של תקנון הכנסת.

הי"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הממשלה הח-ליטה על שובו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לשולחן הממשלה לאחר שלושה חודשי ישיבתו מחוזה לה. קשה לומר שבמציאות חיינו הציבוריים הופתענו מהחזרה. יותר משהופתענו משובו הופתענו מפרישתו. כי לאמיתו של דבר — והבענו את דעתנו זו בדיון על התפטרותו של שר המשפטים — לא דווקא השר יעקב שמשון שפירא היה האחראי היחיד לפרשת "נתיבי נפט" וספיחיה. ולא דווקא הוא האיש שצריך היה להסיק מסקנות מרחיקות לכת ולהתפטר. את ההח-לטה בפרשת הפרקליטים לא קיבל השר שפירא, אלא ועדה בראשותו של שופט בית-המשפט העליון. הקרי-טריונים לקביעת שכר הטירחיה אמנם הוצעו על-ידי נציג משרד המשפטים, אבל שיקול-הדעת היה של הוועדה ובראשה השופט ויתקון אשר חקר את פרשת "פסטיבל נתיבי הנפט".

וכאשר בכל זאת קם שר המשפטים והודיע על התפטרותו בנטלו על עצמו את כל האחריות, ראה בכך

אלי של הפועל — ראוייה לאי-אמון מצד מעמד הפוע-לים והמוני העם. הממשלה, הרגישה לכל תביעה של בעלי ההון הזרים והמיליונרים הישראליים, אשר מש-מינים מרווחים עצומים שהם צוברים בעידוד הממשלה ותוך ניצול השטחים הכבושים — מתייחסת בזלזול ובאטימות-מוחין גמורה למאות אלפי העניים מהשכו-נות, החיים בתנאי מגורים איומים ואינם מגיעים להשכלה ולרמת חיים אנושית מינימלית, כשם שהיא מתייחסת בזלזול לתביעות של הפועלים ושל כלל העובדים בייצור ובשירותים. הממשלה היא העומדת מאחורי העמדה הגוקשה של בעלי קונצרן "עלית" והתאחדות בעלי התעשייה, המנסים לשבור את מאבקם הצודק של פועלי "עלית" העומדים בחזית הראשונה של המאבק הפועלי בארץ בכלל זה.

התנגדותנו למדיניות הממשלה נובעת גם מפני השי-דות הכולל שהיא גוזלת לשליטי וושינגטון במאבקם הגלובלי נגד כוחות הקידמה והשיחודר הלאומי באזורנו ובמקומות אחרים בעולם.

ההסתה האנטי-סובייטית, אשר שוב לבשה ממדים היסטוריים, ואשר מאורגנת בגלוי על-ידי הממשלה, מביאה נזק חמור לאינטרסים הלאומיים. האמיתיים של ישראל. הפעם נטפלו לעניין החזרת ההוצאות בעד הלימוד האוניברסיטאי לגבי מהגרים מברית-המועצות לחוץ-לארץ. הד"ר גולדמן הכריז בשבוע שעבר כי מדי-נות מספר נוהגות כבר מזמן לתבוע החזרת הוצאות הלימוד הגבוה למדינה, אם האקדמאי עובד ומעביר את הידע שרכש לשירות מדינה אחרת. זוהי זכות לגיטימית של כל מדינה לנהוג כך. על רקע כזה לארגן מסע הסתה — זה יותר מזלזל. והלא גם בישראל, בכנסת זאת, התקיים לפני שנים מספר דיון על חוק, שצריך היה להטיל תשלומים רציניים על רופאים ואקדמאים אחרים, המתכוונים לעזוב את הארץ. יושב-ראש ועדת הכספים של הכנסת, חבר-הכנסת קרגמן, היה אחד הלוחמים בעד הנהגת "כופר ירידה". בקיבוצים חייב כל חבר, הלומד באוניברסיטה, להתחייב לשלם את ההוצאות, אם יעזוב את משקו. בישראל קיים "כופר נפש" גבוה לא רק לגבי אלה שרוצים לעזוב את הארץ לצמיתות אלא על כל נסיעה לחוץ-לארץ יש לשלם מס גבוה ביותר שאין לו תקדים בארצות אחרות. עולים הרוצים לעזוב את הארץ, מחייבות אותם הממשלה והסוכנות לשלם עד הפרטה האחרונה כל מה שהושקע בהבאתם לארץ, בקליטה וכו'.

הי"ר י. ישעיהו:

חבר-הכנסת טובי, אינך נמצא בתחום סדר-היום.

תומיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, דיברו על עצורים ועל כל מה ששייך למדיניות הממשלה. וזה נושא שביסודו נדונה מדיניות הממשלה. ולזה אני מתייחס.

(קריאה: תפרסם את נאומך ב"אל אהרם").

אני נושא אותו מעל במת הכנסת.

זאת ועוד: כלום יש זכות מוסרית כלשהי לממשלה, המבצעת פעולות ואנדאליות, כגון הרעלת עדות הת-בואה בכפר עקובה כדי להכשיר את הקרקע להקמת התנחלות נוספת בגדה המערבית הכבושה, לדבר על זכויות אדם ועל צדק? ואם נצרך לכך את הגירוש

— הודעת הממשלה על צירופו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים — (דיון) (ורדיגר) —

רד המשפטים יאפשר לו לסגת מטעותו, ומאמין אני ששיבתו "מן הצד" משך חודשים. מספר נחנה לו את ההודעות להתבונן ולחשוב היטב מה עלול לקרות אם תלילה יישאר המצב כמו שהוא. אין חוק שנקבע בלי יכולת לתקנו, ולפעמים אירועי הזמן מוכיחים על טעות בקבלתו; חוק השבות הוא אחד מהם.

חברי הכנסת, בלי ראש השנה קרה מקרה מחריד ומזעזע בשוב העולים מגדל-העמק. שני בריונים פושו עם פרצו למסיבה שערכו צעירים עולים מרוסיה ורצחו בדם קר חייל צה"ל בן 18, עולה מרוסיה, על לא כלום וללא סיבה. הפשע בישראל הולך ומתגבר. הוא צומח באווירה של התפרקות מערכי מסורת ומוסר, מערכי אנוש אלמנטריים. שפיכת דמים זו שבמגדל-העמק היא אות אזהרה לכל אלה אשר ידם בהתדרדרות המחוריה הזאת שבחינו כאן במדינה. אנו כאן לא נוכל להתקיים ולחיות ככל הגויים, כדברי הנביא: "ואשר אתם אומרים ככל העמים בית ישראל — היה לא תהיה". אם לא נתייחס למצב ההולך ומחמיר בכל החומרה, אם לא נגיש מיד ביד ברזל, יד חזקה, לביעור הגנע שבנוכחו — את גנע הפשיעה, ההפקרות, הצגות הפלילים, הפור-נוגרפיה והסמים המסכרים — אשר חודר יותר ויותר לשכבות השונות בציבור ומחבל בנוער והורס אותה, מי יודע לאן נגיע.

ההתפרקות מערכי המוסר הולכת ומתגברת, וזה הכל כתוצאה מחינוך החילוני לצא ריח של תורה ואמונה; ויש להודות על האמת. נצא נא לדוגמאות הערים והעיריות, ונתבונן נא ונראה מה היה לחלק גדול של הנוער הישראלי, מה היא דמותו כאשר הוא מתרוקן מערכים מתורה וממצוותיה. נצא נא ונראה את השבת הנרמסת בראש חוצות, הפיקניקים ההמוניים בראש השנה והשתא, חיי הוללות והפקר. האם כזאת יכולה להיות דמותה של מדינת ישראל?

חברי הכנסת, מי שחושב שכך נוכל להתקיים כאן בארץ הקודש טועה טעות מרה ומתכחש לעצמותו. אין להפריד בין עם ישראל ואזיקו, בין עם ישראל ותורתו, כי קודשא בריך הוא — אורייתא וישראל חד הוא. ההתדרדרות במדינתנו מסכנת את קיומנו. אין זו בעיה דתית גרידא, זוהי בעיה לאומית. אם כן, מה פשר האדישות הזאת שלכם, רבותי חברי הכנסת, הקוראים לעצמכם חילוניים? האם אין זה מדאיג אתכם?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. לא היינו בעצה אחת עם אלה אשר דרשו את התפטרותו של שר המשפטים ולא שותפנו בהתייעצויות על שובו. הועמדנו לפני עובדה. אנו לא נוכל להצביע בעד הצעת הממשלה: (א) אין אנו שותפים בה; (ב) אין אנו שותפים עם מעשיהם בשטחים שאנו רואים כיסוד היסודות לקיומנו כעם ישראל. ולכן גימנע מהצבעה.

ולך, אדוני שר המשפטים, אנו מאחלים הצלחה עם שובך לתפקידך, בתקווה שחוק השבות יתוקן לפי ההלכה ולפי דין תורה, ובכך תצדיק את החלטת הממשלה בהחלטתך לשוב ולעמוד בראש משרד, אשר בידו לחולל מהפכה בבניין הראוי והרצוי למדינת היהודים. ובפינו התפילה המסורתית הנצחית: "ותמלך אותה השם אלוקינו מהרה לבדך על כל מעשיך, בהר ציון. משכן כבוד ובירושלים עיר קודשך ככתוב בדברי קודשך. ימלך השם לעולם אלוקינו ציון — לדור דור".

הציבור מעשה חיובי וגם יוצא דופן בחיים הציבוריים במדינתנו; כי, עד כמה שזכור לנו, עד למקרה של התפטרותו של השר שפירא לא היינו עדים לצעד כעין זה משך כל השנים מקום המדינה. ושרים כבר נכשלו לא אחת והמדינה סערה ודעת הציבור זעמה. ובכל זאת הכל על מקומו נשאר בשלום. ולכן אין זה פלא שדעת הציבור, היוזנה מהענותות על גוינה השונים — אשר בפרשת "נתיבי נפט" היתה כמעט מאוחדת — נרגעה בכיכול עם הליכתו של השר שפירא.

כל אלה שהתגאו בנצחון דעת-הקהל, אשר היא שגרמה לפרשתו, ידעו או בסתר לבם שהלך לאו דווקא האיש שהיה צריך ללכת. אך בלהט הדרושה ל"קרבן" היו מוכנים לקבל כל מי שיהיה, ולא חשוב מה חלקו האישי והמדייק עם מחוללי שערוריית התש"למים הפרקליטי "הפסטיבל".

אדוני היושב-ראש. שובו של חבר-הכנסת שפירא למשרד המשפטים מחזיר לתפקיד הנכבד את האיש המבין ויודע יותר מחלק מכובד מחבריו בממשלה שלא ניתן לבנות מדינת ישראל על אדני החילוניות. ואף ראש הממשלה, בנאומה בכנסת על התפטרותו של השר שפירא, רמזה על כך באמרה, כי בחקיקה הישראלית החדשה "שולבו בתקופתו של השר שפירא ערכים ממקורות המשפט העברי אשר על ברכיו חונך שפירא". וגם השר עצמו, בנאום הפרידה ההיסטורי שלו בכנסת, אמר כי אחד שלוש עקרונותיו הוא עקרון שלמות האומה; שהציבור החילוני והדתי יוכלו לחיות ביחד. חבר-הכנסת שפירא הנכבד, עתה, לאחר שישבת שלושה חודשים מחוץ לממשלה, ודאי היה סיפק בידך לבחון את המצב נכונה, האם הוא תואם אחד מעקרונותך, עקרון שלמות האומה.

בטוחני שאילו היה חבר-הכנסת שפירא בוחן היטב את צעדיו טרם התפטרותו, היה מגלה כי אחד הצעדים המוטעים שעשה במשך הקריירה הארוכה שלו כשר בממשלת ישראל הוא בהביאו לכנסת את ניסוח תיקון חוק השבות, אשר גרם לסערה ללא תקדים בעולם היהודי בישראל ובתפוצות, סערה הידועה והמוכרת כפרשת "מיהו יהודי"; ואם היה משהו בתולדות חיי המשפט והחקיקה בארץ, שהניח את היסוד לפירוד באומה, היה זה סעיף הגיור שבחוק השבות כפי שנת-קבל, והפירושים המסוכנים אשר ניתנו על-ידי שר המשפטים דאז מר שפירא בעת שהגישו לכנסת. זהו חוק הגורם לעיובוביה באומה היהודית ועלול לסכן את קיומה כעם ישראל יחיד ומיוחד.

חברי הכנסת, יודע אני שיש חלק בציבור הישראלי, חלק זעום ומבוטל, בעיקר בחוגי השמאל הקיצוני, אשר מתקומם נגד החוק המתוקן הזה — בטענה הפוכה — ומאשימה את חבר-הכנסת שפירא בקלריקליזם ובכניעה לדתיים כביכול, אבל אלה הם רק קומץ של אנשים יוצאי דופן, אשר היום רוצים להינתק מהדת היהודית ומחד יהיו גם מוכנים להינתק מהאומה הישראלית וזו קתם לארץ-ישראל הולכת ומתורופפת עד כדי סיכון בטחונה של המדינה.

אלה אשר יזמו את חוק השבות האומלל ושות' פיהם טעו, או אולי הוטעו, ועליהם לתקן את המעוות. שובו של חבר-הכנסת שפירא לשולחן הממשלה ולמש-

חוברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה על צירופו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים (דיון) (ישיבה, שוסטק, מאיר, יפרח) —

יודעת שהיא יכולה להעביר אצל חבריה בממשלה ובמפלגה מה שהיא רוצה. והיא משתמשת בסמכותה זאת. וכאשר תגיד לה: לא! היא תגיד: למה לא? ואיש לא יוכל להסביר לראש הממשלה למה לא, אבל זה דבר שלא ייעשה. זו הבלטת בטחון מופרז שאפשר לעשות הכל והציבור יבלע זאת. ייתכנו כמה מכתבים בעתונים, כמה חברי אופוזיציה ינאמו בכנסת ויאמרו כמה מלים חריפות, אבל אחרי ההצבעה הכל יישכח וייעלם. ואין זו הפעם הראשונה שנעשים בשנה האחרונה מעשים כאלה שלא ייעשו בנימוק: למה לא? והציבור כולו נחנק. אך אינני יודע אם הוא השלים עם כך. הוא, כמובן, לא יצה לרחובות, לא עלה על בריקדות, לא יצא בהפגנות; אבל אין הדברים האלה נבלעים כפי שראש הממשלה חושבת.

ואין לדברים אלה שאמרתי עכשיו כל שייכות לחבר-הכנסת שפירא באופן אישי. אמרנו את זאת גם בדיון כאשר הוא התפטר מכהונת שר המשפטים. חבר-הכנסת שפירא היה שר משפטים טוב ודאי שמינויו יאושר היום והוא ימשיך לפעול כפי שפעל, כפי שחלם להשלים כמה יעדים שהעמיד לעצמו. אין לכך איפוא כל שמץ של פגיעה אישית בכישוריו ובסגולותיו; אבל זה הוא זילזול באינטליגנציה של המדינה, זילזול באינטליגנציה של העם. אולי יש בכך באמת איזה שהוא פחד כמזם בממשלה. חבר-הכנסת שפירא הטיל פחד על-ידי עצם התקדים הזה שהוא יצר, ששר צריך להתפטר בזמן שהוא אחראי על משהו.

ראש-הממשלה ג. מאיר: סוף סוף.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
אולי הממשלה פשוט נתקפה בפחד הזה וצריך למחוק את התקדים הזה מההיסטוריה שלנו.

יונתן יפרח (המערך, עבודה-מפ"ם):
האם דברך אינם פגיעה באינטליגנציה של חברי הכנסת?

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
אינני חושב שזוהי פגיעה באינטליגנציה של חברי הכנסת.

לפני עניין מינון חשבנו שצריך להביע אי-אמון לממשלה על המעשה הזה, נוכח הזילזול הקיצוני של הממשלה בדעת-הקהל. חשבנו שאין ביטוי בולט יותר, הולם יותר, למצב הזה מאשר להביע אי-אמון לממשלה. אבל ביום שבו התחולל האסון במינון החלטנו, כי אין הצדקה לעמוד על ההצעה. גם עתה — עם כל הביקורת החמורה שהשמענו היום על הממשלה בקשר לאסון במינון — אנו סבורים כי דעת-הקהל בעולם תתקשה להבין כיצד בימים קשים אלה מובע אי-אמון לממשלת ישראל בקשר לנושא הכרוך בממשל הפנימי. כסיעה המייחסת חשיבות מירבית לבעיות חברה ומשק אנו משוכנעים כי אין העיתוי מתאים להצעת אי-האמון ועל כן נימנע מהצבעה זאת.

היו"ר י. ישיבה:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנר, ואחריו לחבר-הכנסת שלום כהן.

היו"ר י. ישיבה:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שוסטק, ואחריו לחבר-הכנסת אבנר.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. כאשר ביוני הודיעה רשות הממשלה על התפטרותו של שר המשפטים עלה נציג סיעתנו, חבר-הכנסת שמואל תמיר, ואמר פה בדיון בכנסת כי שר המשפטים לא היה אחראי היחיד וגם לא העיקרי לכל מסכת המפלות הכלכליות שזיעזעו את הארץ בשנה האחרונה. ואז הוא גם הוסיף ואמר, כי אין להיחפז ולהספיד את מר שפירא בטרם עת, אלא שיש לכבד את הצעד שנקט שר המשפטים דאז בהגישו את ההתפטרות מן הממשלה.

היה זה משום תקדים בחיי המדינה, תקדים ראשון, ששר הודיע בפומבי כי הוא נוטל עליו אחריות בעד מעשה משרדו ומסיק את המסקנות. דבריו של השר שפירא על התפטרותו היו גם מחאה עמוקה על כל הפגיעות שהיו אז בציבור כלפי מוסדות שיפוט, כלפי ועדות חקירה, והיתה בהם באמת משום חרדה עמוקה לתופעות חברתיות מזיקות ומסוכנות.

השר שפירא אמר אז כי למעשה הוא בטוח, גם ביום ההתפטרות, שלא היה צורך בהקמת ועדת חקירה והיה בכך משגה, באשר מבקר המדינה יכול היה לעשות את כל המלאכה הזאת בעזרת המשרטה. "בכל זאת" — אמר אז השר שפירא — "המלצתי לפני ראש הממשלה, לפני הממשלה כולה, להחליט על הקמת ועדת חקירה, כי" — ואלה הן המלים החשובות ביותר שאמר אז — "לדעתי חייבת ממשלה נבונה להביא בחשבון הלך הרוחות בציבור". אלה הן מלים נבונות מאוד, ונשאלת השאלה: מה קרה? האם הממשלה, תוך שלושת החודשים האלה, נעשתה נבונה יותר והקיפה שיבה באמת לרחשי הציבור ולדעת הקהל? האם לא להיפך?

אינני יודע אם אפשר להגיד שנעשתה פגיעה כל שהיא בחוק או אפילו באיזה סדר פרלמנטרי על-ידי זה שראש הממשלה פנתה לשר שפירא והציעה לו לחזור לממשלה. אי-אפשר לומר שראש הממשלה הפרה בכך איזה שהוא גוהל, סדר או חוק. אבל מי כמו שר המשפטים יודע שיש באנגליה חוק, שאינו כתוב בשום ספר חוקים, המצטמצם לארבע מלים: It is not done. וכאשר ראש ממשלה, שר, איש ציבור או מוסד עושים איזה שהוא דבר שלא ייעשה הרי שזה חמור הרבה יותר מהפרת איזה שהוא חוק. מה שקרה פה בעניין ההצעה לשר שפירא לחזור לממשלה הוא מעשה שלא ייעשה. It is not done. יש לפעמים דברים שעליהם אהה אומר לאדם לא לעשות אותם וכאשר הוא שואל אותך: למה? אין לך על כך תשובה. כי לפעמים אין תשובה: למה לא. אי-אפשר להסביר את הדבר בנימוקים מילוליים. אך זהו דבר שלא ייעשה. אני חושב שאין זה מקרי כל כך — ושמעתי את הודעת חבר-הכנסת ברעם — שהקואליציה החליטה לא להשתתף בוויכוח בנושא זה היום. נדמה לי שגם הם מחוסרי כוח הגנה בפני המעשה הזה ואולי משום כך קשה להם להשתתף בוויכוח.

מה שקרה פה הוא שימוש לרעה באוטוריטה שיש לראש הממשלה במדינה. ויש לה אוטוריטה. היא

— הדעת הממשלה על צירופו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים (דיון) (אבנרי, ישעיהו, ש. כהן, מאיר) —

שנחלה תבוסה, ולו רק פעם אחת, מידי דעת-הקהל. היא היתה מוכרחה להוכיח שגם נצחון יחיד זה של דעת-הקהל הוא ריק מתוכן. מינוי זה בא לתת בדיעבד אישור ממשלתי ופרלמנטרי לכל אשר נעשה בפרשת "נתיבי נפט" וזוהי משמעותו האמיתית.

מינוי זה נועד — וזה כבר נאמר כאן — למחוק את התקדים היחיד של שר שהתפטר מפני שחשב שנכשל במשהו. היום נקבע שלא ייעשה כדבר הזה בישראל.

כל הנסיבות שהביאו להתפטרות נשאו בעיני, ואף אחת מהן לא סולקה, ואפילו לא העמדו פנים כאילו סולקה.

אילו היתה לסיעתי הזכות להגיש הצעת אי-אמון, היתה מגישה אותה. מכיוון שזכות זו נשללה מסיעתי — אצביע היום בעד כל הצעת אי-אמון שתוגש.

הי"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום כהן.

שלום כהן:

זכותה של ראש-הממשלה גולדה מאיר כזכות כל ראש ממשלה לרצות באנשים שישבו ליד שולחן המדינה. זכותה לבחור את הצוות שהיא רוצה לעבוד עמו. בכך אין ספק. אבל את יחסו אל הממשלה כממשלה או חייבים לקבוע לא על-פי ההרכב האישי שבו רוצה ראש הממשלה, אלא על-פי המדיניות שמגבשת הממשלה בראשותה של גולדה מאיר.

בממשלה יושבים שרים טובים מאוד. השר גבתי הוא שר חקלאות טוב. השר פרס הוא שר תחבורה טוב. אבל עדיין לא זהו המודד שעל-פיו אנו קובעים את יחסנו לממשלה. זה עדיין לא אומר שאנו בעד הממשלה, אם כי יש בה שרים טובים — ושני שרים אני רואה לפני עכשיו ולכן נקבתי בשמותיהם. אבל גם בהיותם שרים אלה שרים טובים אין זה אומר שיש לנו אמון בממשלה זו, באשר היחס שלנו איננו יחס אישי לשר זה או זה, כי אם למדיניות של הממשלה כולה.

מאחר שההצבעה שתיערך היום תהיה הצבעת אמון או אי-אמון בממשלה, הרי שזוהי ההחלטות הקלסית לערוך את המאזן של פעולות הממשלה, מאזן של הישגיה, כשלונותיה, מחדליה או כוונותיה, ובעיקר — המדיניות שלה. ומאזן זה מנקודת ראות שלי כאיש אופוזיציה הוא מאזן שלילי, והוא שלילי בראש וראשון. נה במאבק על השלום. כי אנו נמצאים בימים אלה, עוד לפני פרשת מינכן, ברגרסיה במאבק זה; אנו נמצאים ברגרסיה בכל הנוגע לחיסול הפער החברתי. ואני לנו אם מה שאירע לפני כמה ימים במגדל-העמק לא ישמש לנו אות אזהרה חמור ביותר, כי בגופנו הדבר. אני לצערי הרב אינני רואה את ההזדעקות ואת ההיעדרות כדי לטפל בגורמים שהביאו לרצח הזה במגדל-העמק.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

מה אתה רוצה להגיד בכך?

שלום כהן:

גברתי ראש הממשלה, אני רוצה לומר דבר פשוט, שרצח מתועב זה, כמו כל רצח, היה התפרצות אלימה

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. השאלה האמיתית העומדת לדיון איננה אם חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא צריך להתפטר שר המשפטים. השאלה היא: האם הגברת גולדה מאיר יכולה וצריכה להמשיך ולכהן כראש הממשלה. הברירה היא בין דמוקרטיה פרלמנטרית, שבה קובעים נציגי הציבור על-פי רצון הציבור — שלטון העם, על-ידי העם, למען העם — לבין משטר מונארכי. בשנים האחרונות התגבשה כבר במדינה מעין מונארכיה קונסטיטוציונית, תקופה ויקטוריאית-נית חדשה.

(קריאה: גניבה ספרותית).

זו גניבה ספרותית של מי שגנב ממני.

היום נקבע למעשה, שהמונארכיה הקונסטיטוציונית נהפכה למונארכיה אבסולוטית — בגוסת יקטרינה הגדולה.

גם בדמוקרטיה יש זכות לראש הממשלה לבחור בצוות שריה. אולם זכות זו כפופה לאישורו של פרלמנט ריבוני, הכפוף מצדו לדעת-הקהל. במשטר כזה לא ייתכן להחזיר לכהונה שר שהתפטר מתפקידו על רקע פרשה ציבורית בלי שסולקו הגורמים שהביאו להתפטרות זאת. במשטר כזה לא ייתכן לעשות מינוי שהרוב העצום של דעת-הקהל מתנגד לו, מינוי המהווה התנגדות בציבור וירידה בפני דעת-הקהל. במונארכיה אבסולוטית אין דעת-הקהל חשובה כלל והאישור של פרלמנט הצליח לים הוא הליך פורמלי גרידא. הוד מלכותה יקטרינה הגדולה ממנה את פוטיומקין ומפטר את פוטיומקין, מפטר את גאליצין וממנה את גאליצין מחדש — הכל לפי מצב רוחה הריבוני.

אדוני היושב-ראש. ההצגה הדמוקרטית במשטר כזה היא קומדיה עצובה; או טראגדיה מבודחת. כפי שראש הממשלה מבדחת ברגע זה. לשכת מפלגת העבודה נהפכת לגן ילדים. הפעוטות יושבים ומקשיבים. פעוט אחד מעו לגמגם כמה מלים של התנגדות. הגננת מפסיקה אותו באמצע המשפט. כל הפעוטות מרימים ידיים, יפה יפה. עוגה-עוגה-עוגה — במעגל נחוה. הממשלה היא כיתה א'. המורה מדברת. כל הילדים יושבים יפה במקומותיהם. שותקים כשצריכים לשחק מצביעים כשצריכים. והכנסת? לכנסת מותר לשחק משחק פרלמנטרי. בתנאי שהכל מבינים שזהו משחק ותו לא. ואם יש ילדים רעים, אפשר תמיד להעביר חוקים חדשים ולסלק אותם מן הכיתה.

אדוני היושב-ראש, גורלו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא הופך כאן לעניין משני. אמרתי לפני התפטרותו שהוא הופך, לדעתי, שר משפטים טוב ושהמאזן הכללי של כהונתו היה חיובי. דעותיו בסוגיות משפטיות וחברתיות רבות מן מתקדמות וליברליות. לא התעלמתי גם מן העובדה שהוא היה שייך לאגף המתון, יחסית, של הממשלה בענייני מלחמה ושלום. איני חוזר בי מהערכה זו גם היום.

אולם הגוקדות המכריעות נגד מינוי זה בנסיבות של היום הן, שראש הממשלה הערימה על הציבור, קיבלה את התפטרות השר שפירא בלי שהתכוונה מלכתחילה למנות שר אחר במקומו והחליטה מראש להחזיר את חבר-הכנסת שפירא לאותו תפקיד אחרי שהציבור יתעייף. ראש הממשלה לא יכלה לסבול

חוברת מ"ב, ישיבה של"ט

— הודעת הממשלה על צירופו של חבר הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים (דיון) (ש. כהן, מאיר, ברעם, ישעיהו, אביזוהר) —

לגות. אבל זה קיים ויוצר באיזה מקום גדיך נוסף להרגשה של אי-נוחות כללית מצורת הממשל בארץ.

אני כאמור אצביע בעד שתי הצעות אי-האמון לממשלה שהוגשו לכנסת.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לאחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת אביזוהר.

מאיר אביזוהר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. משהו מוזר מתרחש סביב הנושא העומד לפנינו. זהו נושא שבו כולם פה אחד: בלשכה — כולם פה אחד; בממשלה — כולם פה אחד; בסיעה — כולם פה אחד. אבל גם בקרב הציבור, שם שמעתי אנשים מדברים, כולם פה אחד. אלא שהראשונים כולם פה אחד בעד, והאחרונים כולם פה אחד נגד. מניין הפער המוזר הזה?

הציבור ראה בהתפטרותו של השר שפירא מסקנה הגיונית ומכובדת משורה של עניינים, ושכר הטירחה האסטרונומי שהמשרד המליץ עליו היה רק האחרון שבהם. הציבור ראה את ההתפטרות כתוצאה מלחץ הציבור ודעת-הקהל. הניואנסים של הסיבות האמיתיות שהביא השר להתפטרות, כפי שהוצגו בכנסת, וכפי שהכנסת הבינה וקיבלה אותן, לא הגיעו לתודעת הציבור.

עוד אגיד מלה או שתיים על הפער הזה, ומה מוזר — כל כך מעט טורחת הקואליציה לסגור אותו, עד שלא מצאה צורך להשתתף בדיון הזה.

כמובן, זה גורלנו, עניינים חברתיים ומשקיים נמצאים כל הזמן בצל הבעיה המרכזית של חיינו, והיום הזה בכנסת מסמל זאת. לאחר שדנו בבוקר בשאלה אחת, אין רצון לאיש מאתנו לעסוק בדברים אחרים, ובייחוד להתווכח ולומר זה לזה גם דברים בלתי-נעימים.

הציבור חש עלכון, רואה עצמו כמי שמשפטים בו. חייבים להבין פסיכולוגיה של ציבור. לרגע היו אנשים סבורים שמקשיבים לרחשי לבם, והנה הם מוצגים בתמימותם ובעלבונם. טעם לפגם יש גם בהבאת העניין לכנסת בעת חופשתה. מתעוררת תמיהה: אם אי-אפשר בלי שר משפטים בחמשת השבועות שנותנו עד ראשית מושב החורף, כיצד אפשר היה בלעדיו בראש-בער עשר השבועות שעברו? ואם יש צורך בשר משפטים, האומנם כה דלה הקואליציה בכשרונות משפטיים? מי שיושב בוועדת החוקה, חוק ומשפט יודע, שלא אלמן המערך ממשפטים מעולים, וגם מאנשים שמי-אחדים נסיון ציבורי וממשלתי, ואפילו נסיון בענייני חוק ובטחון. יש אפשרויות שונות. היו אפשרויות שונות לאייש את המקום הזה. האומנם האיוש היה כל כך דחוף? בהילות הטיפול בעניין רק הגבירה את הפער בין הדעות פה-אחד שמצד אחד והדעות פה-אחד שמצד שני.

אני מבקש לומר לחברי מפלגת העבודה שבבית: הנושאים שבשעלם סער הציבור בפרשת "גתיבי נפט" ושכר הטירחה לפרקליטים/לא היו עניין שבצרות-עין וקטנות-מוחין. הם גוגעים לשרשי הרעיון והחזון שמייצגים חברי מפלגת העבודה בבית הזה. לרגע נדמה היה שעוברת עלינו סערה מטהרת. מטהרת — זה אולי

מהסוג המוגנה ביותר. אבל אני אומר שמסביב לאותה התפרצות...

ראש-הממשלה ג. מאיר:

הרצח בוצע על-ידי שני בחורים במגדל-העמק הידועים כפושעים.

שלום כהן:

הרצח בוצע על-ידי פושעים. יפה. גברתי ראש הממשלה, אני מבקש ממך, הטי היטב און.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אני מכירה את מגדל-העמק מראשית ימיה ועד היום.

שלום כהן:

אני מקבל את הערכתך. אני מבקש ממך, מתוך חרדה, אנה הטי אונך והקשיבי למה שקורה במדינה, גם מסביב לעניין זה. אינני רוצה להרבות דברים על כך. הטי אונך היטב לנושא. אם זוהי כל תשובתך, שאלה הם שני רוצחים — בסדר. הוא אשר אמרתי: אוי ואבוי.

משה ברעם (המערך, עבודה-מ"ם):

מה שקרה במגדל-העמק — זוהי בעיה חברתית?

שלום כהן:

ואם אנו מדברים בנושא זה, עלי לציין שגם בנושא החינוך המאזן הוא שלילי. המאזן של הממשלה הזאת ושל קודמותיה במה שנוגע לחינוך הוא שלילי בכך, שהוא אבי-אבות הדפוסים של הפער, החלוקה ויצירת שני עמים. החינוך הוא מוקד הרעה הזאת. ובוזה אני בוודאי אינני מחסידי הממשלה הזאת. כן גם הפער הכלכלי שאנו עדים לו — ההתעשרות מצד אחד, וה' התמרמרות התחומית של אנשים מקופחים, או הרואים עצמם מקופחים מצד שני — ואין זה משנה אם הם באמת מקופחים או שהם חשים עצמם מקופחים כאשר הם משווים את מצבם למה שקורה בסקטורים אחרים. זהו מאזן, שכאשר עורכים אותו אי-אפשר שלא להביע אי-אמון לממשלה זו, וכך אמנם אצביע.

ואשר למינויו של חבר-הכנסת שפירא כשר בממשלה — למדתי להכיר את עבודתו הפרלמנטרית, כיצד היא משתקפת בעבודת הכנסת, בעבודת התחיקה, עבודה אשר במגמותיה היא בעלת גישה ליברלית ומתקדמת, פרט לנושאים הנוגעים למעמד הדת במדינה, שבהם יש לי דעה אחרת מאשר לכבוד השר לשעבר. אני מקווה שהוא ימשיך את העבודה התחיקתית הסוציאלית, בעיקר, בדרכו. אבל שוב, זה עדיין איננו גורם שצריך להשפיע על הצבעתנו על הצעת אי-האמון לממשלה, מה גם שיש כאן רקע של פרשה אשר הביאה להתפטרותו של השר. אבל עצם ההתפטרות היתה מעשה של גבר, מעשה אמיץ. גברתי ראש הממשלה, יש גברים בממשלה. לא כל גבר צריך להתפטר; אבל כאשר הוא מתפטר — הוא מוכיח שהוא גבר. ואינני מזלזל בכבודן של גבירות, ובוודאי לא בכבוד ראש הממשלה.

אי-אפשר להתעלם מהרקע, שהוא קיים. ושוב, יש להטות לכך און. הדבר מתבטא בכל שיחה, אם כי זה לא מתבטא אולי בקלפי ובדיונים במרכזי המפ-

— הודעת הממשלה על צירופו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים (דיון) (אביזרה, בגין); (תשובת ראש הממשלה) (ישעיהו, מאיר, קורפו, ארליך) —

יותר מדי לקוות, לפחות חושפת ומעוררת דיון ציבורי. זה היה מהלך בכיוון הנכון.

אני תוהה מה היא התבונה הציבורית, מה היא החכמה המפלגתית בצעד של הממשלה, שלא יכול להתפרש אלא כמהלך נגדי לזה, החיובי, שעבר על הציבור הישראלי כולו עד להתפטרות של חבר-הכנסת שפירא.

יש לזכור כי עמדת הממשלה לגופם של העניינים לא הובהרה לציבור. ממסקנות ועדת ויתקון פטר אותה מן פרידמן בהתפטרותו, ומרביזיה של שכר הטירח — ויתור הפרקליטים עליו. כיצד איפוא צריך הציבור להבין את חזרתו של חבר-הכנסת שפירא לממשלה?

אני מבקש להדגיש כאן בבית, כי מי שמכיר מקרוב את פעלו ואישיותו של שר המשפטים לשעבר יודע, כי בינו לבין התדמית המשמשת נושא למכתבי ההתקפה עליו, המופיעים בעתונות יום יום, יש מרחק רב מאוד. אולם בחיים הציבוריים, כמו במערכת הצדק, חשוכים מאוד לא רק הדברים עצמם אלא גם כיצד הם נראים. אילו באה הממשלה להחזיר את חבר-הכנסת שפירא לממשלה למען תיהנה מכשרונותיו ומ-חכמתו — ואני אומר את שתי המלים האלה במלוא משמעותן — אילו עשתה זאת לאחר שהבהירה היטב לציבור היכן היא עומדת בכל אותן שאלות שהיו כרוכות בפרשות המסעירות בתחומי המשק הציבורי, אילו הבהירה היטב את עמדותיה אלו תחילה, הייתי גם אני מקבל בברכה את חזרתו של חבר-הכנסת שפירא לממשלה.

עם כל מורת-הרוח שלי מן המהלך של הממשלה

היא"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, נשמע דברי תשובה של ראש הממשלה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. שמענו היום דבר רים מאלפים מאוד. למשל, מהי דמוקרטיה, מהי דעת ציבור. לכל אחד יש כנראה דעת ציבור משלו, ודעת הציבור של חבר-הכנסת תופיק טובי וזה לדעת הציבור של חבר-הכנסת ארליך. אני רוצה לדעת על סמך מה מדבר חבר-הכנסת ארליך לא רק על דעת הציבור, אלא על דעת הציבור כולו.

חיים קורפו (גח"ל):

הוא מסתמך על הירחון "אות".

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אני שמחה מאוד שאתה מוצא עניין בעתון של המפלגה שלי, אולי במשך הזמן זה גם יעורר לך. אבל מהי דעת הציבור כולו? אני פשוט סקרנית לדעת איך אתה מודד את זה.

אתה מתחיל ואומר: עתונאים. יש עתונאים, כל הכבוד להם, לא לכולם, הם כותבים. כותבים פעם, פעמיים, שלוש פעמים, ארבע וחמש פעמים בשבוע. זכותך לקרוא פעם, פעמיים, שלוש פעמים. אתה יכול

2. תשובת ראש הממשלה

להגיד שמשפר זה של עתונאים, או שהעתון הזה, כך כותב. אבל מה לזה ולדעת-הקהל כולו? על-פי איזה קנה-מידה? מדוע אין אתה מסתפק באמירה: אני, חבר-הכנסת ארליך, מסיעת גח"ל, חושב כך. אמירה כזאת מוכרחים לכבד. אתה יכול גם להגיד: בשם סיעת גח"ל אני אומר שסיעת גח"ל כולה חושבת כך. זה בסדר. אתה יכול להגיד שכל החלק הליברלי שבסיעת גח"ל חושב כך. לא אשאל אותך אם יש לך מנדט. זה בסדר. אבל מגיין הזכות להגיד שזו דעת הקהל כולו? ומה אעשה באותם מכתבים שאני מקבלת, והם שייכים לקהל — האם הם מחויבים למחנה?

חבר-הכנסת ארליך: ציטט חצי, או חלק, ממה שאמרתי. הוא לא גמר. אילו המשיך עוד משפט אחד או שניים, היה קורא לכנסת מה שאמרתי, שלמרות זאת חשבתי שלא בצדק התפטר. כך חשבה הממשלה, כך חשבה תנועתנו. משום-מה לא קראת. מפני שזה לא על-פי דעת-הקהל, והחלק השני כן על-פי דעת-הקהל?

שמחה ארליך (גח"ל):

אינני יכול לקרוא את כל הנאום שלך.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

ביקשתי ממך לקרוא את החלק הראשון? אי-אפשר בצורה סלקטיבית לצטט. זה — אי-אפשר.

עוד דבר אחד, ואני חושבת שזה למטה מכבודי

חברת מ"ב, ישיבה שלי"ט

— הודעת הממשלה על צירופו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים (תשנ"ב ראש הממשלה) (מאיר, ש. תמיר, ארליך, בגין) —

מדוע הבאתי את זה? קצת יותר צניעות; קצת פחות בטחון. בייחוד כשזה לא סוד שאני מדליפה. חבר-הכנסת שובל ידע שבחסותה של הרשימה שבדא-שה עמד בן-גוריון הוא יושב כאן עכשיו. קצת צניעות, זה כל מה שאני מבקשת, בשם דעת-הקהל כולה.

גם חבר-הכנסת שובל דיבר על חזקה של השלטון. אני רוצה לשאול אותך, חבר-הכנסת שובל: אילו קרה חלילה, ואיך אומרים ביידיש: "די שעה זאל גיט זיין קיין שעה", ואתה ברשימתך תגרום לידי בחירות, וזה נמשך ונמשך ונמשך, בכל ארבע שנים, מנדט אחד פחות, מנדט אחד יותר — זאת דמוקרטיה או זאת חזקה? מה הדיבור הזה? בעד העניינים היפות של חברי המערך, לא בעד מעשים? על זה אין דעת-קהל, על מעשים? זהו זילול בדעת-הקהל, הדיבור הזה. במשטר דמוקרטי של בחירות זהו זילול בדעת-הקהל, חבר-הכנסת ארליך. אתה לא מכבד את הקהל שמכניס את הפתק לקלפי מתוך רצונו התפשי. רק אצל חבר-הכנסת אבנרי יש גן-ילדים, אפשר להפחיד. אל תצייר לנו את הפחד.

חבר-הכנסת שוסטק אמר: it is not done. אבל הוא אמר: אי-אפשר להסביר מדוע it is not done. זאת אומרת, כחבר-הכנסת שוסטק אמר it is not done, איני יכול להסביר לך מדוע, אבל אני אומר שזה is not done — את זה צריך לקבל, ואז זוהי דמוקרטיה ואז הכל בסדר. אני מוכרחה להגיד שאחרי המתח של הימים האחרונים יש אולי להביע תודה לחבר-הכנסת אבנרי על קצת שעשוע. על התיאור הזה, הנחמד, אני רוצה להגיד לך דבר אחד: הדיבורים של חבר-הכנסת אבנרי לחוד. אני רואה זאת לזכות לך, את שייכותי לתנועה הזאת כמעט מאז שהייתי ילדה, בחוץ-לארץ ובארץ. ולא על ספרות קלוקלת חינוכה אותי התנועה וחינוכה את עצמה וחינוכה דורות. לא על דבר שמושך רק עין, כי אם על דברים שמושכים לב וגפש ומוח, עם ויכוחים סוערים. איזו קריקטורה ציירת פה? ויכוחים סוערים, חילוקי-דעות כמעט בכל דבר. ועל זה שמפלגתי נתנה בי אמון להיות שליחה שלה — אני גאה על כך, מודה לה על כך. ואני אעז לעבור אולי על הטעם הטוב ולהגיד לחבר-הכנסת ארליך: עדיין לא נמדד בדיוק מה היא דעת-הקהל כולה. את זה נדע בערך בעוד שנה, בעוד שנה וחודש.

מנחם בגין (גח"ל):
בלי נדר.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
האם לא תהיינה בחירות?

מנחם בגין (גח"ל):
אולי יהיו מוקדם יותר.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
חבר-הכנסת בגין, אל תטיל עלינו פחד. עובדה היא, כשאתה הגשת את ההצעה להקדמת הבחירות, רצית שההצבעה תהיה באוקטובר, דממה לי. הקדמנו את זה. אתה רוצה עוד פעם — בבקשה. למערך אין כל פחד ללכת לבחירות בכל יום. אין פחד.

להתווכח אתך על מה שאמרת עלי אישית. זכותך, בהחלט. אתה יכול אפילו להגיד שזה בשם דעת-הקהל כולה. גם זאת זכותך. אבל מה הדיבור הזה שהמפלגה של ראש הממשלה יש לה חזקה? יש לה חזקה? קנינו את זה בשוק? לקחנו את זה בכוח? זה עשרות שנים, עשרות שנים, בישוב ואחר-כך במדינה, מאז קמה, בצורה הכי דמוקרטית, בדיוק באותה דמוקרטיה שאתם יושבים בה כאן כפי שאתם יושבים, במספר הזה — אנחנו יושבים כאן כפי שאנחנו יושבים, במספר הזה. מה הדיבור הזה על חזקה? אין בחירות? מה זה? אנחנו שייכים לאותן מדינות שגם שם זה על-פי דמו-קריטיה אבל יש מדינות שאחוז המשתתפים שם בבחירות הוא קטן. לזכותנו, באמת, לזכות כולנו, היה ישוב; עכשיו יש עם בישראל, פעיל, ער, מתעניין, יודע את דעתו. והראיה — אנחנו יושבים במספר כזה, וחבר-הכנסת אבנרי יושב במספר כפי שהוא יושב. הוא יושב כאן בחזקה? לא. לא. נמצא המספר שנתן לו מספיק קולות שיישב כאן.

אפשר איפוא להתנגד למפלגתי. אפשר להתנגד למערך. אפשר לנהל אתנו ויכוח. אפשר לרצות — ואני מבינה בהחלט שהרצון הוא חזק — לראות את עצמכם כרוב ואותנו כמיעוט. זה לגיטימי בהחלט. אבל זאת לא עושים בנאומים על חזקה. על זה אנחנו הולכים פעם בארבע שנים לעם, והוא מחליט. שומע אתכם, שומע אותנו, מה אנחנו עושים, מה אתם עושים — ומחליט. וכולנו מקבלים את הכרעת העם. מתי זה נהפך לחזקה?

אפשר להיות בעד החזרתו של חבר-הכנסת שפירא לממשלה, אפשר להיות נגד. אבל אי-אפשר בדרך זאת. אתה דיברת על טעם רע. נכון.

ולחבר-הכנסת שובל: אלמלא דיבר בבטחון. כזה — לא הייתי עושה זאת. אבל אני מוכרחה לשאול אותו קצת לגבי הביוגרפיה שלו בכנסת. היתה רשימת ע"מ, ובראשה הלך האדם שלפי דעתי, גם כשהייתי בריב אותו — לשמחתי עכשיו אין זה כך — הוא היהודי הגדול בדור הזה, דוד בן-גוריון, והרשימה הגיעה לארבעה מנדטים. קם דוד בן-גוריון והתפטר מהכנסת, וחבר-הכנסת שובל נכנס. הכל בסדר. מה קורה? שדוד בן-גוריון, כששמע על ההצעה להחזיר או לצרף מחדש את חבר-הכנסת שפירא לממשלה, שלח לו מכתב חם, ודרך-אגב גם מלה טובה עלי שהזמנתי את חבר-הכנסת שפירא לבוא.

שמואל תמיר (המרכז התפשי):
הוא שינה את דעתו גם בעוד נושא בזמן האחרון.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
אני יכולה לחשוב שאילו לא היה מר בן-גוריון מתפטר לא היה חבר-הכנסת שובל בכנסת, ואז הנאום ששמענו היום מחבר הכנסת בשם ע"מ היה שונה לגמרי.

שמואל ארליך (גח"ל):
אי-אפשר לדעת.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
אתה שאלת את דעת-הקהל? כולה?

— הודעת הממשלה על צירופו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים (הצעות אי-אמון) (ישעיהו); הצהרת אמונים של שר המשפטים י. ש. שפירא (ישעיהו, שפירא) —

3. הצעות אי-אמון

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, תם הדיון ועלינו לגשת להצבעות. קודם שאני מעמיד להצבעה את הודעת הממשלה עלי להעמיד להצבעה הצעות אי-אמון שהוגשו. לפי התקנון צריך להצביע עליהן לפני ההצבעה על הודעת הממשלה בסיום הדיון.

יש שתי הצעות אי-אמון, של סיעות שיש להן זכות להציע אי-אמון: אחת של סיעה גח"ל ואחת של סיעת רק"ח. קיבלתי בקשה להעמיד להצבעה שתי הצעות אלה בנפרד. אינני זוכר מקרה בכנסת של הצבעה על הצעת אי-אמון של כל סיעה לחוד. אבל כיוון שיום הכיפורים קרב, אעמיד להצבעה, על-פי בקשתה של סיעת גח"ל, את הצעתה לחוד ואת הצעת סיעת רק"ח לחוד, תוך הדגשה שזה לא ישמש תקדים.

הצבעה

בעד הצעת סיעת גח"ל להביע אי-אמון לממשלה

25 —

47 —

3 —

נגד

נמנעים

הצעת סיעת גח"ל להביע אי-אמון לממשלה לא נתקבלה.

בעד הצעת סיעת הרשימה הקומוניסטית

טית החדשה להביע אי-אמון לממשלה

— מיעוט

— רוב

נגד

הצעת סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה להביע אי-אמון לממשלה לא נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מעמיד להצבעה את הודעת הממשלה בדבר צירופו של חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים.

הצבעה

בעד אישור הודעת הממשלה

47 —

29 —

3 —

נגד

נמנעים

היו"ר י. ישעיהו:

הודעת הממשלה אושרה. יעקב שמשון שפירא צורף לממשלה ונתמנה לשר המשפטים.

ה. הצהרת אמונים של שר המשפטים י. ש. שפירא

היו"ר י. ישעיהו:

שר-המשפטים יעקב שמשון שפירא, אני מברך אותך ומאחל לך עבודה פורייה, ושתזכה להעשיר את עבודת החקיקה של הכנסת בהצעות חוקים טובים לישראל.

בזה מסתיים הכנס המיוחד של הכנסת. בברכת חתימה טובה אני נועל את הישיבה.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מבקש את חבר-הכנסת יעקב שמשון שפירא לעלות לדוכן, לקרוא את הצהרת האמונים ולחתום עליה.

יעקב שמשון שפירא:

אני, יעקב שמשון שפירא, מתחייב כחבר הממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כחבר הממשלה ולקיים את החלטות הכנסת.

(חותם על ההצהרה)

הישיבה נסתיימה בשעה 16.37.

נספחות

סדר-היום לשיבה של"ט

- א. הודעת הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי
ישראל באולימפיאדה של מינכן - דיון.
ב. הודעת הממשלה על צירופו של חבר-הכנסת יעקב
שמשון שפירא לממשלה ומינויו לשר המשפטים.

סיכום השיבה

מ. וילנר בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החד-
שה; ש. תמיר בשם סיעת המרכז החפשי; א. אבנרי
בשם סיעת העולם הזה - כוח חדש.
הוחלט: לקבל את ההצעה שהוגשה על-ידי
מ. ברעם.

ג. ראש-הממשלה ג. מאיר מסרה הודעה על החלטת
הממשלה לצרף את חבר-הכנסת י. ש. שפירא
לממשלה בתפקיד שר המשפטים. בדיון השתתפו:
ש. ארליך, שהציע בשם סיעתו להביע אי-אמון
לממשלה; מ. ברעם, מ. פרוש, ז. שובל; ת. טובי,
שהציע בשם סיעתו להביע אי-אמון לממשלה;
א. ורדיגר, א. שוסטק, א. אבנרי, ש. כהן, מ. אבי-
זוהר. ראש הממשלה השיבה למתווכחים.
הוחלט: 1. לא לקבל את הצעות אי-האמון;
2. לאשר את הודעת הממשלה.
ד. השר י. ש. שפירא הצהיר הצהרת אמונים.

ישיבה של"ט (ד' בתשרי תשל"ג - 12 בספטמבר 1972)

א. יושב-ראש הכנסת י. ישעיהו אמר דברי הספד לחללי
הרצח באולימפיאדה של מינכן. כן הביע יושב-ראש
הכנסת, בשמו ובשם הכנסת, תנחומים לראש
הממשלה על מות אחותה ז"ל.

ב. ראש-הממשלה ג. מאיר פתחה את הדיון בהודעת
הממשלה בדבר התקפת הדמים על שליחי ישראל
באולימפיאדה של מינכן. בדיון השתתפו: מ. בגין,
ז. הריג, י. רפאל, י. הררי, ש. לורנץ, נ. האוונר,
ז. שובל, ק. כהנא, מ. וילנר, ג'. מועדי, ש. תמיר,
א. אבנרי, ש. כהן, מ. אביזוהר, ה. גרוסמן. ראש
הממשלה השיבה לדברי הנואמים. הצעות לסיכום
הדיון הוגשו על-ידי: מ. ברעם בשם סיעות המערך
(עבודה-מפ"ם), גח"ל, מפד"ל, אגודת ישראל,
המפלגה הליברלית העצמאית, הרשימה הממלכתית,
קידמה ופיתוח, פועלי אגודת ישראל, שיתוף ואחוזה;